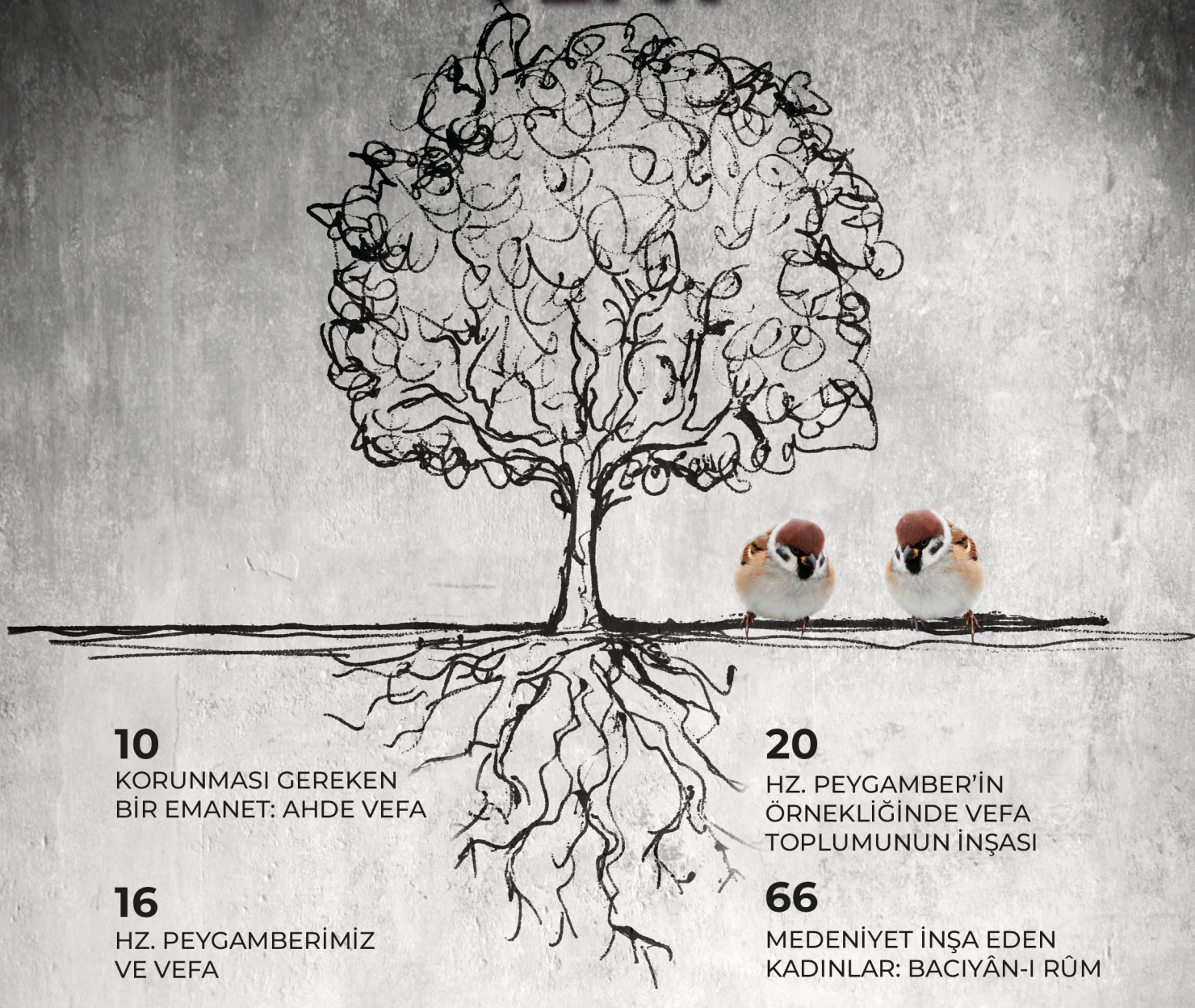
EKİM 2021
SAYI:34

diyanet
aile
dergisi

BİR YAŞAM TARZI OLARAK VEFA

10
KORUNMASI GEREKEN BİR EMANET: AHDE VEFA

16
HZ. PEYGAMBERİMİZ VE VEFA

20
HZ. PEYGAMBER'İN ÖRNEKLİĞİNDE VEFA TOPLUMUNUN İNŞASI

66
MEDENİYET İNŞA EDEN KADINLAR: BACIYÂN-I RÛM

TAKDİM

BİR PEYGAMBER AHLAKI OLARAK AHDE VEFA

Dr. Elif Arslan

İnsanı insan yapan özelliklerin başında vefa gelir. Vefa duygusu kulluk yükümlülüğünü, sevgiyi, sadakati, sözünde durmayı, merhameti, kısaca salih bir insan olmak için lazım gelen pek çok hasleti içine alan bir erdemin adıdır.

İslam dini, ahde vefayı her şeyden önce bizim Yüce Yaradan'a verdiğimiz söze sadık kalmamızla ilişkilendirir. Böylece vefa gerçek anlamını kazanır. Rabbine karşı vefa duygusunun insan hayatında güzel sonuçları olur. Aileye, akrabaya, arkadaşa, çevreye ve hatta tarihe karşı vefa gösterilen toplumda kendiliğinden bir güven halkası oluşur.

Peygamber Efendimiz'in hepimize örnek hayatında vefa, en temel davranışlardan biridir. O (s.a.s), Rabbine verdiği söze daima sadık kalmış, nübüvvetin ilk yıllarında yaşadığı zorluklar karşısında da bu tavrını sürdürmüştür. Peygamberlik öncesi bile "Muhammedü'l-emin" olan Hz. Peygamber (s.a.s.), ailesine, toplumuna, ümmetine karşı daima vefalı olmuştur. Onun vefası Mekke'nin fethi sonrası "Acaba Resulullah artık Medine'ye dönmez mi? Senelerdir hasretini çektiği Mekke'de mi yaşar bundan sonra?" sorularını boşa çıkarmış, hicrette kendilerine yurt olan Medine'ye vefasını, orada yaşamaya devam ederek göstermiştir.

Allah Resulü'nün hayatındaki burada saymakla bitiremeyeceğimiz vefa örnekleri, günümüz dünyasında ihtiyacımız olan pek çok güzel hasleti hatırlatıyor bize. Diyanet Aile Dergisi olarak ekim sayımızda "Bir Yaşam Tarzı Olarak Vefa" konusunu ele aldık. Kaan H. Süleymanoğlu, vefanın bir seciye olduğunu, onu hayatın içinde cüzlere ayırmanın mümkün olmadığını belirtti ve Allah'a, Resulüne, ebeveyne, akrabaya karşı vefa ne kadar önemliyse bir toplumun teşekkülünde, var oluşunda emeği geçenlere karşı da vefalı olmak gerektiğinin altını çizdi.

Dr. Öğretim Üyesi Sema Çelem, "Korunması Gereken Bir Emanet: Ahde Vefa" yazısıyla Bir Ayet Bir Yorum köşemize katkı sundu. Esin Türkmen, kanatlarını alabildiğince açan, bütün güzellikleri gölgesi altında toplayan vefa kavramını sayfalarımıza taşıdı: "Hz. Peygamber'in Örnekliğinde Vefa Toplumunun İnşası"

Nagihan Aydın, sevgili Peygamberimiz'in (s.a.s); adalet, doğruluk, sözünde durmak, sadakat gibi değerleri neredeyse bütün manevi erdemleri kapsayan vefa duygusunu hayatı boyunca yaşadığını ve etrafındakilere bunu hissettirdiğini belirterek onun seçkin şahsiyetinin geçmişten günümüze insanlık için kılavuz olduğunu vurguladı.

Bu ayki söyleşimizi "Prof. Dr. Feridun M. Emecen İle Tarih Şuuru Üzerine..." gerçekleştirdik. Emecen ile bir toplumun ya da bir ferdin tarih şuuruna ermesi için neler yapması gerektiğini ve tarih şuurunun o kişiye ya da topluma neler kazandırdığını konuştuk.

Diyanet Aile Dergisi olarak ekim sayımızda da birbirinden değerli kalemlerle sizlerin huzurunda olmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Sizleri dergimizle baş başa bırakırken bu vesileyle Mevlit Kandili'nizi tebrik ediyor, yaklaşmakta olan Cumhuriyet Bayramı'nızı kutluyorum.

diyanet aile dergisi

İÇİNDEKİLER

4
BİR YAŞAM TARZI OLARAK VEFA
Kaan. H. SÜLEYMANOĞLU

16
HZ. PEYGAMBERİMİZ VE VEFA
Nagihan Aydın

20
HZ. PEYGAMBER'İN ÖRNEKLİĞİNDE VEFA TOPLUMUNUN İNŞASI
Esin TÜRKMEN

48
İZ BIRAKAN BİR MUALLİM: ABDULLAH MAHİR İZ
Prof. Dr. Mahmut KAYA

KORUNMASI GEREKEN BİR EMANET: AHDE VEFA 10
Dr. Öğretim Üyesi Sema ÇELEM

TOPLUM HUZURU İÇİN GEREKLİ İKİ KAVRAM: ŞEFKAT VE HÜRMET 12
Arş. Gör. Hacer AYAZ

KAHVE MOLASI 14
Gülsüm KARAPINAR

PANİK BOZUKLUK 24
Esra ORAS

FULYA ÇİÇEKLERİ 28
Zeynep DEMİR

ERGENLİK DÖNEMİ VE KİMLİK GELİŞİMİ 36
Elif DEMİRER

DİŞ BULGURU 38
Ayşe ÜNÜVAR

PROF. DR. FERİDUN M. EMECEN İLE TARİH ŞUURU ÜZERİNE... 40
Mahir KILINÇ

EKİM 2021

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Doç. Dr. Fatih KURT

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Elif ARSLAN

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet BULUT

Yayın Koordinatörleri
Sema BAYAR
Esma TÜRKSEVEN
Şule İSKENDER

Görsel Koordinatör
Asuman AYDIN

Dijital Medya
Ömer GÜÇLÜ
Şahin BODUR

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
AREN Tanıtım
www.arentanitim.com.tr

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92
dergi.diyanet.gov.tr
ailedergisi@diyanet.gov.tr

32
ÇOCUKLARDA MOTİVASYON
Asuman DÜZGÜN

52
BİR FARKLI HUZUR: HARPUT
Zeynep UZUN

60
KİTAPLIĞINIZI NASIL ALIRSINIZ?
Safiye GÖLBAŞI

72
MEDİNE'NİN GENÇ ÂLİMİ: EBU SAÎD HUDRÎ
Doç. Dr. Yaşar AKASLAN

44 **KIZIL BULUTLAR**
Nalan ÖZBERBER

46 **DÜNYAYA SÜRGÜN/ DÜNYAYI İMAR**
Selami AYKUL

56 **BİR FİNCAN KAHVE**
Süreyya MERİÇ

58 **SABİT OLAN NABİT OLUR**
Gülşen ÜNÜVAR

64 **HAMİLELİKTE BESLENME**
Büşra AKYOL

66 **MEDENİYET İNŞA EDEN KADINLAR: BACIYÂN-I RÛM**
Umut GÜNER

70 **YEŞİL ALAN**
Şule TÜZÜN

76 **AKLİYAT**
Muhammed Kâmil YAYKAN

78 **ÇENGEL BULMACA**
Ali OSMANOĞLU

80 **KİTAPLIK**
Zeynep ÇELİK

Abone İşleri
Tel: 0312 295 71 96-97
Faks : 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr

online abonelik:
yayinsatis.diyanet.gov.tr

Abone Şartları
Yurt içi yıllık: 72.00 ₺
Yurt dışı yıllık: ABD: 30 ABD Doları
AB Ülkeleri: 30 Euro
Avustralya: 50 Avustralya Doları
İsveç ve Danimarka: 250 Kron
İsviçre: 45 Frank

Abone kaydı için, ücretin Döner Sermaye İşletme Müdürlüğünün T.C. Ziraat Bankası, Ankara Kurumsal Şube IBAN: TR94 0001 0017 4505 9943 0850 41 nolu hesabına yatırılması ve makbuzun fotokopisi ile abonenin hangi sayıdan başlayacağını bildirir bir dilekçe, mektup, yazı, faks veya e-mailin Diyanet İşleri Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğüne gönderilmesi gerekmektedir.

Temsilcilikler;
Yurt içi: İl Müftülükleri, İlçe Müftülükleri
Yurt dışı: Din Hizmetleri Müşavirlikleri, Din Hizmetleri Ataşelikleri.

Yayın Türü: Aylık, Yaygın, Süreli Yayın, Diyanet Aile Dergisi (Türkçe)
Basım Tarihi: 29.09.2021

Baskı
İleri Basım Matbaa A.Ş.
Tel: 0212 454 32 55

Yayımlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet İşleri Başkanlığı yayın organıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır.
İzinsiz, kaynak gösterilmeden her türlü ortamda alıntı yapılamaz.

BİR YAŞAM TARZI OLARAK VEFA

Kaan H. SÜLEYMANOĞLU

Mevlana Celaleddin-i Rumi, insanı bir ağaca, kalubelada Rabbine verdiği ahdi de ağacın köküne benzetir. Vefasız kişi ise kökü çürümüş ağaçtan farksızdır; ondan ne meyve gelir ne de hayır!

İnsanı yeryüzündeki diğer canlılardan ayıran vasıflardan biri de onun bütün hayatını bir değerler silsilesi etrafında dizayn etmesidir. Her istediğini yapmaması, her canının çektiğine elini uzatmaması, her aklına geleni söylememesi onu varlık âleminin en üst mevkisine, eşref-i mahlukat makamına çıkartır. İnsan, Allah'ın yeryüzündeki halifesi olarak sadece değerli bir varlık değil, kendisinden değer üretmesi beklenen bir varlıktır. İnsan olmak dikkati, rikkati, ihtimamı, fedakârlığı, diğerkâmlığı ve bunların nihai hedefi sayabileceğimiz vefayı bir ödev olarak beraberinde getirir. Vefa sadece insanın üretebileceği bir değerdir.

Peki, nedir vefa? İyiliğe iyilikle, sevgiye sevgiyle, sadakate sadakatle, dostluğa dostlukla mukabele etmektir. Hatırlamak gerekir ki kişinin vefası, onu var edene karşı takınacağı tavırda tebarüz eder. İnsanlar, gündelik hayatlarında bile en ufak ikram ve iltifat karşısında kendilerini borçlu hissederler. Bizlere hayat, akıl ve kalp gibi emsalsiz nimetler bahşeden Rabbimize karşı minnetimizin, vefamızın ne ölçüde olması gerektiğini buradan çıkarabiliriz. Her şeyden önce

unutmamak gerekir ki ahde vefa, ilahi bir emirdir. Kur'an-ı Kerim'de, "Ey iman edenler! Akitleri/sözleşmeleri yerine getirin." (Mâide, 5/1) ve "Ahde vefa gösterin; çünkü ahit, sorumluluk doğurur." (İsrâ, 17/34) ayetleri vefanın Müslümanlar için bir lüks değil, mükellefiyet olduğunu gösterir.

Vefa: Elest Bezmine Sadakat

Kulun Rabbine karşı vefası, kendisine bahşedilen nimetleri nasıl ve ne yolda kullandığı sorularına vereceği cevapla ortaya çıkar. Aklını tevhit, kalbini sevgi, hayatını iyilik uğruna, doğruluk yolunda kullanan kimse Yaradan'a karşı vefalı bir tavır takınmış demektir. Allah Telâlâ'ya vefa, kelime-i tevhitte vücut bulan anlayışın, yani Allah'tan başka bütün ilahları reddetmenin, ilah yerine geçen zaafları ve hırsları terk etmenin, kısacası tevhit inancına sadakatle bağlanmanın adıdır. Unutmamak gerekir ki ahdine en çok vefalı olan Yüce Allah'tır. O, yolunda mücadele edenlere, canını ve malını feda edenlere Kur'an'da ebedî cennet vadederken, "Allah'tan daha fazla sözüne kim bağlı olabilir!" (Tevbe, 9/111) buyurarak vefanın en yüce mertebesinin kendi katında olduğunu haber verir.

Kulların kalubelada Rabbine verdiği sözün, "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" sorusuna verilen "Evet!" (A'râf, 7/172) yanıtının elbette birtakım yükümlülükleri, gereklilikleri olacaktır. Taberi, bu ahdin iman, tasdik, ikrar ve amel şeklinde dört kelimeyle özetlenebileceğini söyler. Allah'ın birliğine inanmak, imanın; peygamberin sözlerini doğrulamak, tasdikin; mesajını kabul etmek, ikrarın; buyruklarını yerine getirmek, amelin göstergesidir. Mevlana ise aynı şeyi şu güzel beyitle ifade eder: "Dosta karşı vefakâr ol; vefa, elest meclisinin borcunu ödemektir; korkarım ölürsün de borçlu gidersin."

Bir Vefa Abidesi: Hz. Peygamber

Vefalı insan beklentisiz, fedakâr, zor günlerde terk etmeyen, dostlarını yalnız bırakmayandır. Hz. Muhammed (s.a.s.), bu erdemlerin hepsinin kendinde toplandığı üstün bir ahlaka sahipti. Allah Resulü, hayatı boyunca ümmetini öncelemiş, ümmetinin derdiyle dertlenmiş, sevinciyle sevinmiştir. Onun pek çok meşakkate, ümmetini

cehennem azabından korumak uğruna göğüs gerdiğini unutmamalıyız.

Hz. Peygamber, nübüvvetinden önce de sonra da verdiği sözlere sadık kalmış, bu özelliği dolayısıyla sadece Müslümanların değil, düşmanlarının bile takdirine mazhar olmuştur. Peygamberlik sonrası dönemde onun ahdine sadakat ve vefa davranışına en güzel örnek, yol arkadaşlarına karşı takındığı özverili tavırdır. O, nübüvveti boyunca sahabilerin ihtiyaçlarını hemen gidermeye çalışmış, hiçbirini herhangi bir konuda yarı yolda bırakmamış, hastalıklarıyla yakından ilgilenmiş, şehit düştüklerinde ailelerine, çocuklarına sahip çıkmış, onları koruyup kollamıştır. Kendisi vefalı olmuş, vefayı tavsiye etmiştir. Enes b. Malik, Allah Resulü'nün her hutbesinde muhakkak şu nasihatleri kullandığını aktarmıştır: "Emanete riayet etmeyenin imanı yoktur; ahde vefa göstermeyenin ise dini yoktur!" (*Hadislerle İslam*, cilt 3, s. 293)

İslam, müminleri kardeş kılarak onları vefa zinciriyle birbirine bağlamıştır. Hatta din bağını kan bağının üzerinde tutarak bunu pekiştirmiştir. İslam'ın ilk çağında ensar ve muhacirler arasında parıldayan bu kardeşlik ilişkisi, tarih boyunca Müslümanların arasındaki vefa ve kardeşlik ilişkisine örnek oldu. Onların birbirine davranışı, kardeşin kardeşe vefasına en güzel örnek olarak tarihe geçti. Hatta Kur'an tarafından övüldü. Hicret sonrası herkesi birbirine zimmetleyen Allah Resulü, muhteşem bir vefa ve işar örneğinin yaşanmasına zemin hazırladı. Bu kardeşlik daha sonra öyle bir hâl alacaktı ki Yermuk Gazvesi'nde yaralanan Müslümanlar, çölün kavurucu sıcağında kendilerine uzatılan su dolu kırbanın bir başka sahabiye götürülmesini isteyecekti. Huzeyfe (r.a.), o sahneyi anlatırken, "Hayatımda birçok hadiseyle karşılaştım. Fakat hiçbiri beni bu kadar duygulandırıp heyecanlandırmadı. Aralarında akrabalık gibi bir bağ bulunmadığı hâlde; bunların birbirlerine karşı bu derecedeki diğerkâm, fedakâr ve şefkatli hâlleri, yani son nefeslerini de hayatlarındaki gibi fazilet içerisinde vermeleri ve 'Ancak Müslüman olarak ölünüz.' ayet-i kerimesinin şuuru ile hayata veda edebilmeleri, gıpta ile seyredip hayran olduğum en büyük iman celâdeti olarak hafızamda derin izler bıraktı." İşte bu vefayı ashabına öğreten, Hz. Peygamber'in bizzat kendisiydi.

> Vefa bir seciyedir. Onu hayatın içinde cüzlere ayırmak mümkün değildir. Allah'a karşı vefa, Resulüne karşı vefa, ebeveyne karşı, akrabaya karşı vefa ne kadar önemliyse bir toplumun teşekkülünde, var oluşunda emeği geçenlere karşı da vefalı olmak gerekir.

Peygamber Rehberliğinde Değer Üretmek

Yazımızın başında insanın değerlibir varlık olmanın ötesinde değer üreten bir varlık olduğunu söylemiştik. Bunun yolu, merkezî bir değerin etrafında davranışların gelişip serpilmesidir. Ancak o zaman başkalarının sıradan gördüğünü değerli, önemsiz bulduğunu önemli hâle getirmek mümkündür. Hz. Peygamber'in vefakâr tavırlarının özünde insana ve onun iyi eylemlerine yönelik takındığı mültefit tavır söz konusudur. İnsana verdiği önem sayesinde, herkes unuttuğunda o unutmamış, herkes kaybettiğinde o bulmuş, herkes göz ardı ettiğinde o görmüştür.

Habeşistan hicretinden yıllar sonra, Habeş kralının elçileri Allah Resulü'nün huzuruna gelmişti. Efendimiz, elçilerle bizzat kendisi ilgilendi, onların hizmetini gördü. Sahabeden bazı kimselerin, elçilere hizmeti kendilerinin de yapabileceğini söylemesi üzerine Allah Resulü şöyle buyurdu: "Bunlar Habeşistan'a göç etmiş olan ashabıma yer göstermiş, ikram etmişlerdir. Buna karşılık şimdi ben de onlara hizmet etmek isterim." (Beyhakî, Şuabu'l-îmân, VI, 518; VII, 436.)

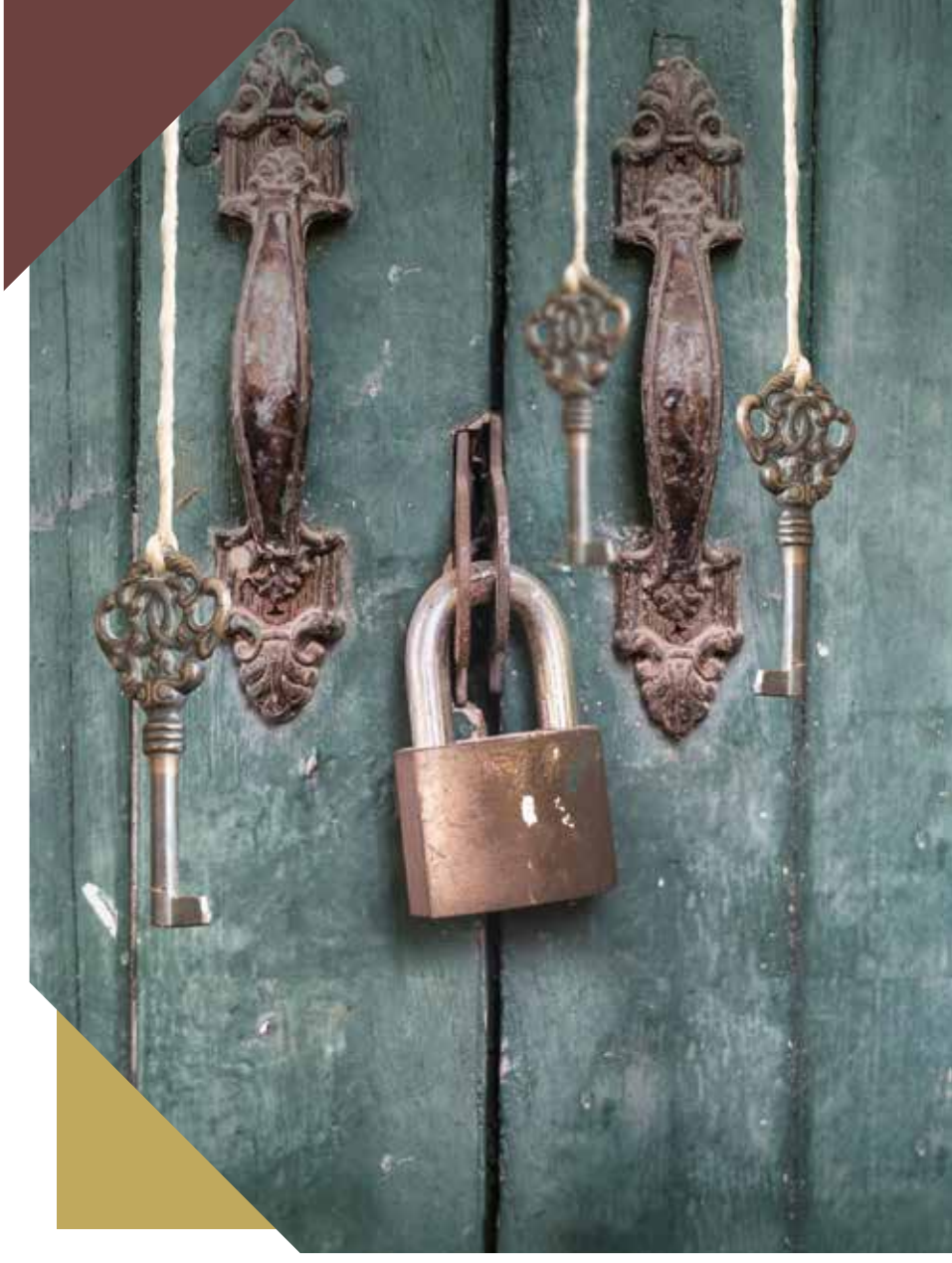
Vefa, Peygamberimizin bütün hayatını bir baştan bir başa dolduran inceliğin adıydı. Hz. Aişe'nin rivayet ettiğine göre bir keresinde yaşlı bir kadın Allah Resulü'nü ziyaret etmiş, Efendimiz ile yaşlı kadının arasında çok samimi bir sohbet geçmişti. Bunun üzerine Hz. Aişe validemiz, "Ey Allah'ın Resulü, bu kadına çok alaka gösterdiniz, kim olduğunu merak ettim?" diye sormuş, Hz. Peygamber de şöyle buyurmuştu: "Hatice hayattayken bize gelip giderdi..." (Hâkim, I, 62/40) Bu küçük hayat kesiti, Peygamberimizin vefasının sadece nübüvvetinin ilk yıllarında onu teselli eden, ona destek çıkan biricik eşi Hz. Hatice'ye yönelik kalmayarak onunla geçirdiği günlere, o günlerde kendilerini ziyaret eden bir yaşlı kadına kadar halelenerek ulaşmıştır. Resulüllah'ın benzer bir ilgiyi de Ravza'yı temizleyen siyahi kadına karşı gösterdiği rivayet edilir. Bir gün Allah Resulü o kadını Ravza'da göremeyince yanındakilere, "Nerede bu kardeşiniz?" diye sormuş, vefat ettiği haberini duyunca, "Niye bana haber vermediniz?" diyerek kabrini sormuş, oraya giderek dua etmiştir (Buharî, Cenâiz, 67).

> Kulun Rabbine karşı vefası, kendisine bahşedilen nimetleri nasıl ve ne yolda kullandığı sorularına vereceği cevapla ortaya çıkar. Aklını tevhit, kalbini sevgi, hayatını iyilik uğruna, doğruluk yolunda kullanan kimse Yaradan'a karşı vefalı bir tavır takınmış demektir.

Nübüvveti boyunca ümmetini düşünen Peygamberimize karşı bizler vefa borcumuzu, hayatlarımızı onun getirdiği değerlerin, emir ve yasakların çerçevesinde tanzim ederek ödeyebiliriz. O bir keresinde, "Sakın (günah işleyerek) mahşer gününde yüzümü kara çıkarmayın! (Beni mahcup etmeyin!)" buyurmuştur (İbn-i Mâce, Menâsik, 76). Ümmeti olmakla müşerref olanlara düşen görev, onun emanetine, mesajına, sünnetine sadakattir. Nitekim kendisi de bunun nasıl olacağını veciz bir şekilde ifade etmiştir: "Size iki şey (emanet) bırakıyorum. Bunlara sımsıkı sarıldığınız müddetçe sapıklığa düşmezsiniz: Biri, Allah'ın kitabı Kur'an; diğeri resulünün sünneti!" (Muvatta', Kader, 3)

Yaşam Tarzı Olarak Vefa

Vefa bir seciyedir. Onu hayatın içinde cüzlere ayırmak mümkün değildir. Allah'a karşı vefa, Resulüne karşı vefa, ebeveyne karşı, akrabaya karşı vefa ne kadar önemliyse bir toplumun teşekkülünde, var oluşunda emeği geçenlere karşı da vefalı olmak gerekir.

Vefa, bizlere yapılan iyiliği unutmamak, o iyiliğin gerektirdiği şekilde mukabelede bulunmaktır. Bir insanın dünyaya gelmesinde, büyüyüp yetişmesinde en çok emeği olanlar şüphesiz ki ebeveynleridir. Çünkü onlar uykusundan, kendi vaktinden, ihtiyaçlarından fedakârlık ederek çocuklarını önceleyerek büyütmüşlerdir. Çocuklar ise bu iyiliğe ve cömertliğe karşı hayatları boyunca ebeveynlerine karşı vefa göstermekle mükelleftirler.

Bugün konuştuğumuz dilin kemale ermesinden tutun içinde yaşadığımız kültürün teşekkülüne kadar pek çok âlimin, idarecinin, emekçinin, kültür insanının katkısı vardır. Onların başında elbette şehitler gelmektedir. Mehmet Akif Ersoy'un, *"Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ? / Şühedâ fışkıracak toprağı sıksan şühedâ!"* dizeleriyle dikkat çektiği o mana yiğitlerine karşı vefa çok önemlidir. Söz gelimi Anadolu'nun kapılarını bizlere açan ordulardan bu toprakları hilm ve selametle yoğuran Horasan dervişlerine, İstiklal Harbi şehitlerinden 15 Temmuz şehitlerine varıncaya kadar hepsi aynı amacın aynı mefkûrenin hizmetinde olan kahramanları unutmamak, onların hayatlarını feda ettikleri değerleri yüceltmek suretiyle vefa göstermek hepimizin boynunun borcudur.

Şunu da eklemek gerekir ki vefanın zıttı cefa ve nankörlüktür. Vefa tıpkı merhamet gibi öğretilebilir, öğrenilebilir bir ahlaki seciyedir. Eğitimin en doğru, en kestirme yolu doğru örnek olabilmektir. Gelecek nesillerden vefa bekleyenler evvela kendileri vefalı davranmalıdırlar. Ve vefayı parçalayarak, seçmecilik yaparak hayata geçirmek onun ruhuna aykırı bir tutumdur. Vefanın parçalanması imkânsız cüzlerden oluştuğunu, birine vefalıyken diğerine vefasız olmanın, bir durumda vefalı davranırken öbür durumda vefasız davranmanın kısa vadede vicdanları teselli edeceğini ama uzun vadede vefasızlığın toprağını süreceğini aklımızdan çıkarmamamız gerekiyor. Vefa kesintisiz ve yüce bir ahlakın en önemli göstergesidir.

Yazımıza Mevlana'nın bir sözüyle başlamıştık. Yine onun bir beytiyle son verelim: "Kökleri yerli yerinde; dalları, kolları ve kanatları ise aşk yüzünden göklerde göklere yücelmiş vefa ağaçları vardır. Vefalıların bal gibi vefaları bu aşktan kaynaklanmaktadır."

KORUNMASI GEREKEN BİR EMANET: AHDE VEFA

Dr. Öğretim Üyesi Sema ÇELEM
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَىٰ نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهُ اللَّهَ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٠﴾

"Sana yeminle bağlılık sözü verenler gerçekte bu sözü Allah'a vermiş oluyorlar, Allah'ın eli onların elleri üzerindedir. Bu sebeple kim Allah'a verdiği ahdi bozarsa ancak kendi aleyhine bozmuş olur, Allah'a verdiği sözün gereğini yerine getirene ise Allah yakında büyük ödül verecektir."

(Fetih, 48/10)

"Sana yeminle bağlılık sözü verenler gerçekte bu sözü Allah'a vermiş oluyorlar, Allah'ın eli onların elleri üzerindedir. Bu sebeple kim Allah'a verdiği ahdi bozarsa ancak kendi aleyhine bozmuş olur, Allah'a verdiği sözün gereğini yerine getirene ise Allah yakında büyük ödül verecektir." (Fetih, 48/10)

Fetih suresi, Hz. Peygamber (s.a.s.) ve ashabının Mekke'den Medine'ye dönüş yolculuğunda nazil olmuştur. İlk ayetinde inananlara açık bir fethi müjdeler. Bazı müfessirlere göre bu müjde Mekke'nin fethidir (Zemahşerî, *Keşşâf*, 1024). Bazılarına göre ise ayet Müslümanlarla müşrikler arasında yapılan Hudeybiye Antlaşması'nın olumlu sonuçlarına işaret etmektedir (Mevdûdî, *Tefhîmu'l-Kur'ân*, V, 393). Surenin inişine sebep olan olaylar, Hz. Peygamber'in umre ziyareti için Müslümanlarla birlikte Medine'den çıkarak Mekke'ye gidişiyle başlar. Peygamberimiz hicretten sonra bir daha görmediği Mekke şehrini özlemiş ve umre niyetiyle ihrama girerek yola çıkmıştı. Bu ziyaret, müşrikler tarafından olumsuz karşılanmış, yanında yolcu kılıcı dışında hiçbir silahı olmayan topluluk Mekke'ye alınmamıştı. Allah Resulü, savaş niyetiyle gelmediklerini dile getirmek üzere Hz. Osman'ı (r.a.) elçi olarak göndermiş, onun uzun süre dönmemesi ve öldürülmüş olma ihtimali üzerine de ashabından gerekirse kanlarının son damlasına kadar müşriklerle mücadele edeceklerine dair söz almıştı. Tarihe "Rıdvan Biatı" olarak geçen bu sözleşmeden sonra müşrikler geri adım atmak zorunda kalmışlar, en olumlu maddesi "Müslümanların bir sonraki yıl umreye gelmeleri" olmak üzere pek çoğu olumsuz madde içeren Hudeybiye Antlaşması imzalanmıştı.

Yüce Allah (c.c.), Fetih suresinin 10. ayetinde Rıdvan Biatı'nda inananların Peygamber'e verdiği sözün aslında Allah'a verilmiş olduğunu hatırlatmaktadır. Bu, Peygamber'e itaatin Allah'a itaat sayılması gibi bir durumdur (Sâbûnî, *Safvetü't-tefâsîr, VI*, 116). Kur'an'ı Kerim'de vefa kelimesinin türevleri

farklı formlarda altmış altı defa geçer. Vefa köküne en yakın anlamdaki evfâ kelimesi, emir kalıbıyla ve ahid, akid, nezir gibi kelimelerle birlikte kullanılmıştır. Kur'an'a göre ahde vefa, iman ederek Allah'la sözleşmiş ve iradesiyle kendini sadakat sorumluluğu altına sokmuş olan müminin ahlaki bir borcudur. Her Müslüman, vefanın Allah'a ve kula karşı bir sorumluluk olduğunun bilincinde olmalıdır. İman, ezelde Allah'a karşı verilmiş söze vefa göstermektir. Allah, kullarından bir ahit almış ve ona bağlı kalanları diğerlerinden ayırmak için dünya hayatını var etmiştir. Verdikleri sözlere riayet etmeyenleri de kendilerinden sonra gelenlere ibret olmaları yönünden Kur'an'da açıklamıştır. Yahudiler, hem kendi geçmişlerinde hem de bir peygamber beklentisi içinde oldukları dönemde Hz. Peygamber'in Allah tarafından gönderildiğini inkâr etmeleriyle vefasızlıklarını açıkça ortaya koymuşlardır. Bu durum, Kur'an-ı Kerim'de şöyle anlatılır: "Ne zaman onlar bir söz verdilerse yine kendilerinden bir grup onu bozup bir kenara atmadı mı? Zaten onların çoğu iman etmezler. Allah tarafından kendilerine, yanlarında bulunanı (Tevrat) tasdik edici bir elçi gelince ehl-i kitabın bir kısmı, Allah'ın kitabını sanki bilmiyorlarmış gibi arkalarına atıp terk ettiler." (Bakara, 2/100-101)

İslam'la şereflenmiş bütün kullar gibi Müslümanlar da gerek elest bezminde gerek kelime-i şehadet getirerek Allah'a (c.c.) kulluk sözü vermişlerdir. Bununla birlikte Hz. Peygamber'in (s.a.s.) şahsına yönelik verilmiş sözler de vardır ve Allah bunların tutulması konusunda inananları uyarmıştır: "Allah'ın üzerinizdeki nimetini, sizden aldığı sağlam ahdini hatırlayın; o zaman, 'İşittik ve itaat ettik.' demiştiniz. Allah'tan korkun; şüphesiz Allah kalplerin içindekini bilmektedir (Mâide, 5/7). Müfessirler, ayetin bağlamını göz önünde bulundurarak bu ayette anılanın "Müminlerin, Hz. Peygamber'e iman ederken veya Akabe ve Hudeybiye'de biat ederken Allah ve Resulüne verdikleri söz" olduğunu dile getirmişlerdir (*Kur'an Yolu*, DİB, II, 227-228). Peygamber'e baş eğip tâbi olanlar övülmüş, sözünden dönenlerse yerilmiştir.

Sevgili Peygamberimiz, her alanda olduğu gibi vefa konusunda da inananlara rehberlik etmiş, "Allah'ım! Gücüm yettiği kadar ahdine ve vaadine sadakat gösteriyorum." (Buhârî, Da'avât, 16) duasıyla bu konudaki farkındalığını ortaya koymuştur. Onun hayatında Rabbine karşı sadakatinin yanı sıra insanlarla olan ilişkilerinde de samimiyet ve vefa ön plandaydı. Bir yetimken kendisini bakıp büyüten yengesi vefat ettiğinde "Annem öldü!" diyerek üzüntüsünü dile getirmiş, "O benim annemdi. Çocukları açken önce benim karnımı doyurur, çocuklarının üstü başı dağınıkken önce benim saçımı tarar ve gülyağı sürerdi." diyerek yaptığı iyilikleri unutmadığını göstermiştir (Ömer Çelik vd., *Üsve-i Hasene*, 336).

Kur'an'a göre ahde vefa, iman ederek Allah'la sözleşmiş ve iradesiyle kendini sadakat sorumluluğu altına sokmuş olan müminin ahlaki bir borcudur. Her Müslüman, vefanın Allah'a ve kula karşı bir sorumluluk olduğunun bilincinde olmalıdır.

Enes b. Malik (r.a.), Allah Resulünün her hutbede "Emanete riayet etmeyenin imanı yoktur; ahde vefa göstermeyenin ise dini yoktur." (İbn Hanbel, Müsned, III, 134) buyurduğunu nakletmektedir. İman bir renk olsaydı beyaz olurdu. Çünkü beyaz kendine bulaşan her rengi hemen gösterir, bulanıklaşır, saf ve temiz hâlini kaybeder. İman da kendisine karışan yanlış uygulamalarla gerçek olmaktan çıkar, sahibine fayda vermez. Konuştuğu zaman yalan söyleyen, verdiği sözü tutmayan ve emanet korumayan kimse münafıklıktan bir alamet üzerine bulunuyor demektir, bu yönünü hemen tamir etmeye çalışmalıdır.

TOPLUM HUZURU İÇİN GEREKLİ İKİ KAVRAM: ŞEFKAT VE HÜRMET

Arş. Gör. Hacer AYAZ
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَيُوَقِّرْ كَبِيرَنَا

"Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüze saygı göstermeyen bizden değildir."

(Tirmizî, Birr ve Sıla, 15)

İslam, dünya hayatının yalnızca ibadet ya da bireysel boyutu ile değil, sosyal yaşam ve toplumsal boyutu ile de ilgilenmiştir. Zira kişinin mutluluğu ve huzuru aynı zamanda içinde bulunduğu topluluğun huzuru ile de doğrudan alakalıdır. Toplum hayatının işleyişi de yine her bir bireyin davranış ve tutumları ile şekillenmektedir. Daha net bir ifadeyle biz Müslümanlar olarak her birimiz üzerimize düşeni layığıyla yerine getirdiğimizde toplumsal olarak da her şey yolunda gidecektir. Bu anlamda Allah Resulü'nün "Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüze saygı göstermeyen bizden değildir." (Tirmizî, Birr ve Sıla, 15) hadis-i şerifi, Müslümanlar olarak birbirimize nasıl davranmamız gerektiği konusuna işaret etmektedir.

Allah Resulü'nün ümmetine yapmasını önerdiği hiçbir konu yoktur ki kendisi o işin en güzel örneği olmasın. Bu anlamda, hadiste vurgulanan küçüklere merhamet konusunda Hz. Peygamber'den daha güzel bir örnek bulmak mümkün değildir. Nitekim merhamet, onun ayrılmaz bir vasfı olmuştur. Kur'an-ı Kerim'de de geçtiği üzere Hz. Peygamber (s.a.s.), âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir (Enbiyâ, 21/107). Allah Resulü'nün çocuklara olan sevgisi, yalnızca kendi çocuklarını değil tüm çocukları kapsayacak kadar engindi. Hz. Peygamber'in azatlı kölesi Zeyd'in oğlu Üsâme (r.a.) diyor ki: " Peygamberimiz beni dizine alır oturturdu. Torunu Hasan'ı da öbür dizine oturturdu. Sonra bizi sinesine basarak: 'Allah'ım! Bunlara merhamet et, çünkü ben bunlara merhamet ediyorum.' derdi." (Buhârî, Edeb, 27). Allah Resulü, Müslüman olmayan ailelerin çocuklarına karşı da sevgi ve merhamet dolu idi. Nitekim Enes b. Mâlik (r.a.) diyor ki: " Peygamberimize hizmet eden bir Yahudi çocuğu vardı, hastalanmıştı. Peygamberimiz ona geçmiş olsun ziyaretine gitti. Baş ucuna oturup: 'Yavrum! Müslüman ol' dedi. Çocuk babasına baktı, babası: 'Ebu'l Kasım'a itaat et oğlum.' deyince çocuk Müslüman oldu." (Ebû Dâvûd, Cenâiz, 61). Hz. Peygamber'in çocuklara gösterdiği bu şefkat ve

sevginin çocuklara yönelik olumlu etkisinin yanında bir de toplumsal yönü vardır. Zira unutulmamalıdır ki bugünün çocuğu yarının yetişkini olacaktır. Çocukluğunda sevgi ve merhamet görmeyen bir çocuğun yetişkin olduğunda çevresine merhamet ve sevgi ile yaklaşmasını beklemek gerçekçi değildir. Merhamet duygusu, hayatın her çağında ve aşamasında taşınması gerekli duygulardandır. Hz. Peygamber'in "Allah insanlardan ancak merhametli olanları bağışlar." (Buhârî, Cenâiz, 32) hadisi ise Yüce Allah'ın (c.c.) bizlerden merhametli olmamızı beklediğini vurgulamaktadır.

Hadiste vurgulanan ikinci husus olan büyüklere hürmet gösterilmesi de oldukça önemli bir ahlaki kuraldır. Söz konusu büyükler olduğunda akla ilk gelenlerden anne babaya karşı nasıl davranılması gerektiği Kur'an-ı Kerim'de veciz bir şekilde ifade edilmektedir. "Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi ve anne babanıza iyi davranmanızı emretti. Onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlanırsa onlara öf bile deme! Onları azarlama! İkisine de gönül alıcı güzel sözler söyle." (İsra, 17/23) Anne babasına bir öf bile demekten alıkonulan bir Müslüman'ın kendinden yaşça büyük kimselere karşı saygıda kusur etmemesi gerekmektedir. Nitekim bu anlamda da Hz. Peygamber bizlere en güzel rehberliği sunmaktadır. Mekke'nin fethinde Hz. Ebû Bekir, yaşlı babası Ebû Kuhâfe'yi Müslüman olması için Hz. Peygamber'in huzuruna getirince, Resulüllah: "Şu ihtiyarı buraya kadar yormayıp evinde bıraksaydın ben onu ziyaret ederdim." buyurdu. Hz. Ebûbekir ise: "Onun size gelmesi daha uygundur, diye cevap verdi (İbn Hişâm, IV, 25). Allah Resulü'nün yaşlılara karşı hürmetine dair başka bir örnek ise, savaş için gönderdiği mücahitlerine tavsiyede bulunurken kadınlar ve çocuklar yanında ihtiyarlara da dokunmamalarını emretmesi olarak gösterilebilir (Vâkidî, Meğâzî, II, 758). Hz. Peygamber, büyüklere hürmet konusunu çeşitli şekillerde dile getirmiştir. Bu minvalde, "Allah Teâlâ, yaşından ötürü bir ihtiyara saygı gösteren gence, yaşlılığında hizmet edecek kimseler lütfeder." (Tirmizî, Birr, 75) hadisi ile saçı sakalı ağarmış pirifâni Müslüman'a saygı göstermenin Allah Teâlâ'ya duyulan saygı ve tazimden ileri geldiğini ifade ettiği (Ebû Dâvûd, Edeb, 20) hadisleri gençler için kendilerinden yaşça büyük kimselere nasıl davranmaları gerektiğine dair yol gösterici olmaktadır.

Çocukluğunda sevgi ve merhamet görmeyen bir çocuğun yetişkin olduğunda çevresine merhamet ve sevgi ile yaklaşmasını beklemek gerçekçi değildir.

İslam'da küçüklere karşı şefkatle, büyüklere karşı hürmetle davranmak, üzerinde önemle durulan ahlaki bir esastır. Nitekim Allah Resulü, bunun aksi yönünde hareket edenler için bizden değildir diyerek konunun önemini gözler önüne sermektedir. Ümmetinin dünya hayatı için barış ve huzuru arzu eden, merhamet timsali Allah Resulü'nün inşa ettiği bir toplumun temellerinde merhamet ve hürmetin varlığı oldukça doğal görünmektedir. Bir yavruya verilen bir tebessümün, yardımına koşulan ya da sadece hâli hatırı sorulan bir büyükten alınan hayır duanın müminin günlük hayatının bir parçası hâline gelmesi gerekmektedir. Zira ancak bu şekilde Hz. Peygamber'in "Bizden değildir." dediği o bedbaht gruptan ayrılabilir ve inananlar olarak huzur ve birlik içinde yaşayabiliriz. Hz. Peygamber'in bizlerden beklediği bu iki davranışın anne babalara bakan bir yönü de vardır. Unutulmamalıdır ki, küçükler yetişkinleri taklit ederek büyürler, kendisine merhametle yaklaşılan bir çocuk bu davranışı görür benimser ve heybesine ekler. Gün gelip de yetişkin olduğunda o da aynı şekilde kendinden küçüklere merhametle, yaşlılara da hürmetle yaklaşır. Zira büyüklerinden böyle görmüş olduğu çocukluk tecrübeleri, onun yetişkinliğini bu yönde şekillendirecektir.

Kahve Molası

Gülsüm KARAPINAR

Yalnızlık

BİR KAVRAM ÜÇ YORUM

Yalnızlık tüm seçkin zihinlerin yazgısıdır: Zaman zaman bundan yakınacaklardır, ama her zaman kötünün iyisi diye bunu seçeceklerdir.

Yaşam Bilgeliği Üzerine Aforizmalar, **Arthur Schopenhauer**

Yalnızlık, kalabalığa karşı duyulan nefrete, kalabalık, yalnızlıktan duyulan bıkkınlığa çare olur.

Hoşgörü Üzerine - Ruh Dinginliği Üzerine, **Seneca**

Yalnızlık başkalarıyla ilişkimiz üzerine düşünebileceğimiz ve onlara gerçekten ne kadar ihtiyacımız olduğunu hissedebileceğimiz bir alan yaratır.

Yalnızlığın Felsefesi, **Lars Svendsen**

TAKVİM YAPRAĞI

Ömer Nasuhi Bilmen vefat etti.
(12 Ekim 1971)

Ankara başkent oldu.
(13 Ekim 1923)

Fotokopi icat edildi.
(22 Ekim 1938)

Posta ve telgraf teşkilatı kuruldu.
(23 Ekim 1840)

Cumhuriyet ilan edildi.
(29 Ekim 1923)

MERAK EDİYORUM

Ağız Neden Kokar?

Dünya nüfusunun yaklaşık % 25'i ağız kokusu problemi yaşıyor. Yapılan araştırmalara göre bir insanın ağzında en az 100-200 bakteri türü bulunuyor. Ancak bu bakterilerin hepsi sanıldığı gibi kötü kokuya sebep olan moleküllerin oluşumunda doğrudan rol almıyor.

İnsan nefesinde 150'den fazla farklı kimyasal madde bulunuyor. Bu kimyasallardan kokusu çürük yumurtaya benzeyen hidrojen sülfür ve çürümüş lahanaya benzetilen metil merkaptanın ise ağızda oluşan kötü kokunun nedeni olduğu düşünülüyor. Ağızda kalan yemek parçacıklarındaki protein temelli bileşikler ile ağızdaki ölü epitel ve kan hücreleri, bakteriler tarafından parçalanarak amino asitlere ardından sülfür bileşiklerine dönüştürülüyor.

Ağız temizliğine dikkat etmek, ağızda kötü koku oluşumunun engellenmesine yardımcı olabilir. Ayrıca araştırmalar yeşil çay, nane gibi bazı bitkilerin sülfür bileşiklerinin oluşumunu engellediğini gösteriyor.

NELER OLUYOR HAYATTA?

Arı Ürünleri Kemoterapinin Yan Etkilerini Azaltıyor

Kemoterapide kullanılan ilaçların çoğunun yan etkileri bulunuyor. Bunların başında karaciğer ve böbrek hasarları geliyor. Fakat bilim insanlarından müjdeli bir haber var. Kemoterapinin dokularda yol açtığı hasarın arı ürünleri kullanılarak en az seviyeye indirilebileceği bilimsel çalışmalarla kanıtlandı.

Erciyes Üniversitesi Onkoloji ve Üroloji bölümleri iş birliği ile bazı kemoterapi ilaçlarının böbrek ve karaciğer hasarı üzerine etkisini araştıran bir çalışma yapıldı. Propolisin hem karaciğerde hem böbrekteki hasarları önlediği, bununla birlikte perganın (arı ekmeği) da meme kanserinde ve başka kanser türlerinde de benzer etkiler gösterdiği tespit edildi. Çoğu deney hayvanları üzerinde olmak üzere yapılan çalışmalarda bu ürünlerin kemoterapiden önce alındığı zaman daha çok koruyucu etkisi olduğu, kemoterapiyle alındığı zaman kemoterapinin etkisini azaltmadığı, kemoterapiden sonra alınınca ise hasarı en aza indirdiği görüldü.

BİR ACAYİP KELİME

Pistantrofobi

Pisantrofobi geçmişte yaşanan kötü deneyimler sebebiyle insanlara güvenme konusunda yaşanan büyük korkudur. Kimse durup dururken "Bundan sonra kimseye güvenmeyeceğim." diye karar almaz. Genellikle, gerçekten güvendiği biri tarafından incitilmiş, hayal kırıklığı yaşamıştır. Pistantrofobiden muzdarip olanlar karşılaştıkları herkes hakkında şüpheci olma eğilimindedirler. Mutlu bir ilişki kuramaz, mutlu ilişkilerin bir yanılsama olduğuna inanırlar. Çok fazla düşünürler. Her şeyin ters gideceğine katı bir şekilde inanırlar. Güvensiz olduklarından çok çabuk kıskanan bir kişiliğe sahiptirler. Kendilerini koruma önlemi olarak etrafına duvarlar ve çitler örerler.

Pistantrofobi, ölçülü olduğunda kişilerin başını tekrar belaya sokmaktan koruyabilir. Ancak aşırıya gittiğinde sorun olur, her türlü ilişkide mutlu olma şansınızı mahvedebilir.

Pistantrofobiden muzdarip olduğunuzu düşünüyorsanız korkuyu neyin tetiklediğini anlayın; her şeyin zamana ihtiyacı olduğunu unutmayın, olumlu düşünceleri harekete geçirin ve kendi başınıza hâlledemeyecek kadar fazlaysa yardım alın.

EĞRİSİ DOĞRUSU

Antreman	Antrenman
Dolayısiyle	Dolayısıyla
Mundar	Murdar
Herhangibir	Herhangi bir
Nalet	Lanet

HZ. PEYGAMBERİMİZ VE VEFA

Nagihan AYDIN

İnsan, yeryüzüne eşref-i mahlukat olarak gönderilmiştir. Varlıkların en şereflisi olma özelliği akıl ve irade noktasında insana bazı sorumluluklar yükler. Gerek bireysel gerek sosyal ilişkiler söz konusu olduğunda her tabanda sergileyeceği tutum ve davranışların bu sorumlulukların yerine getirilmesine yönelik olması beklenir. İnsanın sorumluluk alanı oldukça geniştir ve yerine getirildiğinde pek çok güzel erdemi içinde barındırır. İnsan sorumluluklarını doğru anlama ve yaşantısına geçirme noktasında en güzel örnek şüphesiz âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hayatıdır.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) yaşadığı toplumda, adalet, doğruluk, emanete riayet etmek, sözünde durmak gibi manevi değerleri aynı zamanda da sevgide bağlılığı, minnettarlığı, sözünde durmayı, dostluğu sürdürmeyi ve sadakati ifade eden, neredeyse bütün manevi erdemleri kapsayan vefa duygusunu hayatı boyunca yaşamış ve etrafındakilere bunu hissettirmiştir. Peygamberliği öncesinde ve sonrasında bütün insanlığın onayını almış seçkin şahsiyetinin rayihası geçmişten günümüze insanlık için kılavuz olmuştur.

Peygamberlik vazifesi gelmeden önce aile, sosyal ve ticari hayatında doğruluğu, adaleti, şefkat ve merhameti, sabrı, yakınlarını gözetmeyi, haksızlığa karşı durmayı benimsemesi onun üstün ahlak özelliklerini daha o dönemde gözler önüne sermişti. "el-Emin" (Müsned, III, 425) olarak anılması da onun her dönemde ne kadar güvenilir ve kendisinden emin olunan bir yüce şahsiyet olduğu farkındalığının bir ifadesiydi.

Vefa duygusu Hz. Peygamber'in en önemli ahlak özelliğiydi. Yakınları başta olmak üzere bu duyguyla yaklaşımları her kesimden insana şifa oluyordu. Bilmeliyiz ki vefa en çok toplumsal huzur ve barışın korunmasında etkili olmaktadır. O dönemde bile yalan söylememenin, ahitlere sadık kalmanın, emanetlere sahip çıkmanın da tek yolu vefa duygusunun yaşanmasından geçiyordu. Bununla ilgili Peygamberimizin hayatında pek çok güzel örnek bulmak mümkündü. Nitekim Hz. Hatice (r. anha), Peygamber

> Rabbine karşı ahde vefasını hiç unutmayan Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), günümüzde önemini yitiren pek çok ahlaki değerin canlı bir örneğiydi.

Efendimizin ahlak özelliğini risaletin geldiği vakit şöyle tanımlıyordu: "Vallahi! Allah seni kesinlikle utandırmaz. Çünkü sen, akrabalık bağlarını sıkı tutar, doğru söz söyler, bakıma muhtaç olan kimselere yardım eder, elinde avucunda olmayana verir, misafiri ağırlar ve haksızlığa uğrayanlara destek olursun." (Buhârî, Bed'ü'l-vahy,1; Müslim, İman, 252)

Risaletiyle birlikte onun ilk vefası Rabbine karşı olanıydı. Rabbine iman etmek, ibadetleri yerine getirmek, emir ve yasaklarına riayet etmek ahde vefasının ilk basamağıydı. Rabbinin verdiği nimetlere şükretmesi ve sürekli hamt ile meşgul olması bu duygunun bir tezahürüydü. Davasına bağlılığı onun her koşulda vefakâr olduğunu göstermişti. Nitekim kendisi kararlılıkla bu vefayı şöyle dile getirmiş: "Güneşi sağ elime, ayı sol elime verseler davamdan vaz geçmem." (İbn'ül-Esîr, el-Kâmil fi't-Tarih, II, 64) demişti. Hicretten önceki yıllarda müminlerle birlikte yaşadıkları onca sıkıntıya rağmen sabır ve şükürle davasına sarılması da bu sözlerinin hayat bulmuş haliydi. O yıllarda yaşadığı sıkıntıları kendisiyle paylaşan ve onu koruyup, destek olan amcası Ebu Talip ve eşi Hz.

Hatice'yi kaybetmesiyle ağır bir üzüntü duymuş ve bu sebeple nübüvvetin bu onuncu yılına "senetü'l-hüzn" denilmiştir.

Rahmet Peygamberi daha doğmadan önce babası Abdullah, altı yaşına geldiğinde ise annesi Amine ahirete göç etmişti. Vefatından sonra annesi Amine'yi, Ebva'da ziyaret etmiş ve mezarını temizleyip içindeki şefkat ve merhamet dolu hislerle gözleri dolmuştur. Kendisine iyilik ve ikramda bulunan herkesi dualarında hayırla yâd etmiş ve ashabına da unutturmamıştır. Ailesine karşı üstün vefa örneği gösteren Peygamberimiz, kendisini himaye eden amcası Ebu Talip başta olmak üzere, amcasının eşi Fatıma Hatun'a "Annemden sonraki annem"(*TDV İslam Ansiklopedisi*- Fatıma Bnt Esed) sözleriyle son derece vefalı olmuş, onların bu güzel himayesini her zaman anlatmıştır. Amcasının düşkünlük döneminde Hz. Ali'nin (r.a.) bakımını üstlenerek yanında himaye etmesi de bunun bir göstergesidir. Küçük yaşlarda sütanneye verilmesi sebebiyle, sütanneleri ve süt kardeşlerine elinden geldiği kadar hizmet etmiş, onlara hediyeler, erzak, her türlü ikramda bulunmaktan ve göndermekten de geri kalmamıştır. Kendisine küçük yaşlardan beri bakan dadısı Ümmü Eymen'e ömrü boyunca hep ikramda bulunmuş, "Bu, benim ev halkımdan sağ kalan tek kişidir!"(*TDV İslam Ansiklopedisi*- Ümmü Eymen) diyerek iltifatta bulunarak onu daima sevgi ve muhabbetle anmıştır.

İlk eşi Hz. Hatice ile kurduğu aileyi, cennette kendisine bir köşk hazırlandığını söylediği eşini, hayatı boyunca hayırla anmış, her fırsatta onunla ilgili güzel cümleler söylemiştir (Buhârî, Nikâh, 109; Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 78). Hz. Aişe'nin (r. anha) naklettiğine göre en zor zamanlarında yanında olan Hz. Hatice ile ilgili hatıralarını Peygamberimiz sürekli yadedip onun için istiğfarda bulunmuştur (*TDV İslam Ansiklopedisi*- Hatice). Hz. Hatice'nin vefatından sonra kesilen kurbanlardan merhum eşinin sevdiklerine de göndererek ona olan vefasını göstermiştir (Buhârî, Edep, 23). Medine' de ziyaretine gelen, kız kardeşi Hale'nin sesini Hz. Hatice'ye benzettiği için gözleri dolmuş ve onu hiç unutmadığını dile getirmiştir. Hz. Hatice için Rahmet Peygamberi: "Yüce Allah, bana Hatice'den daha hayırlı bir eş vermemiştir. Bütün insanlar bana inanmazken o bana inandı. Herkes beni yalanlarken o doğruladı. İnsanlar (yardımlarını) benden esirgediklerinde o bana malıyla destek oldu. Yüce Allah, bana başka kadınlardan değil ondan çocuklar ihsan etti" sözleriyle ona karşı vefasını dile getirmiştir (*TDV İslam Ansiklopedisi*- Hatice).

Üstün ahlak özellikleriyle ümmetine ve bütün insanlığa örnek olan Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), yakınlarına olduğu kadar ashabına ve dostlarına karşı da oldukça vefalıydı. Bu vefa bağını korumak ve sürdürmek adına Mekke'den Medine'ye hicret ettiğinde kan bağından ziyade ashabını, Ensar ve Muhacir olarak kardeş aile ilan etmiş ve İslam'ın öngördüğü kardeşliği kalıcı kılmıştır. Fedakârlık ve isarın yaşandığı bu kardeşlik bağı o dönemde sağlam bir toplumun inşasında en önemli etken olmuştur.

> Vefa duygusu Hz. Peygamber'in en önemli ahlak özelliğiydi. Yakınları başta olmak üzere bu duyguyla yaklaşımları her kesimden insana şifa oluyordu.

Habeşistan'a hicret eden ashabına her türlü ikram ve himayesini açan Habeşistan kralının elçileri yıllar sonra Peygamberimizi ziyarete gelmişlerdi. Bunun üzerine Peygamberimiz bu elçilerle yakından ilgilenmiş ve bizzat kendisi ikramda bulunmuştu. "Bunlar Habeşistan'a göç etmiş olan ashabıma yer göstermiş, ikram etmişlerdir. Buna karşılık şimdi ben de onlara hizmet etmek isterim." diyerek ashabına yapılan bu iyiliğin karşılığında vefa ile muamelede bulunmuştur (Beyhâkî, Şuabu'l-İman, VI, 518, VII, 436).

Rabbine karşı ahde vefasını hiç unutmayan Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), günümüzde önemini yitiren pek çok ahlaki değerin canlı bir örneğiydi. Öyle ki, Hz. Aişe kendisine Peygamberimizi soranlara: "O'nun ahlakı Kur'an'dı." (Buhârî, Müsâfirîn, 139) diye açıklamıştı. Sevginin, saygının, adaletin, hoşgörünün, samimiyetin, ahde vefanın, kadirşinaslığın, doğruluğun, emniyetin can bulduğu yüce bir şahsiyet olan sevgili Peygamberimiz, başta aile hayatı olmak üzere sağlam bir toplumun oluşturulması için gerekli olan ahlaki reçeteyi önce hayatında yaşamakla, sonra da ashabına göstererek asırlara hükmeden bir miras bırakmıştır. Son zamanlarda unutulan bu değerlerin tekrar topluma kazandırılması kuşkusuz ilk önce emanet, sorumluluk ve en önemlisi güven telakki edecek vefa yapısının oluşmasıyla sağlanacaktır. Ümmeti olarak bizim görevimiz de sevgili Peygamberimizin aziz mirasına sahip çıkarak, Onun hayatındaki vefa örneklerini hayatımıza tatbik ederek gelecek nesillere aktarmak olacaktır. Kur'an ve sünnet ışığında kurulacak bu vefa yapısı onarıcı ve koruyucu etkileriyle hayatımızda kaybolan değerlerin de yaşaması ve büyümesi için zemin oluşturacaktır. Çünkü toplumu dimdik ayakta ve dengede tutan, bütün dinamiklerin doğru çalışmasını sağlayan en büyük erdem vefa duygusudur.

HZ. PEYGAMBER'İN ÖRNEKLİĞİNDE VEFA TOPLUMUNUN İNŞASI

Esin TÜRKMEN

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Allah Resülü aynı zamanda insanlar için en güzel örnektir. Nice güzel haslet onun kişiliğinde tecessüm eder ve anlam kazanır. Onun veladeti insanlığa rahmet ve esenlik getirmiş, Kur'an ahlakıyla bezeli yaşantısı müminlerin yolunu aydınlatmıştır. Müslümanlar o aydınlığın izinde kimliklerini ve kişiliklerini inşa ederek güven toplumunu tesis ederler. Aklıselim ile tefekkür eden müminler için Hz. Peygamber'in hayatından örnek alınacak hasletlerden biri de hiç şüphesiz onun vefasıdır.

Kimi kelimeler vardır ki onların anlamı üzerine tefekkür edince kanatlarını alabildiğince açtığını, bütün güzellikleri gölgesi altında topladığını görürsünüz. Vefa da kanatlarını ardına kadar açan, konduğu yeri güzelleştiren, uçtuğu topraklara iyilik tohumları saçan, geçtiği havzaları samimiyet ve içtenlikte mayalayan bir kavramdır. Onu ne hasbilikten ne diğerkâmlıktan ne de diğer iyi ve güzel hasletlerden ayırmak mümkündür. Vefa sadece kişiliğin inşasında değil, toplumun inşasında da birincil rol oynar, güven ve huzur toplumunun temel taşlarını döşer, bireyi yalnızlığın sisli havasından, karamsarlığın huzursuz ellerinden çekip alır. Vefa insanın sermayesidir. Vefa sermayesini hakkıyla kullanan insanlar, başta Yaradan'a, O'nun gönderdiği Kutlu Elçi'ye vefa gösterir. Ardından vefa halesini halka halka genişleterek bütün insanlığı ve hatta canlıları bu halkanın içine alırlar.

Vefa, köklerini geçmişten alan ancak geleceğe doğru dal budak salan bir haslettir. Özünde, insanın geçmişte kendisine yapılan bir iyiliği unutmaması, bugünü ve geleceği o iyiliğin gerektirdiği şekilde dizayn ederek hareket etmesi yatar. Bu nedenledir ki vefa Yaradan'a karşı asli görevlerimiz arasında yer alır. Bizi yoktan var eden, varlığından haberdar eden, bize sayısız nimetler veren, ilahi kelamı ile muhatap kılan Yüce Allah'ın lütfu karşısında vefa göstermek müminin temel vasfı olmalıdır. Elmalılı Hamdi Yazır, tefsirinin başında Rabbimizin (c.c.) sayısız nimetlerini veciz bir dua ile şöyle anlatır: "İlahi! Hamdini sözüme sertac ettim, zikrini kalbime mi'râc ettim, kitabını kendimize minhâc ettim. Ben yoktum var ettin, varlığından haberdar ettin, aşkınla gönlümüzü bî-karar ettin. İnayetine sığındım, kapına geldim. Hidayetine sığındım lütfuna geldim. Kulluk edemedim affına geldim. Şaşırtma beni, doğruyu söylet, neş'eni duyur, hakikati öğret.
Sen duyurmazsan ben duyamam, sen söyletmezsen ben söyleyemem, sen sevdirmezsen ben sevemem. Sevdir bize hep sevdiklerini. Yerdir bize hep yerdiklerini. Yar et bize hep erdirdiklerini. Sevdin habibini, kâinata sevdirdin. Sevdin de hil'at-i risaleti giydirdin. Makam-ı İbrahim'den Makam-ı Mahmûd'a erdirdin, server-i asfiyâ kıldın. Hâtem-i enbiyâ kıldın. Muhammed Mustafa kıldın. Salât-ü selâm, tahiyyât-ü ikram, her türlü ihtiram ona, onun âline,

ahbâbına, ailesine, ashâbına ve etbâbına Ya Rab!"

Vefa, Müslümanların Rabbin inayeti karşısında sergileyeceği tavır, Elmalılı'nın da belirttiği gibi içinde sevgi ve hürmet barındıran önemli bir değerdir. Rabbe vefa göstermek yüksek sorumluluk bilinciyle hareket etmeyi, onun sevdiklerini sevip sevmediklerinden uzaklaşmayı, nimetlerine şükrü en güzel şekilde eda etmeye çalışmayı, sadakati, ahde vefayı gerekli kılar. Zira insan ilk ahdini Rabbiyle yapmış, "Kâlû Belâ" ifadesiyle formüle edilen bu ahitte, O'nu Rabbi olarak tanıyıp bildiğini ikrar ve idrak etmiştir. Mümine düşen bu ahde sadık kalmak, yaşamını sırat-ı müstakim üzere kurmak ve vefasını göstermektir. Kur'an-ı Kerim'de de ahde vefa müminin sahip olması gereken hasletler arasında zikredilmiş (Bakara, 2/177; Ahzâb, 22/23), vefanın zıddı olan nankörlük ise yerilmiştir. Vefanın karşılığı lütuf ve ecirken vefasızlığın karşılığı Rabbin gazabını celbetmektir. Yüce Allah (c.c.), Bakara suresinde İsrailoğullarından Allah'tan başkasına kulluk etmemeleri, ana babaya, akrabaya, yetimlere ve miskinlere yardım etmeleri, namaz kılıp zekât vermeleri, haksız yere kan dökmemeleri konusunda söz aldığını fakat çok azı hariç insanların verdikleri sözden döndüklerini zikretmiş, bu ahde vefasızlık karşısında onların kalplerinin katılaştırılarak iman ile müşerref olmaktan yoksun bıraktığını dile getirmiştir (Bakara, 2/83-84).

Vefanın sacayaklarından biri de emanete riayet etmektir. Bize can emanetini teslim eden, ömür sermayesini veren Yüce Allah'ın (c.c.) emanetine riayet, bu ömrü onun rızasına giden yolda geçirmekle, bedenimize ve ruhumuza emanet bilinciyle bakmakla mümkündür. Vefa ve emanet ilişkisi en güzel şekliyle Hz. Peygamber'in (s.a.s.) şahsında tezahür eder, halk arasında daha nübüvvetinden önce, "el-emîn" olarak tanınan Hz. Peygamber, risaletinin ardında da vefasıyla tüm müminlere örnek olmuş, kendisine ufacık bir iyiliği dokunan insanları dahi ömrünün sonuna kadar hayırla yâd ederek herhangi bir ihtiyaçları olduğunda onların yardımına koşmuştur. Vefakâr insan, kendisinden emin olunan insandır. İhtiyaç duyduğunda ona güvenebileceğiniz, derdinizi açabileceğiniz ve yardımı talep edebileceğiniz emin kişidir.

Risaleti esnasında Mekke'ye Müslümanların çektiği sıkıntılar had safhaya ulaştığında, İslam'a davet için yeni beldelere açılmak gerektiğini düşünen Allah Resulü, Taif'e gitmiş fakat bu yolculuğu istediği gibi sonuçlanmamıştı. Yol arkadaşı Zeyd (r.a.) ile birlikte Mekke'ye geri dönmenin yollarını arayan Resulüllah (s.a.s.), Zeyd'i gizlice Mekke'ye göndererek kendisini himaye edebilecek kişilerle görüşmesini istedi. Zira Ebu Leheb'in önderliğindeki Haşimoğulları artık ona sırt dönmüş, hamisi Ebu Talip ise vefat etmişti. Bu esnada Nevfeloğulları'nın lideri Mut'im b. Adî, Hz. Peygamber'i himaye edeceğini bildirdi. Resulüllah zor zamanında ona uzanan yardım elini ömrü boyunca unutmadı. Hatta Bedir savaşı sonrası esir düşen Mekkeli müşrikleri kastederek "Eğer Mut'im b. Adî sağ olsaydı, sonra şu kokuşmuş kişiler hakkında konuşup onları bağışlamamı isteseydi hiç şüphesiz bunları Mut'im(in hatırı) için serbest bırakırdım." buyurdu (Buhâri, Meğâzî, 12). Vefakârlığı bir erdem olarak hayatına mündemiç kılan Peygamber Efendimiz, ashabına da bu duyguyu aşılamış, küçük büyük çevresindeki herkesin vefalı davranışlarını bilhassa

> Aklıselim ile tefekkür eden müminler için Hz. Peygamber'in hayatından örnek alınacak hasletlerden biri de hiç şüphesiz onun vefasıdır.

takdir etmişti. Kendisi de yakınlarına büyük ihtimam göstermiş, zamanın şartları onu sevdiklerinden uzak düşürse de gün gelip de yolları kesiştiğinde hürmet ve ikramda bulunmuştu. Hz. Hatice'yi (r.anhâ) ömrü boyunca gönlünden de dilinden de düşürmeyen Resulüllah'ın huzuruna bir gün ihtiyar bir kadıncağız geldi. O esnada Peygamber Efendimizin (s.a.s.) yanında Hz. Aişe validemiz de bulunmaktaydı. Resulüllah Efendimiz kadıncağıza ismini sordu. O da Cessâme el- Müzenî cevabını verdi. Hz. Muhammed çirkin anlamına gelen "cessâme" adını değiştirerek ona, Hassâne el-Müzenî adını verdi. O ihtiyar kadının hâlini ahvalini sorarak iltifatta bulundu. Resulün ilgi ve alakasına dikkat kesilen Hz. Aişe, yaşlı hanım gittikten sonra onun kim olduğunu sordu. Peygamber Efendimiz de "Hatice'nin arkadaşı olup onun sağlığında bize gelip giderdi. Kuşkusuz ahde güzel bir şekilde vefa göstermek imandandır." buyurdu (Hâkim, Müstedrek, I, 20).

Yaratılanlara karşı Yaradan'dan ötürü hürmet göstermeyi de içine alan vefa, hem ferdî hem içtimai hayatımızda huzur ortamını tesis eden önemli amillerden biridir. Bu hürmet ve ihtiramı hak edenlerin başında hiç şüphesiz ki ailemiz, büyüklerimiz gelir. Bizi bebeklik çağımızdan itibaren koruyup kollayan, her türlü derdimizde sıkıntımızda yardımını esirgemeyen ailemize ihtiyarlık çağı gelince hürmet ve özen göstermek, onlara "öf" bile dememek vefanın en güzel örneğidir. Allah Resulü de anne ve babaya karşı vefalı davranılmasına ayrıca önem vermiş, bir gün kendisiyle birlikte cihat etmek için "Anne babamı ardımda ağlar bırakıp sana geldim ya Resulallah!" diyerek yanına gelen bir genci "Onların yanına geri dön ve ikisini de nasıl ağlattıysan öylece güldür!" buyurarak geri göndermiştir (Ebu Dâvûd, Cihad, 31).

Ömrün en düşkün çağı olan erzel-i ömürden Rabbine sığınan Resulüllah, rahmeti, büyüklerin ve bilhassa anne babanın rızasında aramak gerektiğini "Beli bükülmüş ihtiyarlar, süt emen bebekler ve otlayan hayvanlar olmasa idi, üzerinize azap yağardı." (Taberani, el-Mu'cemü'l-kebîr, XXII, 309) buyurarak dile getirmişti. Zira gençlik çağının gücü ve kuvveti uçup giden, yetişkinlik döneminin idrak ve bilinci de zaman içinde sönümlenen insanoğlu için ihtiyarlık zamanla bir düşkünlük hâlini alır, onların bedenleri kadar gönüllerini de hassaslaştırır. Bu nedenledir ki insanoğlunun vefasını göstermesi gereken başta o toplumun büyükleridir. Büyüğüne hürmet etmeyen toplum sadece geçmişine sadakatsizlik göstermiş olmaz, geleceğini de zedeler. Toplumun insani seviyesi, o toplumun yaşlılarının içinde bulunduğu hâle bakılarak anlaşılabilir. İlahi kelamın ve Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.) sünnetinin ışığında evin bereketi olan, varlığıyla haneleri yuva sıcaklığına kavuşturan anne babalar, o toplum için geleceğe yapılmış en kıymetli yatırımdır. O zaman köklerini geçmişe salan vefa dal budak salarak gelecekte huzurun ve iyiliğin meyvelerini insanoğluna sunar.

PANİK BOZUKLUK

Esra ORAS
Uzman Psikolog/Psikoterapist

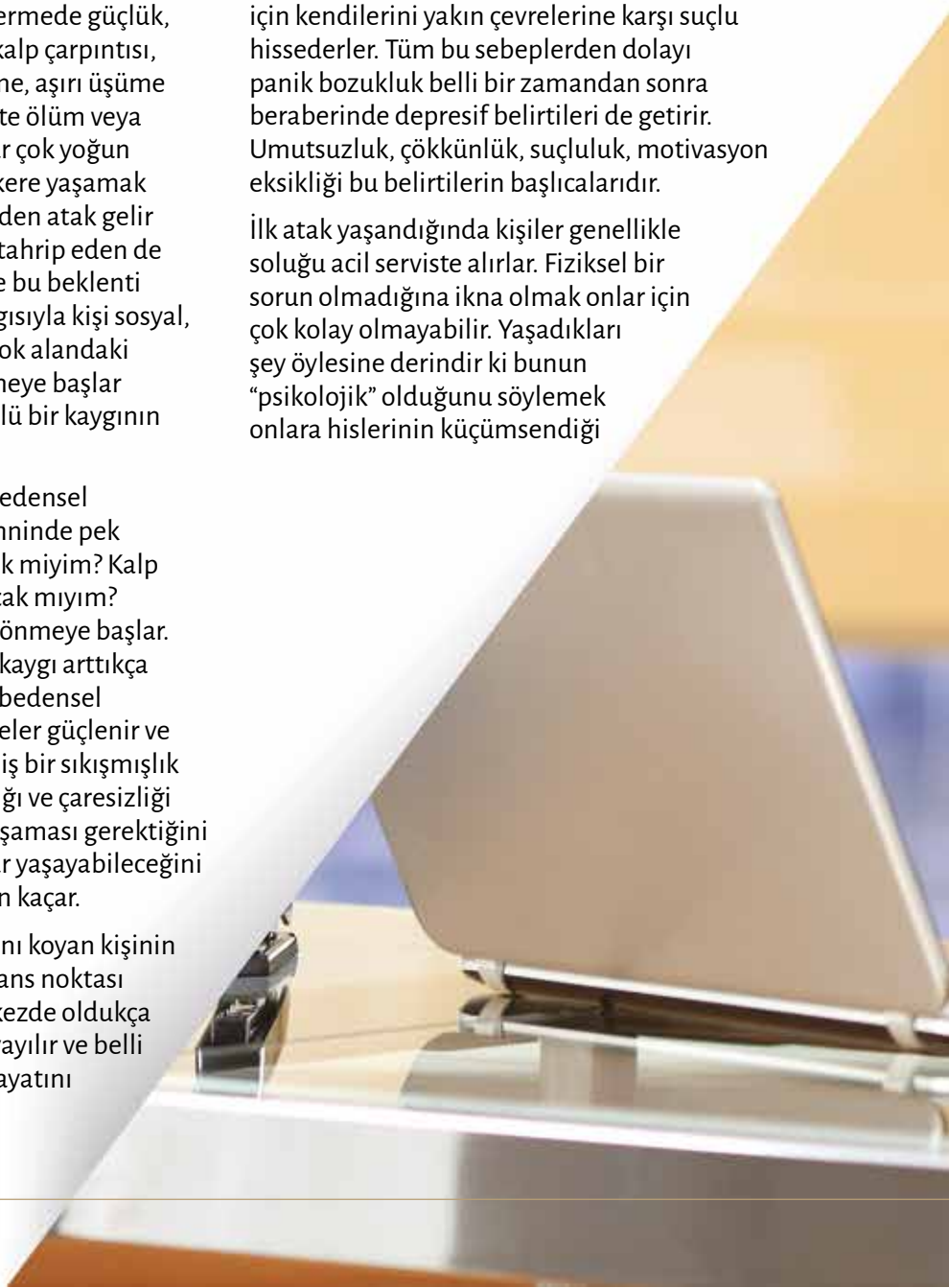
Panik bozukluk, bilinen adıyla panik atak, yoğun bedensel semptomların olduğu korku ataklarıyla başlayan, ardından bu atakların yeniden yaşanması beklentisi ile günlük hayattaki işlevselliği ciddi şekilde olumsuz etkileyen bir çeşit anksiyete bozukluğudur. Panik atak nöbeti sırasında nefes alıp vermede güçlük, boğulma ve baygınlık hissi, kalp çarpıntısı, nabızda artış, titreme, terleme, aşırı üşüme gibi fiziksel belirtilerle birlikte ölüm veya aklını kaybetme gibi korkular çok yoğun şekilde yaşanır. Bu atağı bir kere yaşamak dahi beklenti kaygısını (Yeniden atak gelir mi?) başlatabilir. Hayatı asıl tahrip eden de atakların kendisinden ziyade bu beklenti kaygısıdır. Atak gelebilir kaygısıyla kişi sosyal, mesleki, ailevi ve daha pek çok alandaki deneyimlerinden geri çekilmeye başlar yahut deneyimlerini çok güçlü bir kaygının gölgesinde sürdürür.

Kaygının yarattığı zorlayıcı bedensel belirtilerle birlikte kişinin zihninde pek çok felaket senaryosu (Ölecek miyim? Kalp krizi mi geçiriyorum? Bayılacak mıyım? Aklımı mı yitiriyorum? vb.) dönmeye başlar. Bu senaryolar kaygıyı artırır, kaygı arttıkça bedensel semptomlar artar, bedensel semptomlar arttıkça düşünceler güçlenir ve kişi bu sarmalın içinde müthiş bir sıkışmışlık hisseder. Tekrar bu sıkışmışlığı ve çaresizliği hissetmemek için tedbirli yaşaması gerektiğini düşünür ve bu durumu tekrar yaşayabileceğini düşündüren her deneyimden kaçar.

Hayatının merkezine kaygısını koyan kişinin artık tüm tercihlerinde referans noktası kaygısı olmuştur. Kaygı merkezde oldukça bir sarmaşık gibi yayıldıkça yayılır ve belli bir noktadan sonra kişinin hayatını yaşanmaz hâle getirir.

Panik bozukluktan muzdarip olan kişiler sadece bu rahatsızlığın yükü ile uğraşmaz. Toplumsal baskı ve anlayışsızlık da işlerini zorlaştırır. Kendilerini küçücük şeylerden korkan, aciz, başarısız, eksik biri gibi hissederler. Çevrelerindeki insanlar da onların bu kaçınmacı tavrından olumsuz etkilendikleri için kendilerini yakın çevrelerine karşı suçlu hissederler. Tüm bu sebeplerden dolayı panik bozukluk belli bir zamandan sonra beraberinde depresif belirtileri de getirir. Umutsuzluk, çökkünlük, suçluluk, motivasyon eksikliği bu belirtilerin başlıcalarıdır.

İlk atak yaşandığında kişiler genellikle soluğu acil serviste alırlar. Fiziksel bir sorun olmadığına ikna olmak onlar için çok kolay olmayabilir. Yaşadıkları şey öylesine derindir ki bunun "psikolojik" olduğunu söylemek onlara hislerinin küçümsendiği

duygusunu verebilir. Bu, toplumun psikolojiye bakış açısı ile de çok alakalıdır elbette. Kişinin yaşadığı o yoğun deneyimin psikolojik olduğu söylendiği anda şu cümleler dökülür birilerinin ağzından: "Bunu sen kendi kendine yapıyorsun; Her şeyi kafaya taktığın için oldu; Biraz rahat olsan bunu yaşamazdın." Yani anlayacağınız panik bozukluk yaşayan kişinin yükü, zannettiğimizden çok daha ağırdır. O, şimdi kendini hem korkak hem mahcup hem de çaresiz hissediyordur. Tüm bunlardan duyduğu utanç da cabası. Oysa bir rahatsızlığın psikolojik kaynaklı olması, bu duruma kişinin kendisinin sebep olduğu anlamına asla gelmez. Nitekim pek çok fizyolojik kökenli hastalığı da psikolojik tetikleyiciler ortaya çıkarır. Psikolojik ya da fizyolojik olsun fark etmez, her rahatsızlık bize bir haber vermek amacıyla bedenimizi ziyaret eder. Bu haberi almak ve gereğini yapmak için harekete geçmek bizim sorumluluğumuz olsa da bu durum mevcut rahatsızlığın salt bizim elimizde olan faktörlerden oluştuğunu asla göstermez.

Bu rahatsızlığı ortaya çıkaran tetikleyici etkenler çok değişken olabilmekle birlikte kendi klinik gözlemlerimde fark ettiğim ortak bir tetikleyici faktör var. Bu faktörün adı, en kısa tabirle, "ilişkilerde sınır" dediğimiz olgu. Şöyle örneklendirmek isterim: Ülkesi işgal edilmiş kişi tehdit altında hisseder, belirsizlik çemberinin içinde yarınlara dair plan yapamaz, ümidi yok olur. Böylesi bir durumda en temel güven duygusunu yitiren insanın doğal olarak kaygısı ayyuka çıkar. Eli kulağında tehlike bekler ve süreğen bir tetiktelik hâli içinde olur. İşgal edilen bir ülke insanı nasıl yoğun kaygı geliştirirse başkaları tarafından işgal altında hisseden bir insanın bedeni de kaygıyı her bir hücresinde hissedecektir. Bedenimiz bizim vatanımız; işgal altında hisseden bedenin savunma durumuna geçmek için ihtiyacı olan enerjiye ulaşması kaygı ya da öfke duyguları ile mümkündür. Bedenin ürettiği bu duygular aslında "hasta" olduğundan değil kendi kendini iyileştirme çabasından dolayı ortaya çıkar. Yani panik bozukluk semptomları kişinin işgal altında hisseden bedeninin kendini onarma sürecinin bir parçasıdır. Dolayısıyla panik bozukluk yaşıyorsanız ilişkilerinizde sınırlarla ilgili sorun olup olmadığını gözden geçirin derim. Şu sorular eşliğinde bu konuda kendinizi yoklayabilirsiniz: Başkaları tarafından reddedilme kaygısı ile kalbiniz hayır derken evet diyor musunuz? Dur diyemediğiniz için başkalarına ait sorumluluklarla işgal edilmiş hissediyor musunuz? Başkalarının kurtarıcısı olacağım derken kendinizi kurban olmuş buluyor musunuz? Ne sıklıkta haksızlığa uğramış hissediyorsunuz? Sorular çoğaltılabilir elbette. Bu soruları sormak ve cevaplarına ulaşmak size bir bakış açısı sağlar. Fakat hem panik bozukluk hem de sınırlarla

ilgili yaşadığımız sorunlar ardında uzun bir hikâye taşırlar. Bu hikâyeye bakmak, anlamak, anlamlandırmak, yeni bir hayat üslubu geliştirmek çokça önem taşır. Nitekim az evvel de belirttiğim gibi, semptomlar her zaman için bir habercidir. Getirdiği haberi almak ise bizim tekâmül ödevimizdir.

Tam bu noktada bu sorunu yaşayan insanların tedavi hususunda kafa karışıklıklarına da yanıt olmak adına birkaç noktaya temas edeceğim. İlki, psikiyatrik tedavi konusu. Yani panik bozukluk yaşadığımı düşünüyorsam psikiyatriste gidip ilaç kullanmalı mıyım? Şöyle ki, yapılan araştırmalar panik bozukluğun sadece psikoterapi desteği ile tedavi edilebilen bir sorun olduğunu gösteriyor. Dolayısıyla önceliğiniz psikoterapi uygulama yetkinliği olan bir psikoloğa gitmek olmalı. İlaç tedavisinin gerekip gerekmediği hususu, terapi sürecinde netleşecektir. Panik bozukluk sorununun ortadan kalkması, yaşam üslubunun değişmesi ile mümkün. Dolayısıyla mevcut alışkanlıkları değiştirmek, duygularımızla kurduğumuz ilişkiyi dönüştürmek, kendimizle ve bir öteki ile ilişkimizi yeniden tasarlamak noktasında medikal destek bazen çok kolaylaştırıcı olabilir. Bu yüzden kolaylaştırıcı olarak ilaç noktasında da ön yargılı olmamak gerekir.

Tedavi noktasında gerekli adımları attıktan sonra panik bozukluk döngüsünden çıkmanızı sağlayacak tavsiyeleri ise şöyle sıralayabiliriz:

* Atak geçiririm kaygısıyla yapmaktan kaçındığınız (kaçınma davranışları) ya da yapmak zorunda hissettiğiniz (telafi davranışları) deneyimleri not alın. Örneğin tramvaya binmemek bir kaçınma davranışı iken yolculuğa çıkarken çantanıza sakinleştirici ilaç koymadan çıkmamak bir telafi davranışıdır. Bu gibi davranışlarınızı not alın. Böylece yaşamınızdaki panik bozukluğa bağlı bedeller ve seçimler netleşecektir.

* Adım adım bu davranışları değiştirmeye çalışın. Yani en bilinen tabiriyle kaygınızın üstüne gidin. Bu eylemler esnasında tabii ki çok kaygılanabilirsiniz. Fakat kaygınıza izin vererek onunla birlikte yola devam etmeyi öğrenmeden onun hayatınızdaki etki gücünü azaltamazsınız.

* Düzenli nefes egzersizleri yapmaya çalışın. Zira kaygı, doğrudan nefes düzenimizi etkiler. Kişi, kaygı atağı sırasında nefesindeki değişikliklerin farkına varma becerisini, ancak kontrollü ve sağlıklı nefesi deneyimleyerek kazanabilir.

* Kaygı dolu düşünceler geldiğinde onlarla savaşmayın. Düşüncelerinizle savaşmak ya da onlardan kurtulmaya çalışmak düşüncelerinizin etki gücünü artıracak, onlara daha fazla odaklanmanıza sebep olacaktır. Bunun yerine o düşünceler geldiğinde onların sadece gelip geçici bir düşünce olduğunu kendinize hatırlatıp onlara içinizde yer açarak o düşüncelerin konuşmalarına izin vererek hayatınızı onların talimatı ile değil de kendi değerlerinize uygun şekilde yaşamaya çalışın. Örneğin zihniniz "Sakın uçağa binme yoksa başına kötü şeyler gelecek!" talimatı veriyorsa bu talimat neden geldi, gelmemeli gibi düşünüp onunla savaşmayın. Yapmanız gereken tek şey bu talimatı duyup, fark edip, daha farklı şekilde harekete geçmek.

> Hayatının merkezine kaygısını koyan kişinin artık tüm tercihlerinde referans noktası kaygısı olmuştur. Kaygı merkezde oldukça bir sarmaşık gibi yayıldıkça yayılır ve belli bir noktadan sonra kişinin hayatını yaşanmaz hâle getirir.

* Sınırlarınızı yukarıdaki sorular eşliğinde gözden geçirin ve ilişkilerinizdeki tutumlarınızı yenileyin.

* Kendinize şefkat göstermeyi ihmal etmeyin.

FULYA ÇİÇEKLERİ

Zeynep DEMİR

Albay Mehmet, emekli olduktan sonra vaktinin çoğunu bahçesindeki çiçeklere bakarak, kedisi Boncuk'la oynayarak, evin ufak tefek tadilatıyla meşgul olarak geçiriyordu. Perşembeleri Bahariye Caddesi'ne çıkıyor, ikindiüzeri eski silah arkadaşlarıyla buluşuyor, geçmiş güzel günleri yâd ediyordu. Cuma günü ise kahvaltısını yapar, namazı Hacı Hüsrev Camii'nde kılar, oyalanmadan kabristanın yolunu tutardı. Kırk yıllık yol arkadaşı Sevim Hanım'ı emanet etmişti toprağa. Onun yokluğuna alışamamıştı bir türlü. Askerî okuldan öğrendikleriyle yaşamını kolaylıkla sürdürüyordu tabii. Söküğünü dikebiliyor, tenceresini kaynatıyordu. Hatta geçen kış yağmur yiyip üşüttüğünde sağlık ocağının genç tabibi Mustafa Bey'in yazdığı iğneleri bile kendi vurmuştu. Hemşire hanım her akşam uğrayabileceğini söylemişti Albay'a. Ama o, kimseyi zahmete sokmak istemezdi.

Yalnızlık zordu. Her işi hâllediyordu şükür ama yine de zordu yalnızlık. Sevim Hanım'ın yokluğu sadece sıcak bir sofra, ikindiüzeri gelen köpüklü bir kahve değildi ki. Onun yokluğu başka bir şeydi. Sessizlikti mesela. Neşeli gülüşlerin, tatlı sohbetlerin eksikliğiydi. Pazar sabahları çalışan elektrik süpürgesi sesinin artık duyulmaması, pikaptan çalan Belkıs Özener'in bir daha "Boş Çerçeveyi" söylememesi, sabah namazlarından sonraki yasinlerin bir başına okunmasıydı. Sevim Hanım'ın yokluğu, pencere pervazında eksilen güvercinler, giderek azalan kapı ziliydi.

Tam kırk yıl önce henüz bahriyeli bir subayken üniformasının tadilatı için gittiği terzihanede görmüştü Sevim Hanım'ı. Yüzündeki o mahcup ifadeyi görür görmez sevmiş, haftasına varmadan sorup soruşturması için annesini göndermişti. Birkaç ay içinde aileler tanışmış, Bahariye Caddesi'nin köşesindeki pastanede sakızlı muhallebiler yenilmiş, söz için gün alınmıştı.

Mehmet, çakı gibi delikanlıydı o zamanlar. Sevim ise daha yirmi birindeydi. Söz yüzüklerini aile büyüğü olarak Sevim'in anneannesi taktı. İkisi de çocuk yaşta babasını kaybetmişti zira. Mehmet yetim büyümüş, bilmeden gönlünü kendisi gibi yetim olan Sevim'e kaptırmıştı. Ailesinde hem evlat hem de baba görevini üstlenmişti uzun zamandır. Annesi ve kardeşi için elinden geleni yapıyordu. Şimdi kendi yuvasını kuracak, tatmadığı

baba sevgisini o, evlatlarında yaşayacaktı. Sadece kendi ailesine değil, Sevim'in yalnız kalan annesine de sahip çıkacak, bir değil üç evin babası olacaktı.

Belediyeden tarih alındı. Kuyumcu Halit'ten alyanslar beğenildi. Bohçalar hazır edildi. Mehmet için önemli bir mesele daha vardı. Hacı Hüsrev Camii'nin yolunu tuttu. İkindi ezanı okunmak üzereydi. Şadırvandan abdest aldı. Namazını kılıp avluda Ahmet Hoca'sını beklemeye başladı. On iki yıl önce bir ikindi vakti şu musalla taşında yatıyordu babası. Cenaze namazı sere serpe yağan kar taneleri altında kılınmış, Ahmet Hoca, "Merhuma hakkınızı helal edin." dediğinde cemaat hep bir ağızdan "Helal olsun." demişti. Mehmet'in babası

Bahariye eşrafından sevilen, sayılan biriydi. Geride iki küçük çocuk, gözü yaşlı bir eş bırakmıştı. Merhum, Kulaksız Mezarlığı'na götürüldüğünde de bütün dostları, esnaf ahbapları kabrinin başındaydı. Ahmet Hoca, elleriyle indirmişti aziz dostunu kabre. O gün bugündür de Mehmet'e kol kanat germişti. İlkokul bitince Mehmet'in deniz subayı olma hevesine kıyamayıp onu askerî mektebe yazdırmış, aziz dostunun emanetini hiç yalnız bırakmamıştı. Şimdi Mehmet, yuvasını kurmak için adım atarken hocasının duasını almak istiyordu. Baba gibi sayıp sevdiği Ahmet Hoca'dan nikâh şahidi olmasını istemiş, Ahmet Hoca da Mehmet'in bu isteğini seve seve kabul etmişti. Beyoğlu Belediyesi'nde kıyıldı gençlerin nikâhı. Akşam da aileler arasında mütevazı bir eğlence tertip edildi. Bahçede sofra kuruldu, düğün aşı pişirildi, konu komşu genç çifti tebrik etmek üzere geldi.

Mehmet, annesinin Hacı Hüsrev'deki evinin alt katını kiralamıştı. Sevim'in ailesi de iki sokak aşağıdaydı. Böylece gençlerin eli, hep ailelerinin üzerinde olacaktı. Mehmet çok hassastı bu konuda. Annesini de kayınvalidesini de bir başına bırakmak istemiyordu. Omuzlarına ağır bir sorumluluk aldığının farkındaydı. Sevim de annesinin terzi dükkânına gidip gelmeye devam ediyor, kayınvalidesi gençler bütün gün işte olduğundan evi çekip çeviriyor, akşam yemeklerini hazırlıyor, güneş batınca bütün aile aynı sofraya oturup bu mutlu günler için Yaradan'a şükrediyordu.

Mehmet'in en büyük hayali baba olmaktı. Evliliklerinin ilk yıllarında vakti zamanı gelince olur nasıl olsa deyip bu konunun üzerinde pek durmadılar. Ancak zaman hızla geçiyor, o müjdeli haber bir türlü gelmiyordu. Sevim'in annesi, gençlere bir doktora görünmelerini salık verdi. Sevim ve Mehmet, hastanenin yolunu tuttu. Tetkikler yapıldı, çeşitli tedaviler denendi ancak genç çiftin çocukları olmadı. Sevim bu duruma pek bir üzülüyor, Mehmet ise büyük bir teslimiyet göstererek eşini teselli ediyordu.

Zaman su gibi aktı. Sevim, mahallenin Sevim Teyze'si, Mehmet ise Emekli Albay'ı oluverdi. Bir zamanlar annelerinin yavruları olan Sevim ve Mehmet şimdi annelerinin ebeveyni olmuştu. Artık iki tonton nine olan annelerini yanlarına almış, onların bakımlarını üstlenmişlerdi. An geliyor yemeklerini kendi elleriyle yediriyor, kıyafetlerini yıkayıp ütülüyor, ılık bahar akşamlarında parka yürüyüşe çıkartıyorlardı. Mehmet Albay eşine arada takılıyor, "Ne dersin Sevim Hanım, ellimizden sonra iki evlat sahibi olduk baksana!" diye latife ediyordu.

Onların içinde yeşeren sevgi sadece annelerine has değildi elbette. Mehmet, yıllarca kız kardeşine de sahip çıkmış, onu kendi elleriyle gelin etmiş, yeğenlerini evladı gibi sevip kollamıştı. Sevim ise annesiyle birlikte çalıştığı terzihanede nice kızın yetişip meslek öğrenmesine vesile olmuş, maddi durumu elvermeyen gençlere kumaş parasına gelinlikler dikmiş,

okumak için İstanbul'un yolunu tutan gençlerin elbiselerini yok parasına tamir etmişti. Hâsılı bu güzel çift, anne sevgisini, baba şefkatini çevrelerindeki bütün insanlara göstermişti.

O kış Mehmet Bey'i derinden üzen bir olay yaşandı. Ahmet Hoca'nın hastalandığı haberi Albay'ı derinden sarstı. Hastanede ziyaretine gittiğinin ertesi günü hocası emaneti teslim etmiş, Hakk'ın rahmetine kavuşmuştu. Yine sere serpe yağan kar altında Mehmet Bey, bir kez daha aynı acıyla iç çekti. Yıllar önce babasını kaybettiğinde daha küçük bir çocuktu, henüz babasızlığın ne demek olduğunun farkında bile değildi. Şimdi koskoca adamdı ama baba gibi sevdiği Ahmet Hoca'sı ölünce kendini bir kanadı kırılmış kuş gibi hissetmişti.

Mehmet Bey yıllar içinde sevdiklerini bir bir toprağa verdi. Önce kayınvalidesi göçtü dünyadan ardından iki yıl geçmemişti ki annesini de kaybetti. Sevim Hanım'la bir başlarına kalmışlardı yine. Arada eş dost uğruyor, evladı gibi sevdiği yeğenleri kapısını çalıyordu. Sevim Hanım'ın da misafirleri eksik olmazdı doğrusu. Sevenleri çoktu. Sonra... Sonrası yalnızlık. Kırk yıl dile kolay. Tam kırk yıl aynı yastığa baş koyduğu yol arkadaşı da dünya mihnetini tamamlamış, onu bir başına bırakmıştı.

Eylülün ilk cumasıydı. Albay namaza çıkmış, dönüş yolunda ahbaplarıyla hoş beş ettikten sonra pazara uğramıştı. Sevim Hanım için pazardan en güzel incirleri seçmiş, bir de çiçekçiden fulya soğanı almıştı. Çiçekleri çok severdi Sevim Hanım ama öyle iki günde sararıp solan buketleri değil, elleriyle yetiştirdiği güllere, kasımpatılarına, menekşelereydi onun sevgisi. Mehmet Bey de eşinin huyunu suyunu bildiğinden ona bir buket çiçek yerine fulya soğanı almış bir de güzel bir saksı beğenmişti, fulyaları dikmesi için. Evin sokağına girdiğinde kalbinde bir ağrı hissetti, hayra yordu önce. Ama adımları kapıya yaklaştıkça iç sıkıntısı büyüyordu. Zili çaldı, açan olmadı. Cebinden anahtarlarını çıkardı, kilidi çevirdi. Sevim Hanım, beyaz başörtüsüyle önünde açık Mushaf'ı her zamanki köşesinde öylece oturuyordu. "Sevim Hanım, ben geldim." diye seslendi önce. Sesine bir karşılık alamadı. Eşine yaklaştı. Bal rengine dönmüş yüzüne, yarı kapanmış gözlerine hüzünle baktı. Sadece bir "ah" çıktı dilinden. O ah bütün bir mahalleyi baştan başa dolaştı. Hacı Hüsrev, Sevim Hanım'ını kaybetmişti.

Henüz birkaç ay olmuştu Sevim Hanım vefat edeli. Ama Mehmet Bey'e birkaç asır gibi gelmişti. O fulyaları eşinin mezarına dikti Mehmet Bey. Eşinin emaneti çiçekleri kararınca suladı, her cuma kabristana gidip dualar etti. Şu koskoca dünyada kendini yapayalnız hissetti. Sağ olsun sevenleri yalnız bırakmadı onu. Sık sık gelip bir ihtiyacı olup olmadığını soran dostları, illa bize taşın diyen kız kardeşi, seni bir başına bırakmayız diyen eski silah arkadaşları... Yine de bir şeyler eksikti işte. Akşam olup gün batınca, herkes evine çekilince yalnızlık çörekleniyordu yüreğine. Eskiden oturdukları akşam sofralarını anımsıyor, hüzünle o günleri yâd ediyordu. Bir şeyler yapmalıydı. Böyle kederlenmek ona yakışmazdı. Şimdiye kadar nasıl ki Rabbin'in takdirine razı olmuşsa bundan sonra da aynı teslimiyetle yaşayacaktı.

O günlerde bir karar aldı Mehmet Bey, sağlığı elverdiğince kimsesiz çocuklar için çalışacaktı. Çok şükür eşi ile kenarda köşede birikmiş parası, geçimini rahatlıkla sağlayabileceği emekli maaşı vardı. Yine mahalle camiinin yolunu tuttu. Ahmet Hoca'dan sonra mahalleye genç bir imam atanmış, Mehmet Bey bu genç adamı da pek bir sevmişti. Adı Mahir'di. Üstelik ismi gibi de mahirdi bu delikanlı. Mahallede herkesi tanımış, kimin ne sıkıntısı varsa ilgilenmişti. Mehmet Bey'in yardım talebini de büyük bir sevinçle kabul etti. Mehmet Bey de eskisinden daha iyiydi şimdi. O hep çevresindekilere yardım etmiş, ailesine kol kanat germişti. Şimdi belki bir başınaydı ama ihtiyacı olan başka insanlar vardı. Kendi gibi yetim kalan nice çocuk onun gibi hayırsever insanların sayesinde okuyacak belki bir gün o çocuklardan biri de subay üniformasıyla karşısına çıkacaktı.

ÇOCUKLARDA MOTİVASYON

Asuman DÜZGÜN
Eğitimci

İçinde yaşadığımız yüzyıla bilgi çağı deniyor. Bilgiye ulaşmanın çok hızlı ve bir o kadar da kolay olduğu bir zaman dilimi. Yeni dünya düzeninde toplumların bilgiyi kullanma biçimleriyle diğer toplumların önüne geçtiklerini görüyoruz. Hâliyle ulaştığı bilgiyi ihtiyacına uygun kullanan insan yetiştirmenin de önemi ortaya çıkıyor. Bu neslin çocukları dünyaya gözlerini teknoloji ile açıyorlar. Tek bir tuşa basarak dünyanın en ücra köşesindeki bir yerle bağlantıya geçebileceklerini ve yine her türlü bilgiye kolayca ulaşabileceklerini görerek büyüyorlar. Burada önemli bir başka durum karşımıza çıkıyor. Var olan imkânları, ihtiyaçları doğrultusunda kullanabilmesi ve bilginin gücünü arkasına alarak aranan nitelikli insan konumuna gelebilmesi için ilk önce çocuğumuzda öğrenmeye karşı bir istek oluşması gerekiyor. Çünkü öğrenmenin lezzetini almış ve bu konuda öğrenmeye karşı sürekli iştiyak duyan çocuklar, kendilerini motive edecek güç ve enerjiyi her daim içlerinde buluyorlar. Ancak öğrenme isteği diri duran çocuklar okula, okumaya karşı şevk ve heyecan duyabiliyor. Peki biz anne babalar, çocuklarımızda bu isteğin ilham olarak gelmesini beklemeden onların okula ve öğrenmeye karşı motivasyonlarını artırma adına bir şeyler yapabilir miyiz?

İnsanı harekete geçiren bu isteğin psikolojideki karşılığı motivasyondur. Kişiyi eylem hâline geçiren istek bazen kişinin içinden gelir ve bu içten gelen isteğe iç motivasyon denir. Bazen de dışarıdan bir destekle kişinin istek duyması sağlanır ki buna da dış motivasyon adı verilir. Bu dışarıdan destekle gelen istek, müdahale ortadan kalkınca genelde yok olur. Önemli olan ve istenen çocuğun içinden gelerek istek duymasıdır.

Çocuğumuzda okula ve öğrenmeye dair bir isteksizlik görüyorsak ilk olarak onun nelere ihtiyaç duyduğunu gözlemleyelim. Çünkü istek duymanın temelinde ihtiyaç vardır. İnsanın yeme, barınma ve giyinme gibi bedensel ihtiyaçları olduğu gibi değer görme, takdir edilme, ait olma gibi duygusal ihtiyaçları da bulunmaktadır. İnsana birçok şeyi sunabiliriz, fakat istediğinin ne olduğunu bilmeden sunduğumuz şeylerin değeri olmayacaktır. Bu duruma bir örnek verecek olursak okullar açıldığında anasınıfına ya da birinci sınıfa yeni başlayan bazı öğrencilerimizi gözlemleriz. Onlar daha önce hiç görmedikleri ve tanımadıkları bir ortama ilk kez gelmelerinden dolayı öncelikle güvenlik ihtiyaçlarının karşılanmasını isterler. Kendilerini güvende hissettikten sonra sınıfına ve öğretmenlerinin anlattıklarına dönebilirler. Bazen annelerden şunu duyarım: "Hocam, çocuğumun yediği önünde yemediği ardında. Hiçbir şeye ihtiyacı yok ama yine de okula ve derslerine karşı isteksiz." Burada çocuğumuzun bütün bedensel ihtiyaçları karşılanıyor olabilir. Aynı zamanda onların duygusal ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanmadığına da bakmak gerekir. Anne babalar hiç şüphesiz ki çocuklarını çok severler fakat önemli olan, bu sevgiyi çocukların hissetmesidir. Ebeveynler bazen farkında olmadan çocuklarına "aldığın

Çocuğumuzda okula ve öğrenmeye dair bir isteksizlik görüyorsak ilk olarak onun nelere ihtiyaç duyduğunu gözlemleyelim. Çünkü istek duymanın temelinde ihtiyaç vardır.

Bu dünyada insanın ardında iz bırakacağı başarılı bir hikâyesinin olması, belirlediği amaca adanmışlığı ve uğraştığı işten aldığı doyumla çok yakından ilgilidir.

puan kadar sevgi" mesajı verebiliyorlar. Ancak başarıya ya da başka bir koşula bağlanmış sevgi, ilişkiyi zedeleyecektir. Çocuklar, başarı düzeyleri ne olursa olsun anne babaları tarafından sevilmek ve kabul görmek isterler. Kendini değerli hissetmesi çocuğun özgüvenini artıracak ve kendini yetkin hissetmesini sağlayacaktır.

Ebeveynler olarak çocuklarımıza karşı takındığımız tutum ve davranışlar veya kullandığımız kelimeler onların kendilerine yönelik algılarını şekillendirecektir. Onları sürekli eleştirmek veya etiketlemek, benlik algılarını olumsuz etkileyerek girişimciliklerini engelleyecektir. Ya da ders çalışmaya, okumaya ve öğrenmeye karşı isteksiz davranan çocuğa sürekli "Ders çalış!" demek onları söz sağırı yapacaktır. Peki hiçbir şey demeyelim mi? Tabii ki kapasitelerini kabul eden bir dille teşvik edeceğiz ki çocuğumuzun kendine olan inancı artsın. Bu inancının artması için ilgi ve seviyesine göre başarabileceği işlere yönlendirerek başarı duygusunu tatmasını sağlayabiliriz. "Benim de yapabildiğim şeyler var, ben de başarabiliyorum." şeklinde düşünmesi için bolca başarı deneyimi yaşamasına ortam hazırlayarak öz yeterlilik duygusunu geliştirebiliriz.

Başarı düzeyleri ile ilgili kapasitelerinin üzerinde bir ebeveyn beklentisi, çocukların kendilerini yetersiz hissetmelerine ve her şeyi tamamen bırakmalarına neden olabiliyor. "Ben zaten anne babamın beklentisini karşılayamıyorum, zaten beceremiyorum." şeklinde düşünerek hiçbir çaba göstermeyebiliyorlar. Bu noktada okulu ve öğretmeni ile iletişime geçerek çocuğumuzu tanımaya gayret göstermeliyiz. Bununla ilgili önemli bir diğer husus ise çocuğun gayretini görüp olumlu ifadelerle geri bildirim vermektir. Sonuç ne olursa olsun çabasını takdir etmemiz gerekir ki yapabilmeye dair istek ve şevki artarak devam etsin. Gösterilen çabayı göz ardı ederek hep en iyisine odaklanan mükemmeliyetçi anne baba tutumu çocuğun motivasyonunu kıracaktır.

Bazen anne babalar, çocuklarını, okula ve öğrenmeye teşvik etmek amacıyla iyi niyetle bir başkası ile (abinin karnesi, kardeşin puanı, komşunun çocuğunun başarısı) hatta bazen "Ben senin yaşındayken..." diye başlayarak kendisi ile kıyaslayabiliyorlar. Bir başkası ile kıyaslamak, kişiye yapılabilecek en büyük zulümdür.

Yaş ve gelişim seviyelerine uygun sorumluluk vererek çocuklara kendi yetkinliklerini sınama fırsatları oluşturabiliriz. Sorumluluk bilincinin okul öncesi dönemde mutlaka verilmesi gerekir. Çünkü sorumluluk bilinci gelişmeyen çocuk; okul, ders gibi kendi sorumluluklarını da üzerine almayacaktır. Sadece ders çalışsın diyerek evden ve hayatın içinden izole etmek, çocuğun yaşı ilerlesede olgunlaşamamasına neden olabilmektedir. Kendilerini yönetebilme, zaman tanzimi yapabilme ve işlerini organize etme becerilerinin gelişmesi için çocuğa mutlaka sorumluluk verilmelidir. Sorumluluk bilinci gelişen çocuk, "Bana haz veren şeyleri bir süre rafa kaldırıp sorumlu olduğum şeyleri yapacağım." şeklinde düşünerek başladığı işte sebat gösterecektir.

Çocukların bir konuda iç motivasyon kazanabilmeleri, bu konuda da kararlılık gösterebilmeleri için o konu ile ilgili alınan kararlara mutlaka dâhil edilmeleri, karar alırken nedenlerin mutlaka açıklanması gerekir.

Ruhuna iyi gelen bir şeyle besleyerek çocuğumuzun bir amaca tutunmasını sağlayabiliriz. Çocukların kısa vadeli ulaşabilecekleri hedefler koymalarına yardımcı olabilir, hedefi gerçekleştirmek için yerine getirmesi gereken görevlerinde erteleme davranışı varsa küçük basamaklara ayrılmış ve öncelikleri belirlenmiş bir plan oluşturabiliriz. Bu durum, onlarda belirsizliği giderecektir.

Bu dünyada insanın ardında iz bırakacağı başarılı bir hikâyesinin olması, belirlediği amaca adanmışlığı ve uğraştığı işten aldığı doyumla çok yakından ilgilidir. Kişinin işini severek yapması, onda bitmek bilmeyen bir enerji ve beraberinde üretkenlik getirecektir. Çocuklarımız ailesi, ülkesi ve insanlık için nitelikli işler yapabilmeleri adına öğrenmeye istek duymalı aynı zamanda ilgileri doğrultusunda amaç edinmeli ki işini seven yetişkinler olsunlar.

Kendi güçlü yönlerini fark ederek belirlediği hedefe odaklanan, bu konuda da kararlılık gösteren özgüveni ve motivasyonu yüksek çocuklar yetiştirebilmek duasıyla.

ERGENLİK DÖNEMİ VE KİMLİK GELİŞİMİ

Elif DEMİRER
Uzman Psikolog/Çocuk-Ergen Psikoterapisti

Ergen birey ile yaşantı ve ergenlik dönemi, günümüz toplumunda ve aile yaşantılarında ebeveynlerin sıklıkla anlamakta güçlük yaşadığı ve çoğu zamanda endişe ile karşıladığı bir dönem olmuştur. Aslında birçok yetişkin bu dönemi tanımlamakta zorlanmaktadır. Ebeveynlerin yaşadığı bu zorlanmanın elbette ki birçok nedeni vardır. Bu nedenlerden biri ise birçoğumuzun zihninde çocukluğa, yetişkinliğe ya da yaşlılığa dair tanımlar ve anlamlar varken ergenliğe dair tanımların ise daha sınırlı olması ile ilgilidir. Peki, ergenlik dönemi nedir? Ve bu dönem nasıl tanımlanır?

Ergenlik dönemi tıpkı çocukluk ya da yetişkinlik evresi gibi insan yaşamının gelişimsel dönemleri arasındadır. Birey, bu dönemde fizyolojik ve psikolojik birtakım değişimler yaşamaktadır. Bu değişimler bireyde bedensel, sosyal, duygusal, davranışsal alanlarda büyümeyi ve olgunlaşmayı da beraberinde getirmektedir. Bu dönemin en tipik özelliği ise ergen bireyin çocukluk ve yetişkinlik arasında kalmış olmasıdır. Yani bu dönemde ergen birey, ne tam olarak çocuk ne de tam olarak yetişkindir. Çünkü ergen birey çocukluktan yeni çıkmış olmanın hâlleri ile yetişkin olduğunu göstermek isteyen ruh hâlleri içerisindedir. Bundan dolayıdır ki kendisine çocuk gibi davranılmasını kabul etmezken büyümenin getirmiş olduğu gereklilikleri (sorumluluk, kurallar vb.) ise yerine getirmeme eğilimindedir ve sık sık otorite konumundaki kişiler ile (anne, baba, öğretmen vb.) çatışma hâlinde olabilmektedir.

Ergen birey, kendini anlamaya ve çevre ile ilişki kurmaya çalıştığı bu evrede sıklıkla yetişkinler tarafından anlaşılmadığını da düşünmektedir. Kendini inşa etmeye çalışan genç, anlaşılmama duygusu ile beraber benlik ve kimlik gelişimini de deneyimlemektedir. Burada bahsetmiş olduğumuz benlik kavramı, bireyin kendisine yönelik algısı ve değerlendirmelerinden oluşurken kimlik kavramı ise kişinin bütün unsurlarını yansıtan bütüncül bir unsur olarak tanımlanmaktadır. Yani benlik arayışı ve kimlik gelişimi ile ergen birey aslında "Ben kimim? Hayatımda neler yapacağım? Benim farkım ne?" gibi sorular ile arayış içerisindedir.

Bu arayış süreci ile beraber ergen birey, aynı zamanda öz saygı, öz güven ve özerklik gibi unsurları da deneyimlemektedir. Bu deneyimin içerisinde yaşamına seçtiği şeyler ile kendine daha çok güvenmeyi ve çevresinden daha çok saygı görmeyi isterken özerkliğini yansıtarak otorite figürlerinden bağımsız olduğunu da göstermektedir. Bütün bu gelişimsel süreçlerde ergen bireyin hem beslendiği hem de etkilendiği unsurlar da söz konusudur. Bunlardan biri çevre ve akran ilişkileriyken bir diğeri ise günümüz toplumunda gençlerin aktif olarak kullandığı sosyal medya alanlarıdır. Ergen birey, kimlik inşasında bu unsurların içerisinden en çok akranlardan ve sosyal mecradan etkilenmektedir. Aile ise bu dönemde genç birey için daha çok ikinci plandadır. Ailenin ikinci planda oluşu, ebeveynlerin bu dönemde yaşadıkları endişe ve çocuklarını dış dünyadan koruma güdüsü, beraberinde bazı iletişimsel ve kimlik çatışmalarını da getirmektedir.

Peki, ergen birey ebeveynleri ile neden çatışma hâlindedir? Bu sorunun birçok yanıtı vardır ancak en etken durum, ergen bireyin

Ergenlik dönemi tıpkı çocukluk ya da yetişkinlik evresi gibi insan yaşamının gelişimsel dönemleri arasındadır. Birey, bu dönemde fizyolojik ve psikolojik birtakım değişimler yaşamaktadır.

bağımsızlık arayışıdır. Ergen, kendi kararlarını almak, kendi yaşamını düzenlemek ve bütün bunları kimsenin müdahalesi olmadan kendi başına yapmak istemektedir. Çünkü bu dönemde ergenin zihninde; "Annem babam her şeyi bilir." düşüncesinin yerini "Annem babam nereden bilecek? Onların zamanı ile benim zamanım aynı mı? Ben daha iyi bilirim." düşünceleri almıştır. Bu nedenle bağımsızlığa gereksinim duyan genç için ev, çoğu zaman iletişim problemlerinin yaşandığı yer hâlini alırken aynı zamanda birey farklı olduğunu etrafına göstermek ve kimlik gelişimini de tamamlamak arzusundadır.

Peki, bu dönemde ebeveynler genç bireye nasıl yaklaşmalı ve ne tür bir iletişim içerisinde olmalıdır?

- Ergen ile ebeveyn arasındaki ilişkinin güven üzerine kurulmuş olması,
- Ebeveynin ebeveynlik rolünü sevgi, ilgi ve aileye aidiyet gibi unsurlar ile gence hissettirmiş olması,
- Ebeveynlerin ergen bireyin sadece negatif yönlerine odaklanmak yerine pozitif özelliklerini açığa çıkartmaya çalışması,
- Ebeveynlerin iletişim hâlindeyken nasihatten kaçınması ve gencin yaşamı ile ilgili gizli bir takipçi rolünü üstlenmesi,
- Ebeveynlerin ergen birey ile iletişim anındayken genç bireye odaklanması, ilişkide olması ve sorular ile (Sence nasıl olmalı? Senin fikrin nedir? vb.) görüşünü alarak anlaşıldığı duygusunu hissettirebilmesi,
- İletişim esnasında ebeveynin ara ara özet yapması ve yorumlamanın yanı sıra genci eleştirmek yerine olayı eleştirmeyi tercih etmesi,
- Ebeveynin genç birey ile iletişim hâlindeyken empati yapması ve bunu hissettirmesi gibi unsurlar ile iletişimi sağlamak bu döneme şüphesiz ki katkı sağlayacaktır.

DİŞ BULGURU

Ayşe ÜNÜVAR

Eskidendi, eskimeyen zamanlardan, dağların dağlara kavuştuğu, insanın insanı anladığı, yürekçe konuşulduğu zamanlardan...

Aile sıcaklığında kurulan düşlerde büyürdü çocuklar. Güvenle, sevgiyle, saygıyla ve hürmet kavramını bilerek. Anadolu'da çocuk, bir nimetti ve ailenin önemli bir değeriydi. Çocuklar genellikle geniş ailelerde büyür; babaanne, dede, büyükanne, büyükbaba, hala, amca, teyze, dayı sevgisine doyar ve birçok gelenek, görenek, örf, âdeti aile içinde öğrenirdi. Çocukluk dönemine ait türlü türlü kutlamalarla, şenliklerle büyümek ve hayata güvenle adım atmak anlamı taşırdı Anadolu'da çocuk olmak...

Çocuk öyle çok sevilir öyle çok önemsenirdi ki sevgiyle büyüyen bir yetişkin olduğunda çocukluk hatıraları yaşatırdı onu. Çocuk için yapılan kutlamalardan biri de "diş bulguru" töreniydi. Çocuğun ilk dişi çıkınca yapılan bu güzel kutlama, bazı yörelerde "diş göllesi", "diş buğdayı", "diş hediği", "diş aşı" adlarını da alırdı. Bu eski Türk geleneği genellikle aile arasında yapılırken hısım akraba, konu komşu da davetliler arasında olabilirdi. Bebeğin ilk dişinin çıktığını kim görürse bebeğe ömür boyu saklayabileceği değerli bir hediye alır ve "diş bulguru" töreni başlardı. Buğday ve nohut karıştırılarak pişirilir, kutlama gününe sıcacık hazır edilirdi. Suda kaynatılan bulgur ya da buğdaya "hedik" denildiğinden ya da nohutla buğdayın beraber kaynatılmasına "gölle" denildiğinden bazı yörelerde tören bu isimlerle anılırdı. "Haydi, komşular falancanın kızının/oğlunun diş göllesi var!", "Diş bulguru var bizim torunun.", "Diş buğdayımız var buyurun gelin.", "Hediğimizi şenlendirin ay oğul.", "Yengemlerin diş aşına bekleriz, emle cümle buyurun gelin." gibi cümleler havada uçuşuyorsa o mahallede bir çocuk ilk dişini çıkarmış demektir. Şenlik başlar. Evler süslenir, börekler, çörekler yapılır. Kuru yemiş çerezlerle donatılır sofra, misafirler bir bir gelir. Küçük bir tören olmasına rağmen yerel kıyafet, tahta kaşık ve tef ile kutlama şenlendirilir. Özellikle genç kızlar tef ve kaşık eşliğinde geleneksel oyunları icra ederek âdetlerin yerini bulmasına, dostluk akrabalık ve komşuluk bağlarının sımsıkı örülmesine

destek olurlar. Bu güzel gelenekler toplumsal yapıyı dengede tutan sacayaklarıdır. Böylece insanlar toplumsal yapı içerisinde kendine yer bulmak, önemsenmek, kabul edilmek duygusunu içselleştirip, "Davetime icap ediliyor." ya da "Davete icap edeyim." cümlelerini kurarlar. Toplumsal kabul insan yarasını iyileştirir ve onu yalnızlık duygusundan kurtarır.

Diş bulguru töreninde önce bir sini üzerinde pişmiş buğday gelir. Üzerine fındık, fıstık dökülür. Anne, ilk dişi çıkan çocuğu kucağına alıp misafirlerin ortasına gelir ve "Diş bulgurumuza hoş geldiniz." dedikten sonra yere serilen yaygının üzerine çocuğu yatırır. Bir büyük tarafından (bilge ve güngörmüş bir akraba kadındır genellikle) siniden bir avuç buğday alınır ve çocuğun başından aşağı saçılır. Bu, "Bulgurumuz bereketli olsun." anlamı taşır. Sonra bilge kadın "Anana, babana, vatana, millete hayırlı evlat ol! Ambarın dolsun, rızkın artsın da oku büyük adam ol! Dişlerin sert, özün mert olsun." vb. dualarla töreni canlandırır. Diş bulguru misafirlere ikram edilirken törenin asıl amacı olan çocuğun geleceğine dair meslek seçimi merak konusudur. Bir tepsi üzerine çeşitli objeler konularak çocuğun bunlardan birini seçmesi beklenir. Makas, kalem, Kuran-ı Kerim, ayna, para, top gibi şeyler sıralanır. Çocuk en çok ilgisini çekeni alınca bir alkış kopar misafirlerden. Kitabı seçtiyse ilime bilime merakı olacak anlamı taşırken kalemi seçtiyse okuyup büyük adam olacak, makası aldıysa terzi olacak, aynayı aldıysa berber, parayı avuçladıysa kendi işini kuracak gibi yorumlar yapılır. Bu ritüelin sosyolojik anlamda okunması; ailenin ve toplumun çocuğun ilk seçimini ne kadar değerli bulduğudur ki bu bulgu çocuğun öz güvenli bir kimlik geliştirmesini sağlar. Psikolojik dilde ise çocuk, bilinçaltına "Toplum ve ailem tarafından önemseniyorum." algısını yerleştirir...

Çocuğun mesleğini şimdiden seçmesi şarkılar türkülerle alkışlanır. Misafirler ilk dişi çıkan çocuğa hediyeler verirler. Törenden sonra kalan bulgur komşulara dağıtılır ve "Diş bulgurumuz haydi buyurun." denilir. İkramı kabul eden komşular bulguru boşaltıp tabağın dibine bozuk para koyar ve "Hayırlı olsun. Dişleri demir gibi sağlam olsun." derler... Kalan buğday kuşlara serpilir, çocuğun rızkı bol olsun, doğaya saygılı ve faydalı olsun diyerek... Böylece bir çocuğun ilk dişi, törensel bir kutlama ile gelenekleşir, özelleşir ve çocuğa kimlik kazandırılır...

Orta yerde bir sini. Hatırlatırlar, hatırımda kalanlardandır hep, makas, ayna, tarak, kalem, kitap... Babaannem serper başımdan buğdayı ve "Ömrü çok bahtı açık olsun." der. Kitabı seçenlerden olur minik ellerim. Kitaptan okunur duam, kitaptan çizilir yolum ve kitaba varır hikâyem! Bahtıma kitap düşer bu sefer de...

PROF. DR. FERİDUN M. EMECEN İLE TARİH ŞUURU ÜZERİNE...

Mahir KILINÇ

Prof. Dr. Feridun M. Emecen, doktora derecesini Osmanlı tarihi alanında İstanbul Üniversitesinde (1985) tamamladı. 1989 yılında doçent, 1995 yılında profesör oldu. İstanbul Üniversitesinde çeşitli idari görevler yürüten Prof. Emecen, hâlen İstanbul 29 Mayıs Üniversitesinde Edebiyat Fakültesi Dekanı'dır. Osmanlı tarihinin farklı alanlarında birçok eser ve araştırmaları bulunan Prof. Emecen özellikle Osmanlı klasik dönemi ve öncesinde sayılı uzmanlarından biridir. *Fetih ve Kıyamet 1453, Yavuz Sultan Selim, Osmanlı'nın İzinde, İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası, Osmanlı Klasik Çağında Hanedan, Devlet ve Toplum, Osmanlı Klasik Çağında Savaş, Osmanlı Klasik Çağında Siyaset* yayınlanmış kitaplarından bazılarıdır.

Sizin bizatihi öğrencilerinize sorduğunuz sorulardan başlamak istiyorum müsaadenizle. 46 yıldır tarihle hemhâl olmuş biri olarak tarih sizce nedir ve ne işe yarar?

Tarihin aslında çok basit bir tanımı var o da: "Tarih, kendimizi tanımak ve bilmektir." Bu basit tanımlamadan da anlaşılacağı üzere tarih, kendini bilmeyi, tanımayı ve bir ölçüde de ondan tecrübe kazanmayı temin eder. Bu tanımak ve bilmek mefhumu bana göre çok önemli. Çünkü bugünkü toplumumuzun mahiyeti, karşılaştığı problemler vs. bunların kaynakları, çoğu defa tarihî bilgiye muhtaçtır. Dolayısıyla bugün karşı karşıya kaldığımız meselelere çözüm bulabilmemiz ancak tarihin bize kazandırmış olduğu bilgi birikimiyle olabilir. Eğer bunu bilmezsek alacağımız kararlarda, yapacağımız işlerde ciddi anlamda hatalı yollara sapabiliriz.

Tarih, canlı bir organizma gibi bugüne kadar yaşayan ve bundan sonra devam edecek bir olgudur. Yani tarihin bir bütün olarak sadece maziyi değil geleceği de kapsayan bir çerçevesi olduğunu unutmamamız gerekiyor. Ancak tarih ders verir biz de ona göre hareket ederiz, düşüncesiyle de hareket etmememiz gerekir. Tarih, kazandığımız tecrübeyi değişen zamanın şartlarına uygun olarak bugünün farklı meselelerine farklı çözümler üretebileceğimiz bir temel oluşturur.

Tarihi, sadece geçmişteki bilgi ve tecrübelerden haberdar olmak için mi yoksa tarihi, bir şuur oluşturabilmek için mi okumalıyız?

Tarih şuurunun millî bilinci temin etme yönündeki faydası tabii ki çok önemli. Kendi toplumunu tanımaya yönelik bir iş yapmak, tarihi bu şekilde tavsif ve tasnif etmek aynı zamanda işin içerisine bu şuuru da katmış oluyor. Çünkü kendinizi tanımlayamadığınızda ciddi bir kimlik endişesi yaşamanız mümkün. Ancak millî şuur kazandırma meselesinde bazen bu durum çok abartılı bir hâle gelebiliyor yani bunu bir toplum mühendisliği gibi dizayn etmek söz konusu olabiliyor. Bu, menfaatlere uygun çarpıtılmış ve abartılmış bir tarih algısını beraberinde getiriyor. Millî şuur kazandırmak dediğimiz zaman aklımız hemen bu düşünceye gidiyor. Dolayısıyla bu durum da tehlikeli bir hâl alıyor. Çünkü yanlış bir tarih algısıyla besleniyoruz. Yani geçmişteki birtakım insanları büyütmek, olduğundan farklı bir yere koymak gibi çok daha değişik ve onu da buna göre örnek almak gibi bir fikir içerisinde olabiliyoruz. Bu, tarihçiler olarak karşı karşıya kaldığımız en çetin problemlerden biridir.

O yüzden tarihi bu anlamda hamaset yüklü literatür yerine doğru bilgilerle

Bugün karşı karşıya kaldığımız meselelere çözüm bulabilmemiz ancak tarihin bize kazandırmış olduğu bilgi birikimiyle olabilir. Eğer bunu bilmezsek alacağımız kararlarda, yapacağımız işlerde ciddi anlamda hatalı yollara sapabiliriz.

mücehhez araştırmalardan okuyup bilirsek bizi yanlışa yönlendiren bilgi ve düşüncelerden de ciddi anlamda arınmış oluruz. İşte o zaman ancak kimlik, kültür, medeniyet bağlamında doğru bir tarih şuuruyla yaklaşım elde edebiliriz.

Bir toplumun ya da bir ferdin tarih şuuruna ermesi için neler yapması gerekir ve bu şuur o kişiye ya da topluma neler kazandırır?

Kendi tarihini bilmek çok mühimdir ki bu beraberinde bir şuuru da getirir. Röportajın başında da belirttiğim gibi kendimizi ve yaşadığımız toplumu bilmiş ve anlamış oluruz. O yüzden toplumun ya da kişinin bunu elde edebilmesi için evvela sağlam araştırmaların ve bunun üzerinden yapılmış olan çalışmaların

yaygınlaştırılması gerekir. Biz akademisyenler olarak tarihî çalışmalarımızı türlü şekillerde yapıyoruz. Fakat yazdıklarımızı okutabilecek dili kullanamıyoruz ve popüler olarak topluma yansıtamıyoruz. O zaman ne oluyor? Oradaki boşluğu dolduran birtakım meraklı insanlar çıkıyor. Tarihten bihaber ama hasbelkader 3. ve 4. elden kaynakları okuyup bunları gerçekmiş gibi kaleme alan, kendini de tarihçi olarak tanımlayanlar ortaya çıkıyor. O yüzden sağlıklı bir temele ulaşabilmek için akademik çalışmaların yaygınlaşması ve onu temin edebilecek birtakım desteklerin verilmesi aynı zamanda da bunların popüler kesime yansıtılabilecek bir dille çoğaltılması gerekiyor. Bunu yaparsak işi başarabiliriz ama yapamazsak dediğim gibi boşlukları dolduranlar elbette olacaktır.

Doğru tarihî kaynaklardan istifade eden, doğru bilgilerle mücehhez olan insan ve toplumun bakış açılarında çok ciddi bir değişim olacak. "Ben hiç değişmedim." çok yanlış bir söylemdir. İnsan değişir ve şahsın da kendini geliştirmesi anlamında değişmesi lazım. Topluma bir katkı yapacaksak değişerek katkı yapabiliriz. Çünkü ne düşünürsek düşünelim zaman değişiyor. Ona karşı koymak mümkün değildir, izole yaşamak da aynı şekildedir. Yani dünyadan haberdar olmak ve kendimizi bir yere koymak zorundayız. Yoksa zaten yok olup gideriz.

> Yeni yetişen nesiller bizim yerimizi alacaklar ve bu toplumu onlar yönetecekler. Dolayısıyla onlara yönelik bu anlamda hem seyir hem dijital anlamda tarihi anlatabilecek, maziyi ortaya koyabilecek yeni arayışların olması gerekiyor.

Tarih, bu noktada devreye girer ve bizi kendimize getirir.

Halk arasında meşhur olmuş bir söz var: "Tarih tekerrürden ibarettir." Burada geçen tekerrür ifadesini nasıl anlamalıyız?

Hayatınızda da benzer olaylarla karşı karşıya kalabilirsiniz ama onun neticesi her zaman aynı olmayabilir. Çünkü her benzer olayın aynı zaman, zemin ve koşullarda gerçekleşmesi mümkün değildir. Mazi, sanılanın aksine canlı bir organizmadır. Dolayısıyla aynı kalması ve değişimin hiç olmaması mümkün değildir. Aynı zaman ve koşullarda gerçekleşmeyen tek bir olay, farklı şartlarda benzer şekilde ortaya çıkabilir ama aynı sonuçları vermez. Tarih tekerrürden ibaret dediğiniz zaman tekerrürlerin ileride aynı şekilde devam edeceğini ve aynı sonuçları doğuracağını düşünürsünüz ama yanılırsınız. En büyük tehlike olarak gördüğümüz şey de budur. O yüzden tarih tekerrürden ibaret değildir. Örneğin ben tarihçi olarak bir olayı araştırdığımda ilmî ve akademik iş yapmış olurum ancak ortaya koyduğum çalışma her zaman olayı bire bir aydınlatabilecek bir çerçeve sağlamayabilir. Ben yine orada kendi yorumlarımı eklerim o da bir ölçüde kurguyu getirir. Ama bu kurgu daha akademik ve olayların kendi tarih akışında olan bir kurgudur. Yani romancının kurgusu gibi değildir.

Türkiye'deki tarih yazıcılığıyla ilgili neler söylemek istersiniz?

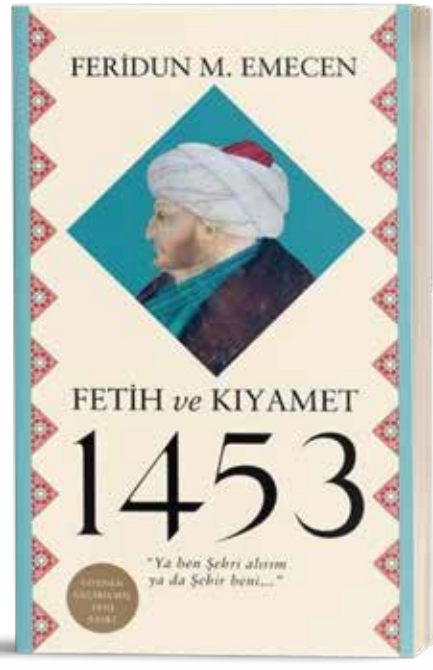
Günümüzde Türkiye'de tarih yazıcılığına yönelik gelinen merhalede bazı arkadaşlarımız, çok karamsar ve yeteri kadar çalışma yapılamadığı, pek çok tarih bölümü olmasına rağmen buralara nitelikli insanlar kazandırılamadığına dair görüşlere sahipler. Ama ben bu kadar karamsar değilim. Evet, arkadaşlarımızın haklı olduğu yönler var ama bunun yanı sıra birkaç dil bilen ve kaynak diline hâkim olan gençler de yetişiyor. Zihnini toplumun farklı meselelerine kafa yoran genç akademisyenler çeşitli çalışmalar yürütüyor. Dolayısıyla böyle bakıldığında ben bu akademik çalışmaların uzun vadede çok daha faydalı olabileceğini düşünüyorum. Ancak bu

yapılan çalışmalar içinde gördüğüm en büyük eksiklik, toplumun kendi ihtiyaçlarına göre projelendirilmiş çalışmalar olmaması ve dağınık yapılması. Bir de bu çalışmaların hitap ettiği kesimlerin bunları toplayabilecek bir bilgi hafızası oluşturmamaları. İşte bu çalışmaların bir şekilde bir yerde toplanması, tavsif ve tasnif edilmesi gerekmektedir. Kısacası bir hafıza oluşturulması lazım. Maalesef bizde bir hafıza yok, çok fazla değil üç dört sene öncesi yazılan herhangi bir meseleyle ilgili eserlerden haberdar olamayabiliyoruz. Her müessesenin ya da devletin hafızasını oluşturacak, bunları ihtiyaçlar nispetinde raporlayacak sağlam arşivcilere ihtiyaç var.

Günümüzde popüler gayelerle yazılan pek çok kitap, televizyonlarda yayımlanan pek çok dizi var. Siz bu çalışmaları tarihin ya da tarihî kahramanların bilinmesi ve sevdirilmesi açısından faydalı buluyor musunuz?

Şu anda dünyamız, dijital bir dünya. Yeni yetişen nesiller bizim yerimizi alacaklar ve bu toplumu onlar yönetecekler. Dolayısıyla onlara yönelik bu anlamda hem seyir hem dijital anlamda tarihi anlatabilecek, maziyi ortaya koyabilecek yeni arayışların olması gerekiyor. Bunun en eski ayağı dizi ve romanlardı. Şimdi onun bir ötesine geçtik, farklı bir dijital dünya var. Tarihle alakalı akıllı telefonlarda uygulamalar, oyunlar bulunuyor. Tarihteki olaylardan esinlenerek oluşturulan, kurgu olduğu belirtilerek yapılan her iş, ister film ister dizi ister roman ister oyun olsun tarihe ilgiyi artırması noktasında önemlidir. İnsanlar, bu kurguların gerçek yüzünü merak ederek doğru kaynaklara yönelebilir. Dolayısıyla bütün bunlar, aslında zihinlerde tarihle ilgili bir merak uyandırabiliyor. Burada size söyleyeceğim şudur ki popüler olan tüm unsurlar her ne kadar tarihi çarpıtıyor da olsa bizim eleştirilerimize rağmen tarihe olan alakayı arttırıyor.

Osmanlı klasik dönemi ve öncesi tarihi alanında sayılı uzmanlardan birisiniz ayrıca Türk Tarih Kurumu şeref üyeliğine ve Türkiye Bilimler Akademisi üyeliğine sahipsiniz. Bunca yıllık birikiminizin oluşmasında etksi olan tarihçiler kimlerdir desem ilk olarak kimleri ve hangi eserlerini sayabilirsiniz?

Akademik dünya çok farklı bir mecra. Burada herhangi birinin tesiri altında kalmak söz konusu olabilir tabii. Bize ışık tutan eski tarihçiler elbette var. Göstermiş olduğu çabaları itibarıyla Osmanlı tarihini dünya tarihi içerisinde konumlandırmaya çalışması açısından Halil İnalcık Hoca'nın yeri çok farklıdır mesela. Çünkü Osmanlı tarihini dünyaya tanıtan bir çabası oldu. Biz kendi içimizde çok kapalı kaldık ve kendi yaptığımız çalışmaları dünya tarihi içerisindeki bağlamına oturtamadık. İnalcık Hoca bunu yapmaya çalıştı ve yaptığı çalışmalarla gerçekten başardı da. Amerika'da, İngiltere'de yetiştirmiş olduğu doktorantlarıyla beraber bu çabanın içerisinde oldu. Halil İnalcık Hoca'nın ektiği tohumlar var ve bunlar çok önemli. Bugün dünyada çok az çalışılmış ama bir o kadar da dünya tarihine yön veren bir devlet olarak Osmanlıları görmek ve bunu dünya tarihi literatürüne kabul ettirmek lazımdı. Halil İnalcık Hoca da bu yolu tarihçilere açtı. Kendisine rahmet olsun...

Kızıl Bulutlar

Nalan ÖZBERBER

03.08.2021

Bulutların aralandığı, güneşin bütün ihtişamıyla tepede süzüldüğü sıradan bir yaz sabahıydı. Henüz uyanalı bir iki saat olmuştu. Birkaç gündür ülkemizin çeşitli yerlerinden yangın haberleri geliyordu. Kahvaltı için masadaki yerlerimizi almış haber izlemek için televizyonu açmıştık. Bugün söner, akşam olsun biter, sabaha her yer kontrol altına alınır derken günler geçmişti. Yangınların beşinci günü hâlâ bu haberleri izlerken bulduk kendimizi. Haberlerden izlediğimiz yangınların alevleri, içimize düşüyor da yüreğimizi dağlıyor. Ama yine de ateş düştüğü yeri yakıyor. Ne kadar üzülsek de yangını asıl yaşayanları anlamak güç bizim için. Sanki haberleri kapatınca hüznümüz de çekip gidiyor. Ne de olsa kalacak evimiz, sürecek tarlamız, süt verecek hayvanlarımız var.

Sofrayı toplarken aşağıdan sesler gelmeye başladı. Köyün muhtarı Battal Bey'in sesiydi bu. Yangınlar köyümüze geliyor koşun!

Neye uğradığımızı şaşırmış bir vaziyette apar topar aşağı indik. Dışarı çıkmamızla karşımızdaki dağların, alevden eteklerini savurduğunu gördük. Bulutların, kızılla karışık rengi, söyleyecek bütün sözlerimizi yutmamıza sebep olmuştu. Nasıl yani, diyebildim sadece. Az öncesine kadar haberlerden dinlediğimiz yangın artık bizim gerçeğimizdi.

Yan komşumuzun, şükürler olsun yuvamıza daha alevler sıçramadı evlere, hadi herkes toplaşsın da alevlerin sıçramasını önleyelim, demesiyle korkuyla karışık şaşkınlığımız kesiliverdi. Yuvamıza alevler sıçramadı cümlesi defalarca çınladı kulağımda. Topraktan yaratıldık, toprak yanıyor;

Hz. Âdem'den (a.s.) beri imtihanımız olan ağaç yanıyor; Allah'ın (c.c.) dilsiz kulları hayvanlar yanıyor. Sahi yuvamız bunlar değil de neydi? Kaldığımız ev, sürdüğümüz tarla mı, diye düşünürken annem telaşla içeriden büyük küçük kovalar getirmiş, elimize tutuşturuyordu. Bir çare doldurduğumuz kovalarımızla ormana doğru yangına yürüyorduk. Eskiler bir iki damla su ateşi söndürmez su da ateşte yanar, derler. Attığımız suların ateşte yanışını izleyecek kadar kötü bir hâldeydik. Ama su, insanın korktuğu gibi ateşten korkmazdı.

Yükselen alevler sebebiyle güneşin ışıltılısının dahi yetersiz kaldığı bir ana gelmiştik. Havanın iyice kararmasıyla ateş, şiddetini başka bir boyuta taşımıştı. Yangını söndürmeye gelen helikopterler, su taşıyan köylüler, civar ilçelerden gelen gönüllüler canla başla çalışıyordu. Hepimiz tek yürek, tek bilek olmuştuk. Şükür ki devletimiz bizimleydi. Bütün gücümüzle yangınla mücadele ediyorduk. Korkunun son demlerindeydik. Olur da sabaha kadar söndüremezsek alevler evlerimize kadar gelebilirdi. Bu yüzden bir seçim yapmak zorundaydık. Ya dönüp evlerimizin önünde beyhude bir nöbet tutacak ya da ormana girip yangını kontrol altına almaya çalışacaktık. Ormandaki yangını söndürmekle uğraşmak evleri korumaya çalışmaktan daha zor bir ihtimaldi. Ama ormanı nasıl terk edecektik?

Evimizi korumaya gidiyoruz kuşlar, kendi derdimize düştük ağaçlar, betonlarımız sizden daha değerli siz yanabilirsiniz ama betonlarımız asla mı, diyecektik. Hayır. Bizim evimiz bu ormandı. Yuvamızda kuşlarla, ağaçlarla birlikte yaşamaya alışmıştık.

Çok yorulmuştuk. Biraz dinlenmemiz gerekiyordu. Dönüş yolunda gözüme bir kuş yuvası ilişti. Biraz yaklaşıp bakmak istedim. Bir anne kuş, daha yumurtalarından çıkmamış yavrularının yanı başında yanmış bir vaziyetteydi. İstese uçup giderdi hiçbir alev onun kadar yükseğe ulaşamazdı sonuçta ama o, kanatlarını uçmak için değil yavrularını korumak için kullanmıştı. Annelik ne kutsal bir görevdi. Henüz kabuğu çatlamamış yumurtalarının kendine bir emanet olduğunu bilmiş de can havliyle de olsa canı bildiklerini terk etmemişti.

Gözlerimizin önünde doğa yanıyor; sessiz sedasız dakikalar içinde kayboluyor, acımasız vedasıyla ihtişamlı güzelliğini yüzümüze hasret bırakarak çekip gidiyor. Yeşil ki doğanın özüdür. Lakin küle dönen arazilerde doğa özünü yitiriyor.

Allah'tan (c.c.) ümit kesilmez. Sonuçta biz ağzında bir yudum suyla yangına giden karınca hikâyeleriyle büyümüştük. Başarılı kılan Allah'tır, bizler karınca misaliydik. Az çok demeden kovalarımızla su taşımaya devam etmemiz gerekiyordu. Ayağa kalkıp silkelendikten sonra hadi dedim, devam edeceğiz Allah büyüktür. Yükselen tekbirler, Allah'a sığınan kalpler eşliğinde yeniden kovalarımızı doldurup üzerimize gelen dev alevlere karşı cesaret ve imanla yürüdük. Elhamdülillah birkaç saat sonra gelen desteklerle beraber yangın kontrol altına alınmıştı. Soğutma çalışmaları yaparken büyük bir alandan dumanlar yükseliyordu. Tütmek ki yanamamaktır. Tüten dumanlar arasında bize bu denli derin bir nefes aldıran Rabbime şükürler olsun.

DÜNYAYA SÜRGÜN/ DÜNYAYI İMAR

Selami AYKUL
Keskin İlçe Müftüsü

Uyandığında garipsedi ilk önce. Neredeydi, ne için var olmuştu. Sınırları neydi, neler yapabilirdi daha bilmiyordu. Bir göz gezdirdi. Her biri birbirinden farklı değişik vasıflarda varlıklar vardı etrafında. Kimse ona benzemiyordu koca âlemde. Tek başına olduğunu düşündü. Hiçbir şey tanımıyor, hiçbir şey bilmiyordu. Nereden gelmiş ne olduğunu anlamaya çalışıyordu.

Sonra kendisini yaratan ona öğretti ismini ve bütün isimleri. Varlığı ve eşyayı tanıdı. Kendini yaratanı bildi. Sonra Rabbi ona sükûn bulsun, birbirleriyle mutlu olsunlar diye bir eş yaratıverdi. Oradakilere ve ona sordu Allah, varlığın hakikatini. Orada bulunanlar senin bildirdiğinden başka bildiğimiz yok, ilim ve hikmet sahibi sensin dediler ve baktılar yeni yaratılana. Söyle hadi onlara, bunların bilmediklerini, deyiverdi Allah.

O, başladı söze. Dili çözülmüş tek tek söylüyordu her şeyi. Herkes şaşırmış, nasıl olur bu duygusuyla boyunları önlerinde, Yaradan'a

mahcup bir şekilde duruyorlardı. Yaradan, ben size göklerin ve yerin gizlisini de açıklayıp gizlediklerinizi de ben bilirim demedim mi, buyurdu. O an anladı Âdem, kendisinden önce, kendisi ile alakalı bir konu geçmişti. Neydi, ne olmuştu, merak etti. Sonra uyun emrime, secde edin Âdem'e, dedi Allah.

Öne çıkarıldı Âdem. Etrafındaki varlıklar, Yaradan'ın emrine uyarak ona saygıda kusur etmediler, eğildiler önünde.

Ancak biri dik başlılık yapıyor, ayak direterek homurdanıyordu. Secde etmek zor geliyordu nefsine. Ben ateşten yaratıldım, o topraktan. Çamurdan yarattığın kimseye ben secde eder miyim? Ben daha üstünüm. Ben eğilmem onun önünde, diyordu. Hâlbuki ona sen kötüsün, ondan aşağısın dememişti kimse. Yanlış bir kıyas ve ihtiras sürüklemişti onu bu dehlize.

O an Âdem, anlamıştı topraktan yaratıldığını.

Söz dinlemeyen de kovulmalıydı huzurdan ve öyle de oldu. Kovulanın vasıfları bilinmeliydi, tanınmalıydı. O da kovulmakla bağlantılı bir isim aldı Şeytan...

Öğrenmişti Âdem, Yaradan'ın emrine boyun eğmemenin sürgüne gitmek olduğunu.

Ey Âdem, sen ve eşin cennete yerleşin. İkiniz de cennetten, neresinden dilerseniz, oradan bol bol yiyin; ama şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zalimlerden olursunuz. Sakın ha bu iblise de kanmayın! Bu; söz dinlemez, size düşman, asi bir varlık; ayağınızı kaydırıp cennetten sizi çıkarmasın. Dikkat edin! Mutluluğunuzdan olmayasınız. Çünkü siz burada acıkmaz, çıplak kalmazsınız. Susuzluk çekmez, sıcaktan bunalmazsınız, dedi Allah.

Şeytan da bu arada boş durmadı. İntikamını almak için yanıp tutuşuyordu. Kendi kendine onun yüzünden bu başıma gelen, diyordu. Suçu başkasına atıyor, kendinde görmüyordu. Hata yaptım, affet, demek yerine isyanını savunmaya çalışıyordu. Ne yapabilirdi? Ne yapmalıydı onu düşünüyordu.

En sonunda bulmuştu onları cennetten çıkarabilecek şeyi. Soyup çıplak hâle getirmeli, elbisesiz, örtüsüz bırakmalıydı onları. Bunun için elinden gelen her şeyi yapıyor, hiçbir fırsatı kaçırmıyordu. Yasaklı ağaçtan yedirebilmek için usulca onlara yaklaşıyor ve fısıldıyordu. Size sonsuzluk ağacını ve yok olmayacak bir mülkü haber vereyim mi? Ne dersiniz, ebedî olmak, meleklere benzemek istemez misiniz, diyordu. Yalanlar söylüyor, yeminler ediyordu.

Sonsuzluk arzusu, meleklere benzeme fikri, yok olmayacak bir mülk, yalanlar ve yeminler meyvesini vermişti. Şeytan günahları güzel göstererek en mahir olduğu şeyi yapmıştı.
İndirildi yeryüzüne, yeryüzünden imal edilen.
Âdem anlamıştı artık: Yasaklar, imtihanmış.
Dünya mı ana vatan? Cennet mi?
Ham maddemiz buradan,
Ruhumuz oradan.

Sonsuzluk arzusu, meleklere benzeme fikri, yok olmayacak bir mülk, yalanlar ve yeminler meyvesini vermişti. Şeytan günahları güzel göstererek en mahir olduğu şeyi yapmıştı.

Âdem ve eşi yasağı çiğnemiş, gurbete sürgünün ilk adımını atmışlardı. Birden gözlerinden kaldırıldı perdeler, fark ettiler çıplak olduklarını. Örtünmeye çalıştılar yapraklarla. Utandılar, saklandılar. Kendilerine gösterilen ihtimama halel getirdiler. İş işten geçmişti artık...

Yaradan; ben size o ağacı yasaklamadım mı? Ve şeytanın apaçık bir düşman olduğunu söylemedim mi, dedi onlara.

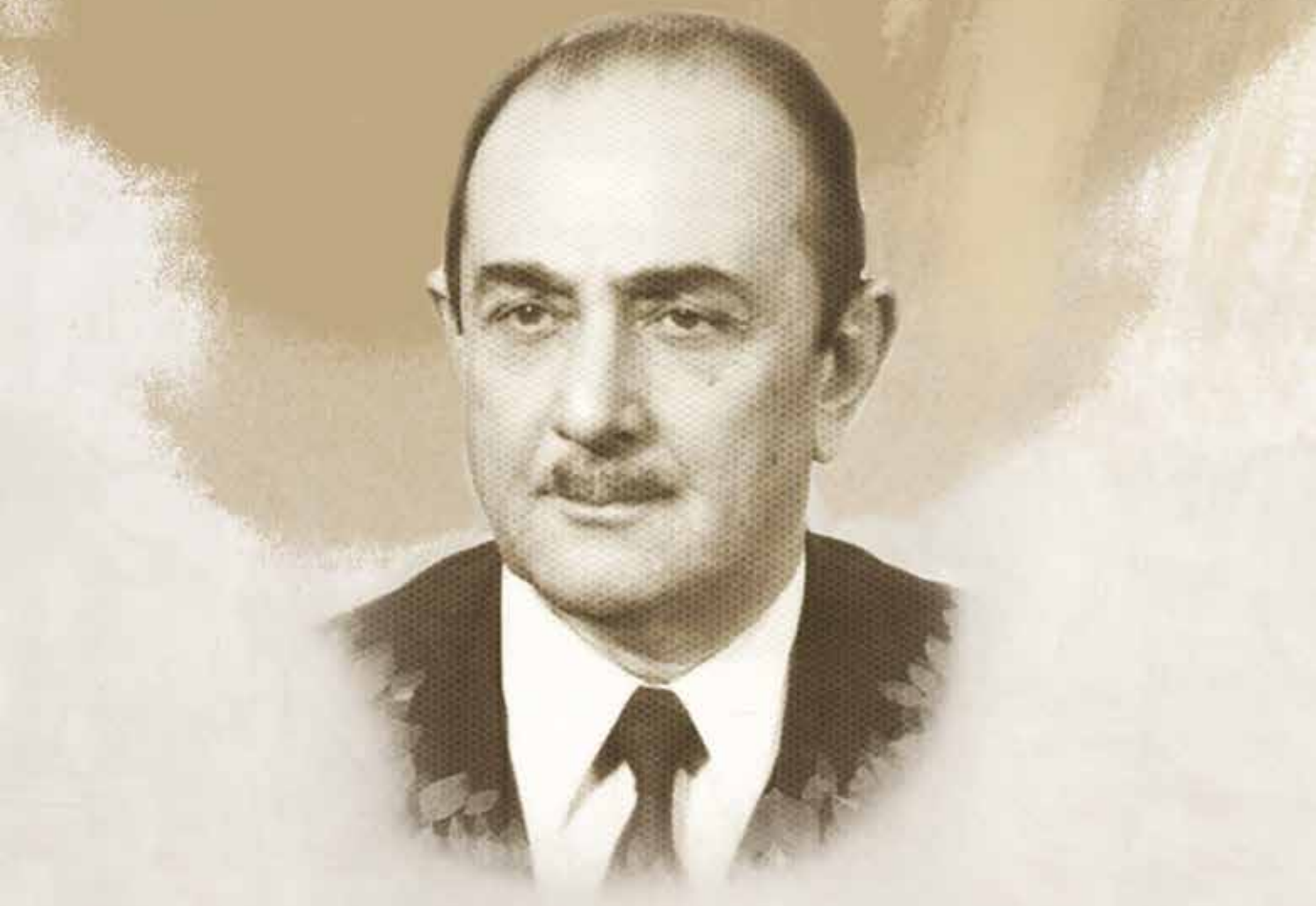
İndirildi yeryüzüne, yeryüzünden imal edilen.

Âdem anlamıştı artık: Yasaklar, imtihanmış.

Dünya mı ana vatan? Cennet mi?

Ham maddemiz buradan, Ruhumuz oradan.

İZ BIRAKAN BİR MUALLİM: ABDULLAH MAHİR İZ

Asrımızın yetiştirdiği, tasavvuf, edebiyat ve felsefe alanlarında ihtisaslaşmış

Mahir İz'i Prof. Dr. Mahmut Kaya'ya sorduk...

Eğitimci, şair ve yazar olan Abdullah Mahir İz; ülkemizde siyasi, ilmî, fikrî ve sosyal yönden pek çok değişikliğin olduğu dönemlere şahitlik etmiştir. Onun yaşadığı dönemi kısaca anlatır mısınız?

Tanzimat Dönemi'ne gelinceye kadar bizim eğitim ve öğretim hayatımızın merkezinde hep medrese ve müderris vardı. Medresenin eğitim dili Arapça, öğretim ise büyük ölçüde din ve dinî ilimlerdi. Değişip gelişen ihtiyaçlar karşısında Osmanlı Devleti Tanzimat'la birlikte yeni mektepler açtı. Bu tarihten itibaren eğitim hayatımızda iki ayrı sistem yürümeye başlamıştı. Artık medrese ve müderrisin yanında bir de mektep ve muallim vardır. Talebelerin aile yapısı dikkate alındığında genellikle zengin ve şehirlilerin mektebi, fakir ve köylü çocuklarının medreseyi tercih ettikleri görülür. Mektep mezunları her alanda memur ve amir olurken medreseliler imam, vaiz, müftü, kadı ve müderris olabiliyorlardı. Giderek gelişip serpilen muallimlerin, her alanda yetiştirdikleri kadrolar ülkemizin geleceğini belirlemede büyük rol üstlenmişlerdir. Bir başka söyleyişle bu mekteplerin kurulduğu tarihten itibaren 1938'de Köy Enstitülerinin açılışına kadar geçen sürede Türk maarifi büyük ölçüde muallimlerin elinde şekillenmiştir. Özellikle İkinci Meşrutiyet'ten sonra her türlü fikrin harmanlandığı mekteplerden yetişenler, Türk dilinin gelişip ilim, sanat ve felsefe dili olması yolunda büyük katkılarda bulunmuşlardır.

Türk maarifi, 1938'de Köy Enstitülerinin açılışına kadar geçen sürede büyük ölçüde muallimlerin elinde şekillenmiştir. Özellikle İkinci Meşrutiyet'ten sonra her türlü fikrin harmanlandığı mekteplerden yetişenler, Türk dilinin gelişip ilim, sanat ve felsefe dili olması yolunda büyük katkılarda bulunmuşlardır.

Ömrünü kitaba ve eğitime adayan Mahir İz'le tanışma hikâyenizden bahseder misiniz?

Yıl 1962, Şehzadebaşı Camii'nin hünkâr mahfili altında ders okutuyorum. Dinî ilimler tahsil etmek için Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden İstanbul'a gelen ve Kur'an kurslarında barınan köylü gençlerle, Hanefî fıkhına dair "Merâkı'l-Felâh" isimli bir metni takip ediyoruz. Daha sonra camiye gelen bir zat öğle namazını edip bizi dinlemeye başlamıştı. O zat oturduğu yerden "Evladım, rica etsem dersi benim için kısaca tekrarlar mısın?" dedi. Zât-ı âlinizin huzurunda teeddüp ederim efendim, dedim. "Evladım, maziyi yâd etmek istiyorum." deyince ben dersi özet olarak geçtim. Bunun üzerine kalkıp yanımıza gelerek bana sarılıp öptü ve "Sen kimsin, necisin, menşein, mahrecin nedir?" dedi. Ben kendimi tanıttım, hocalarımdan söz ettim. O zat, "Peki gayeniz nedir, ne yapmak istiyorsunuz?" diye sordu. "İslami ilimleri tahsil ediyoruz, dinimizi kaynak eserlerden öğrenmek istiyoruz. Şimdilik bunun dışında bir gayemiz yoktur." dedim. "Olmaz, bu milletin sizlerden istifade etmesi lazım. Herhangi bir okuldan diplomanız var mı?" deyince ben arkadaşlardan çoğunun ilkokul mezunu bile olmadığını söyledim. "Haaa şimdi önemli bir mesele zuhur etti. Evladım ben İstanbul İmam-Hatip Okulu müdürüyüm, adım Mahir İz. Sizin gibi dışarıdan kendini yetiştirenlerin diploma alması için bizim bir kurs açmamız gerekiyor. İlim Yayma Cemiyeti ile bu konuyu görüşeceğim. Bana arkadaşlarınızın isim listesini getirin, yarın okulda sizi bekliyorum." dedi. Ertesi gün elliye yakın arkadaşın isim listesini Mahir Bey'e götürdüm; kısa sürede karar alındı ve Vefa'daki ilk imam-hatip okulunun terk ettiği binada "tekâmül kursu" adıyla iki derslikten oluşan bir kurs açıldı. Burada sadece yabancı dil, fizik, kimya ve biyoloji dersleri verilmekteydi. Devam eden talebeler okul dışından sınavlara girerek ortaokul diploması aldı,

bir kısmı lise veya akşam lisesinde eğitim gördükten sonra çeşitli fakülteleri bitirip hayata atıldılar. Bu arkadaşların önemli kısmı Diyanet İşleri Başkanlığının çeşitli kademelerinde görev alırken bazıları akademik hayata intisap ederek kendi alanlarında gerçekten başarılı oldular. Doğrusu, Muallim Mahir İz Bey gibi gayret-i diniyye ve hamiyyet-i milliyye sahibi yüksek bir şahsiyetle karşılaşmamız, kaderin bir cilvesi ve ilahi bir lütuf olmakla birlikte, bizlerin ufkunu aydınlatan, hizmet ve ikbal kapılarını açan, ayrıca hafızamızdan silinmeyen mutlu bir olaydır. Geçmişe dönüp baktığımda şayet o günkü hüsn-i tesadüf olmasaydı ben ne olurdum, diyorum. Sonraki yıllarda ise Mahir Bey'i daha yakından tanıma ve sohbetlerine katılma fırsatını elde etmiş, onun sohbet talebelerinden olmuştum.

Tahsilinin önemli bir kısmını Osmanlı'nın son dönemlerinde yapan Mahir Hoca, kendisini tanıyan her insanda güzel izler bırakmış biriydi. Buradan yola çıkarak sizdeki tesirleri nelerdi, biraz bahseder misiniz?

Kadim İstanbul kültüründe adabımuaşeretin, nezaket ve zarafetin bütün inceliklerini onun tavrında ve konuşma üslubunda görebilirdiniz. Ben hocamızın hiçkimse hakkında incitici bir ifade kullandığına şahit olmadım. Mahir Bey, mektebin haricinde hususi bir hocanın eğitimiyle yetişmiş, Arapça ve Farsçaya

Kadim İstanbul kültüründe adabımuaşeretin, nezaket ve zarafetin bütün inceliklerini Mahir İz'in tavrında ve konuşma üslubunda görebilirdiniz. O, gayret-i diniyye ve hamiyyet-i milliyye sahibi yüksek bir şahsiyetti.

tam hâkim, Osmanlı'nın son dönem ulema, üdeba, şuara ve tasavvuf erbabını yakından tanımış, sohbetlerinde bulunmuş, önemli bir kısmıyla yakın dostluklar kurmuş bir şahsiyetti. Ben, kendisini, çok zengin bir kültüre sahip, hem şair hem de o gür sesiyle çok güzel şiir okuyan, Türkçe, Farsça ve Arapça şiir mahfuzatı gayet zengin bir zat olarak tanıdım. Mahir Hoca, sohbet kültürü konusunda emsaline az rastlanan bir kaynaktı. Kendisi en az iki yüzyıla ait yakın siyasi, sosyal ve kültürel tarihin canlı bir mümessili olarak bütün samimiyetiyle ve babacan tavrıyla görüp bildiklerini, o güzel İstanbul Türkçesiyle bizlere naklederken aynı zamanda önümüze farklı ufuklar açmaktaydı.

"Hayatımda mümkün olduğu kadar bir şeye dikkat ettim. Bütün hissî hareketlerimde dahi başkasının maddi, manevi hakkının rencide olmamasını hayat prensibi olarak kabul ve tatbik ettim." der Mahir Hoca. O, "hak" kavramını hayatına nasıl tatbik etmişti?

Mahir Bey, Allah'ın güzel isimlerinden biri "el-Hak" olduğu için her Müslüman'ın hakperest olması ve daima hakkın ve haklının yanında yer alması gerektiğini vurgulardı. Sanırım bu konudaki hassasiyeti, hak kavramını bayraklaştıran hocası Mehmet Akif ve dostu Fuat Şemsi beylerden mülhemdi. Akif, *Safahât'ında: "Çiğnerim çiğnenirim hakkı tutar kaldırırım"* ve *"Hele hak namına haksızlığa ölsem tapamam"* mısralarıyla tavrını ortaya koyarken, Fuad Şemsi Bey'in şiirlerinde âdeta ana tema "hak"tır. Bu konuda Mahir Hoca, Arapça şu cümleyi sıkça tekrarlardı: "Takdîmu hukûkı'l-ibâd ala hukûkıllah" yani kulların hakkını gözetmek Allah'ın hakkından önce gelir. Bu konuyla ilgili olarak burada bir hususa değinmek isterim. Boğaz'da Arnavutköy Tevfikiye Camii'nin bahçesinde yapılan mutat cumartesi toplantılarından birinde Mahir Hoca'ya: -"Seyyid Kutub'un Türkçeye tercüme edilen *Fî Zılâli'l-Kur'ân* adlı tefsirine sizden istenen takdim yazısını koymamışlar, sebebini size açıkladılar mı?" diye soran arkadaşımıza Hoca: "Beğenmemişler evladım." dedi ve devam etti "Ben o yazıda görüşlerimi serdettim;

bu eserin kadim tefsirlerden çok farklı olduğunu, bunun tefsirden ziyade sosyoloji ağırlıklı bir eser olduğuna dair kanaatimi belirttim, onlar da beğenmedikleri için yer vermemişler." deyince ben el kaldırmıştım. Hoca, "Buyur Mahmûdü'l-kemâl" deyince ben, "Efendim, biz hocalarımızdan Celâleyn tefsirini okuduk, Kur'an'la tanışamadık. Kâzî Beyzâvî'nin *Envâru't-tenzîl*'ini okuduk, yine Kur'an'la tanışamadık. Bu eserlerde ağırlıklı olarak gramer ve belagate dair geniş tahlillere yer verilirken asıl mesaj geri planda kalıyor ve maksat hâsıl olmuyor. Şahsen benim Kur'an'la tanışmam sosyal bir tefsir olan *Fî Zılâli'l-Kur'ân*'la gerçekleşti." dedim. Hoca, "Haaa, şimdi mesele anlaşıldı, ben hiç o zaviyeden bakmamıştım, Mahmûdü'l-kemâl haklıdır." dedi. Burada belirtmek istediğim husus, Hocamızın hiçbir komplekse kapılmadan, talebesi konumundaki birinin farklı görüşüne hak vermesi, onun ne derece hakperest olduğunun bariz bir göstergesi olduğu gerçeğidir. Yine o, dürüstlük kavramı üzerinde de önemle durur ve "Oğlum, Müslüman, tek kelime ile dürüst adamdır." derken âdeta kükrer, heyecanlanırdı ve devam ederdi, "Biz Müslümanı ya camide ya Arafat'ta ararız. Bu doğru bir ölçü değil. Her şeyden önce Müslüman; özünde, sözünde, iş ve davranışında dürüst olandır. Dolayısıyla bir kimsenin şahsi ibadeti bizi ilgilendirmez. O, Allah ile kendi arasında bir iştir, onun hesabını ancak Allah sorar."

Mahir İz Kimdir?

28 Ocak 1895'te İstanbul'da doğdu. Babası Külâhîzâdeler diye anılan bir ilmiye ailesinden, Medine ve Ankara kadılıklarında bulunmuş Seyyid İsmâil Abdülhalim Efendi, annesi de kadı ve şeyhülislamlar yetiştirmiş bir aileden gelen Râife Hanım'dır. Tahsiline babasının kadılıkla görevli bulunduğu Midilli'de başladı; Balıkesir İdadisinin ilk kısmında okudu. Burada, Saraybosnalı müderris Mahmud Necî Efendi'den özel dersler aldı. Babasının tayin edildiği İstanbul, Isparta ve Medine'de rüştiyeye devam etti. Medine'de Arapçasını ilerletti. İstanbul'a döndükten sonra iki yıl Vefa İdadisinde öğrenim gördü. 1916 yılında babasının kadı olarak gittiği Ankara'da Sultani'den mezun oldu. Aynı okulun ilk kısmında Türkçe muallimliğiyle elli dokuz yıl sürecek olan öğretmenlik hayatına başladı. Bir yandan hocalık yaparken bir yandan da Büyük Millet Meclisinde zabıt kâtibi, zabıt mümeyyizi ve ikinci grup şefi sıfatıyla dört yıl görev yaptı. Ankara'nın hükümet merkezi olacağının anlaşılması üzerine meclisteki görevinden ayrıldı ve Sultanselim'deki imam-hatip mektebinin tarih hocalığına tayin edildi. Kadıköy Orta Mektebi, Fransız Saint Jean D'Arc Okulu, Halıcıoğlu ve Kuleli askerî liseleri, Üsküdar Paşakapı ve Davutpaşa orta mekteplerindeki hocalığını sürdürürken edebiyat fakültesinin derslerini bitirdi. Fakat tezini tamamlayamadan Edremit Orta Mektebi müdürlüğüne tayin edildi. 1936'da Beykoz Orta Mektebi Türkçe öğretmenliğiyle İstanbul'a dönünce tezini tamamlayıp 1938 yılında fakülteden mezun oldu ve Nişantaşı Erkek Orta Mektebi müdürlüğüne getirildi.

Mahir İz'in öğretmenlik hayatının son devrelerinden biri, Haydarpaşa Lisesindeki edebiyat öğretmenliğiyle İstanbul İmam-Hatip Mektebi müdürlüğü (1958-1959) oldu. Çamlıca Kız Lisesi edebiyat öğretmeni iken emekliye ayrılan Mahir İz (Ocak 1960), İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünde İslam Edebiyat Tarihi hocalığı ile yeniden mesleğine döndü. Burada tasavvuf tarihi, hitabet ve irşad derslerini de okuttu. 1960 ihtilalinden sonra Kur'an-ı Kerim'in Latin harfleriyle basılması konusunda danışılmak üzere davet edildiği Ankara'daki bir toplantıda bunun yanlış olduğunu söyleyerek çalışmadan vazgeçilmesini sağladı. Aynı yıllarda Diyanet İşleri Başkanlığınca hazırlatılan Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı adlı eserin redaksiyon heyetine başkanlık yaptı. 9 Temmuz 1974'te vefat eden Mahir İz'in cenazesi 11 Temmuz'da Sahrayıcedid Mezarlığı'na defnedildi.

BİR FARKLI HUZUR: HARPUT

Zeynep UZUN

Elazığ, köken itibarıyla el-Aziz'den geliyor. Şehrin ismi Sultan Abdulaziz'in tahta çıkışının 5. yılında Hacı Ahmet İzzet Paşa devrinde şehre tayin edilen Vali İsmail Paşa'nın teklifi ile 1867 yılında "Mamurat al-aziz" olmuş.

Nerede ipe dizilerek kurumaya bırakılmış biber görürseniz oranın sıcaklığının normalin çok üstünde seyrettiğini tahmin etmelisiniz. Nitekim Elazığ'da da durum böyle oldu. Biberlerin kırmızısının güneşin en alevli tonunu anımsattığı, halay çeker gibi yan yana dizilerek kendisine bakanlara görsel bir şölen yaşattığı topraklara Elazığ demiş eskiler. Elazığ, köken itibarıyla el-Aziz'den geliyor. Şehrin ismi Sultan Abdulaziz'in tahta çıkışının 5. yılında Hacı Ahmet İzzet Paşa devrinde şehre tayin edilen Vali İsmail Paşa'nın teklifi ile 1867 yılında "Mamurat al-aziz" olmuş. Fakat telaffuzu güç olduğundan halk arasında kısaca "Elaziz" olarak söylenegelmiş. Bu isim de zamanla yerini Elazığ'a bırakmış.

Elazığ'ın en büyük ilçelerinden Kovancılar'dan Harput'a gitmek üzere yola çıkıyoruz. Hava oldukça sıcak ve bunaltıcı sayılabilir. Ancak asıl gezimizi ikindi namazlarını kıldıktan sonra yapmayı planlıyoruz. İlk durağımız Arap Baba'nın kabristanı oluyor.

Belek Gazi Anıtı

Harput Ulu Cami

Arap Baba Türbesi

Harput'a ortalama 5-6 km uzaklıktaki mağaraların bulunduğu yola dönmeden hemen sağınızda kalıyor Arap Baba. Alaca Mescit'in sol tarafından bir-iki metre aşağı indikten sonra kayalar üzerinde küçük bir kapı karşılıyor sizi. Önce burayı bir çeşit çilehane olarak düşündüm. Aksaray'daki Somuncu Baba'nın mevkisine benzetiyorum nedense. İçeriye girmeden önce duvarlara değen ağaç yaprakları ilgimi çekiyor. Buraya yumuşak, ılık ve samimi bir hava katması hoşuma gidiyor doğrusu. Daha sonra başımı eğerek küçük kapıdan içeri giriyorum. Zeminin tam ortasında yeşil kumaşla örtülü tahtadan bir sanduka içerisinde Arap Baba'nın naaşı bulunuyor.

Harput Kalesi

Harput Kalesi'ne Süt Kalesi de denildiğini daha önce duymuş muydunuz? Bir rivayete göre kalenin yapımı sırasında yaşanan su kıtlığı nedeniyle, zamanın hükümdarının emriyle harcın hazırlanmasında su yerine süt kullanılmış. Bu sebeple de halk arasında "Süt Kalesi" namı ile de meşhur olmuş. Kraliçe Marie Antoinette'nin "Ekmek yoksa pasta yiyin." sözünün Anadolu versiyonu gibi bir efsane olmuş açıkçası. Doğru mudur bilinmez ama mümkün. Harput'un irili ufaklı ayrı ayrı tepecikleri var. Arap Baba'nın olduğu tepecikten kaleye baktığınızda muhteşem Türk bayrağının rüzgârdaki salınışını seyrediyorsunuz. Kale de son derece ihtişamlı ve oldukça yüksek bir görünüme sahip. Kaynaklara göre Harput Kalesi, milattan önce 8. yüzyılda Urartu Krallığı tarafından kurulmuş. Daha sonra da Perslerin hâkimiyeti altına girmiş. Sırayla da Roma, Sasani, Bizans ve Abbasiler arasındaki kavgalarda ev sahipliği yapmış ve büyük mücadelelere sahne olmuş. 11. yüzyılın sonuna kadar da Bizans hâkimiyeti altında kalmış. Daha sonra da Artuklu Beyi Belek Gazi'nin ve Selçuklu Beyi Alaeddin Keykubad'ın hükümet merkezi olmuş. Son olarak Harput Bölgesi ve Kalesi, 1515 yılında Yavuz Sultan Selim zamanında Osmanlı İmparatorluğunun idaresine geçmiş.

> Tarihin kokusunu burnunuza buram buram getiren Harput Ulu Cami, kalın gövdeli ve gittikçe daralan minaresiyle de mimari açıdan görenleri hayrete düşürüyor.

Eğri Minaresiyle Harput Ulu Cami

Bakar bakmaz dikkatinizi hemen çekebilecek kadar eğri minaresiyle Harput Ulu Cami, tarihin kokusunu burnunuza nasıl da buram buram getiriyor. Kimilerine göre kalın gövdeli ve gittikçe daralan bu minare, bilinçli olarak eğri inşa edilmiş. Kimilerine göre ise bir deprem sonrasında eğri bir şekle dönüşmüş. Elazığ'ın

Arap Baba Türbesi

tarihte ve ne üzücüdür ki yakın zamanda atlattığı depremlerin büyüklükleri hatırlandığında deprem ihtimalinin daha güçlü olduğu akıllara geliyor. Caminin inşa kitâbesi bulunmuyor. Avlunun kuzey kanadında, kemer ayağının üzerinde ve sivri kemer gözleri arasında duvardaki bir nişe gömülü on bir satırlık Arapça bir metin mevcut. Burada da caminin 1156-1157 tarihlerinde Harput hükümdarı Fahrettin Karaaslan'a atfedildiği yazmakta. İçerideki taş duvar ve kemerler sizi alıp yüzyıllar ötesine sürüklüyor âdeta. Namaz kılınan kenar yerlerin yanı sıra ortada boş bir alan bulunuyor. Ortasında bir çeşit kuyu kalıntısı var. Taş yapı olduğu için içerisi dışarıdan neredeyse 10 derece daha serin diyebilirim. Harput'a geldiğinizde bu camide muhakkak namaz kılmalısınız.

Belek Gazi Anıtı

Harput'un biraz daha yüksek bir tepesinde Belek Gazi Anıtı bulunuyor. Hemen yanı başında soğuk bir şeyler içebileceğiniz sade, manzarası çok güzel ve açık bir kafeterya var. Belek Gazi'nin perspektifinden şehre baktığınızda tüm Elazığ'ı kucaklıyormuşsunuz hissine kapılıyorsunuz. Bu anıt, Sultan Alparslan'ın kumandanlarından olan Artuk Bey'in torunu Behram Bey'in oğlu Belek Gazi'ye ait. 1964 yılında heykeltıraş Nurettin Orhan tarafından yapılmış.

Bu gezimiz de şimdilik bu kadar olsun. Unutmayın, Elazığ Harput'u gezmeden önce dikkat etmeniz gereken en önemli şey hava sıcaklığı. Bu sebeple yaz aylarındansa nisan-mayıs gibi aylarda bu bölgeyi ziyaret etmeniz sizin yararınıza olacaktır.

BİR FİNCAN KAHVE

Süreyya MERİÇ

Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı var, derler. Dile kolay tam kırk yıl. Peki ya o kahvenin eşsiz lezzetini yudumladığınız fincanlar. Kimi toprak kimi porselen kimi seramik... Hatta gümüş zarfların içinde arzıendam eden o fincanlar, bu hatırdan payına düşeni alıyor mu dersiniz?

Hem kahvenin hem de çayın kültürümüzde ve günlük hayatımızdaki yeri yabana atılmayacak derecede önemli. Dünyada çay ile fincanın arası sıkı fıkı olsa da biz çayı ince belli bardaklarda sevenlerdeniz. Kahveyi ise fincanda içeriz. Bu nedenledir ki atasözlerimizde dahi kahve ve fincanı ayırmaz, evde kalmamışsa da komşudan ödünç kahveyi yine bir fincanla isteriz. Kahve mi fincana, fincan mı kahveye sebep bilinmez ama kahvenin hatırı kırk yılsa fincanın hatırının çağları aştığını söylemek gerek.

Her dönemin her kültürün kendine özgü fincanları var. Böylece fincanlar sadece kahvenin değil, kültürel tarihin de taşıyıcısı oluyor. Bir İngiliz fincanında Fransız etkilerinin izlerini sürmek de mümkün yahut savaşların hatıratlarını okumak da. Bir fincanın üzerine resmedilen desenlerden o bölgede yetiştirilen ürünlere, toplumun giyim kuşam tarzına hatta dinî inançlarına dair bilgiler derlenebilir. Örneğin 1700'lerde İtalyan Capodimonte fincanlarında o dönemin olaylarını, natürmort tasvirleri görebilir, kabartmalı desenler arasında şehrin siluetini izleyebilirsiniz. Kimi zaman özel davetler için nasıl özel kıyafetler diktiriliyorsa özel fincan takımları da sipariş edilirdi. Böyle durumlarda da fincanlar ev sahibinin ve tasarımcının sanat zevkinin taşıyıcısı olurdu. Ayrıca özel siparişlerde spesifik olayların da kahve fincanlarına işlendiğini görmek mümkün. Herend markasının 1860'ta ürettiği Rothschild Kuşu modeli aslında bir davette kaybolan ve ardından minik bir kuşun gagasında bulunan kolyenin hikâyesini resmediyor. Bu patern sadece kahve fincanlarında değil, çorba kâselerinden porselen yemek takımlarına kadar

pek çok yerde de kullanılmış üstelik.

Her zanaatkâr, ülkesinin tarihi kadar yaşam tarzını da fincana nakşediyor. Keskin hatlı Japon fincanlarında geometrik desenler hâkimken Batı'ya doğru figürler daha yumuşak bir hâl alıyor. Türk çini ustalarının elinde ise fincanlar görsel birer şölene dönüşüyor. Türk İslam sanatının kahve fincanlarına kattığı diğer bir güzellik ise zarflar. Zarf bir nesneyi sarıp çevreleyen, koruyan nesne anlamında. Fincan zarfları da zarif fincan takımlarını koruyup taşıyan ve amacının çok ötesinde birer sanat eserine dönüşen zanaat ürünleri. Anavatanı Habeşistan'dan Yemen'e, oradan tüccarlar aracılığıyla İstanbul'a ve İstanbul üzerinden Avrupa'ya yayılan kahve Osmanlı'da sadece bir kahve değil, bir kültürün de remzi oldu. Öyle ki Kanuni Sultan Süleyman döneminde has oda hizmetleri içinde "kahvecibaşı"lık görevi ihdas edilmiş, kahve ikramı âdeta bir törene dönüşmüştü. İnci yahut elmas ile bezeli kadife örtüler serili ahşap veya gümüş el işi tepsilerde, her biri usta zanaatların hünerli ellerinden çıkma zarflar ve fincanlarla ikram edilen kahveler hatırlarını kırk yıldan fazla saydırdılar.

■ Osmanlı'da fincanlara eşlik eden fincan zarfları kulpsuz yapılıyordu. Bilhassa değerli madenden yapılan bu zarflar kahveyi hem soğutuyor hem de içenin elini yakıyordu. Kulplu zarfların yaygınlaşması ise 20. yüzyılı buldu.

■ Osmanlı'da, fincan zarfları zamanla günlük hayatın vazgeçilmezleri arasına katıldı. Öyle ki çeyizlerde kahve takımları başlığında hassaten zikredilen eşyalardan biri oldu.

■ Geçmişte fincanlar, ustasının imzasını taşır, zanaatkâr fincan altına mührünü vurarak eseriyle âdeta övünürdü. Günümüzde seri üretimin zanaat kollarını bir bir tarihin tozlu raflarına kaldırmasıyla bu fincanlar da günlük kullanım alanından çıkarak antikacılarda arzıendam etmeye başladılar.

■ 1800'lerde Avpura'da gür ve uzun bıyık modası esmeye başlayınca fincanlar da modadan payına düşeni aldı. Fincanların ağız kısmı bıyıkları kahvenin köpüğünden korumak için portatif hâle getirildi.

■ Her nesne gibi fincan takımları da statüden nasibini aldı. Gelir düzeyi düşük olanlar kilden yapılmış fincanlardan kahvelerini yudumlarken statünün artmasıyla bu fincanlar seramik yahut porselene tebdil oluyor. Hatta kişiye özel tasarımlar, değerli taş ve madenle süslü zarflar da sadece sanatın değil, zenginliğin de göstergesi oluyor.

■ Fincanın antikaya dönüşmesi fincan koleksiyonerlerini de beraberinde getirdi. Pek çok koleksiyoner el yapımı, imzalı fincan takımlarını toplayarak fincanların hikâyesini yeni nesillere taşıyor.

SABİT OLAN NABİT OLUR

Gülşen ÜNÜVAR
Pedagog

Düştük yine birbirinden değerli cümlelerin peşine. Bakalım nasıl bir âleme salacaklar bizi, nasip nereye? İyilik diyelim biz ilk olarak. Ardından da güzellik gelir mutlaka koşarak. Hayır söylesin ki dilimiz hayır gelsin başa. Halis niyetimiz sirayet etsin dağa taşa. Kim duyacak kim görecek deme sakın. Hak bilir, o bize herkesten daha yakın. Karşılıksız kalır mı sanırsın yaptığın her hareketi. Döner dolaşır da misliyle bulur seni. İyi ya da kötü, çirkin ya da güzel. Faydalı ya da faydasız, hayır ya da şer. Bunu böyle bilenler, bildikleri yoldan ilerlediler. ***Et iyiliği suya bırak dediler, gelir sana sanma ırak dediler.***

Her amelimiz böyle çıkıverir işte karşımıza. Hiç fark etmez, ister denize at ister balığa. İstersen hiç tanımadığın insanların hâlini hatırını sor. Ya da çocukların başını okşa, gülüşlerini teşekküre yor. Uçan kuşa selam ver, merhamet görsün. Etrafında daima sevgi hüküm sürsün. Sen elinden geleni yap, gerisini oluruna bırak. Kararlıca dur, seni sen yapar içindeki sebat. Bir kere iki kere yaptım, yeter bu kadarı dersen olmaz. Devamlılık önemli, aksi hâlde netice dönüp dolaşıp seni bulmaz. Durduğun yerden eminsen sabır seni başarıya götürür. Bak ağaçlara, senelerce beklerler ve en sonunda dalları meyveyle bürünür. Sabreden daima mükâfat solur. ***Sabit olan nabit olur.***

Sen hiç gördün mü acele eden bir nar ağacı? Ya da hemen açmak isteyen sakız sardunyası? Doğar doğmaz koşmak isteyen bir kuzu! Saniyeler içinde erimenin hayalini kuran kaya tuzu. Bir an evvel uçmak için yuvasından atlayan serçe. Olgunlaşmayı beklemeden kızaran kiraz, elma, vişne... Olmaz elbette, sabırla kurulmuş çünkü bu dünyanın düzeni. Pek de güzel bir son beklemez aceleyle hareket edeni. Usulünce döner bu devran, bilip öyle hareket etmek uygun düşer. Zamanı gelince nasılsa erer meyveler, üçer beşer. Kuşlar uçar, kuzular koşar, sardunyalar açar.
Hiç beklemediğin bir anda bakarsın işler yoluna girer, insanoğlu selamete erer. Sonra da iyi ki beklemişim, iyi ki acele etmemişim der. Nasihatlere kulak ver ve sabret! Unutma, ***sabır selamet, ivmek melamet.***

İnsanoğlu kendi aklını kullanarak elbet bulur yolu. Başkasının kılavuzluğuna ne hacet, kendisi bilir nereye varacak işin sonu. Küçük bir im yeter de artar idrak etmesine. Hızlıca düşünür de izin vermez fırsatın kaçıp gitmesine. Suyu

akarken doldurur mesela. Testisini tam zamanında tutar pınara. Buğdaylar sarardıktan sonra orağına davranır. Başağı görünce tane uman aldanır. Küçük bir esintiyi hisseder de harmanını savurmaya koşar. Fırtına çıkmasını bekleyense yanılır, fırsatlar bir bir kaçar. Kavrayışı güçlü olanın işleri rast gider, anlayışı kıt olanınsa sonu keder. Evet, ***akıla bir işaret yeter, delalet gerekse ibaret yiter.***

Doğru zamanda doğru kararları vermek de çok mühimdir. Doğru zamanda doğru müdahalelerde bulunmak hayati önemdedir. İleride yaşanabilecek olumsuzlukları öngörmek kolaydır aslında. Bir fidanı eğri dikersen, büyüyünce eğri bir ağaç olur mesela. Sonra çeşitli yollara başvurur insan, ip bağlamayı dener önce. Meyli hesaplar, dayak diker güzelce. Bolca sular olmaz, budar yine olmaz. Yeniden dikmeye niyetlense, ağırdır yerinden kalkmaz. Gölgesini fidelerle donatır, çiçekler açmaz. Başka ağaçlar diker, onlar da meyveye durmaz. Velhasıl kelam, ne yapsan boş, ta baştan alınmalıydı önlem. Sonradan gelen girişimlerin hepsi faydasız, değişmez sonuç bir dirhem. Böyle gelmiş böyle gider, sanma ki değişir bu hâl! ***Eğri dikilen taze nihal, büyürse doğrulmak muhal.***

Eğri ya da düzgün, güzel ya da çirkin, hiç fark etmez. İnsan neyi nasıl görüyorsa öyle beller, ötesine zinhar gitmez. Kar beyaz bir çiçeğe bakmışsa misal, aynı beyazlıkta hayaller kurar. Narin bir söğüt dalının yapraklarına iliştiyse gözleri, aynı narinlikte sevdalara dalar. Kanatlarına vurulursun kelebeğin, seni tülden ince hülyalara salar. ***Göz nereye bakarsa gönül oraya akar.*** Hayran kalırız bazen, ivedilikle yürüyüp geçen karıncanın telaşına. Kalbimizi ısıtır bu manzara, kapılırız tatlı bir rüyaya. Böyledir bu dünya, insan gözünün gördüğüne kapılır. Görmediğini nereden bilsin, onlara ekseriyetle ırak kalır. Göz deyince sadece bir çift uzuvdan bahsederim sanma. Niyettir aslolan, zahirin binbir tonundaki ahenge kanma.

Kâh iyilikten bahsettik; meraklanma, dedik misliyle bulur seni. Kâh sebat ettik de kararlıca yerimizde durup serpiştirdik meyvemizi. Sabır dedik, akıl dedik buğdayı tam vaktinde biçtik. Taze fidanın en düzgününü en nazendesini seçtik. Gönlümüzün en derinlerinde yatan güzel niyetten dem vurduk. Gözümüzün gördüğünü kalbimize nezaketle sunduk. Kem söz çıkmadı ağzımızdan, işin hep oluruna gittik. Kurduk cümlelerimizi, hoş sohbetimizi hoş dostlarla ettik. Değil mi ki dilimizden dökülen, döküldüğü yerde kalmaz. Dağılır dört bir yana, düştüğü yerde öylece durmaz. Madem durum böyle, sözlerimiz madem kılavuz sayılır. ***Otuz iki dişten çıkan, otuz iki mahalleye yayılır.*** O hâlde gel güzel düşün güzel söyle. Ne kimseyi incit, küstür ne de...

KİTAPLIĞINIZI NASIL ALIRSINIZ?

■ Safiye GÖLBAŞI

Siz de herkes gibi bir hikâyenin içine doğdunuz. Sizden çok önce yazılmaya başlanmış köklü, eski bir hikâyenin içine... Sizi bekleyen ve kuşatan bu hikâyenin her satırına yabancıydınız ilkin. Aile üyelerinize, evinize, memleketinize alışmanız biraz zaman alacaktı. Sonra da hâl böyle olunca gayriihtiyari kendi hikâyenizi aramaya koyuldunuz.

Siz, kalabalık bir ailenin en küçük çocuğu olarak iki odalı bir köy evinde doğdunuz belki ve hikâyenizi kitapların arasında bulacaksınız diyelim. Peki! Kitaplar mı size, bu köy evine gelecek; siz mi bu köyden çıkıp o kitaplara gideceksiniz? Bu nasıl olacak, buna gücünüz yetecek mi? Şükür ki henüz küçük bir çocuk, neredeyse bebeksiniz; önünüzde uzun bir yol var ama hiçbir şeyden haberiniz yok. Alışmaya çalışıyorsunuz sadece, alışmaya ve öğrenmeye. Size düşen şimdilik yalnızca bu.

Hafızanızda buna dair bir kayıt yok ama bir sonbahar günü o küçük köyden, o iki odalı evden maaile çıktınız. Babanız gayretli bir adamdı. Okudu, çalıştı, çabaladı. Kendi hikâyesini yazdı. Siz de ondan öğrenmiş olmalısınız hikâyenizi kovalamayı. Artık bir memur çocuğusunuz; şehir şehir gezecek, dağılacak, toparlanacak, kırılacak, çoğalacak, özleyecek, unutacak, görecek, öğreneceksiniz.

İşte ilkokuldasınız. Öğretmeniniz size ilçe kütüphanesine gitme ödevi verdi. Evinizle kütüphane arasında turunç ağaçlarıyla bezeli bir yol var. Yanınızda ilk arkadaşınız, adı Pelin olsun. Bir kütüphaneye ilk gidişiniz bu. Güle oynaya

varıyorsunuz oraya. Rastgele bir kitap seçiyorsunuz. Oturup okumaya başlıyorsunuz ve kitabın sayfalarını çevirdikçe daha önce bilmediğiniz, hâlihazırda anlam veremediğiniz bir şey oluyor. Kitaba, orada anlatılan hikâyeye bağlanıyorsunuz. O küçücük hâlinizle ne yapacağınızı şaşırıyorsunuz. Öyle ki zamanı geldiği hâlde kitabı kütüphaneye iade edemiyorsunuz. Kitabı alıkoymayı düşünüyorsunuz hatta. Günler sonra görevliye kitabı çarnaçar teslim ederken bir şeyi çok iyi anlıyorsunuz: Siz kitaplardan ömür boyu ayrılamayacaksınız. İşte kişisel kütüphanenizin ilk tohumu, bir kitaptan ayrılmanın verdiği acıyı tattığınız o an atılıyor, hikâyenizin ana hattı ufukta beliriyor. Kitaplar size doğru geliyor, siz onlara doğru gidiyorsunuz.

Ortaokuldasınız, lisedesiniz. Harçlıklarınız yavaşça ama coşkuyla hep oraya, kitaplara gidiyor. Hudutsuz bir âlemde, tek başınıza ama yüzlerce yazar ve şair eşliğinde baş döndürücü bir yolculuğa çıktınız artık. Tavsiye listelerine pek itibar etmiyorsunuz. Severek okuyacağınız, tutkuyla takip edeceğiniz yazarları bizatihi kendiniz keşfetmek istiyorsunuz. Antolojiler, edebiyat dergileri, gazetelerin kültür sanat sayfaları bu konuda size rehberlik ediyor. Okuma listeniz kimselerinkine benzemiyor. Hikâyelerinden ayrılmadığınız yeni yeni kitaplar yedeğinizde usulca birikiyor. Sıra, sayısı gün günden artan bu kitapları bir yere koymaya geliyor. Peki ama nereye? Malum siz kalabalık bir ailenin en küçük çocuğusunuz. Aynı odayı kaç kardeş paylaşıyorsunuz. Bir müddet mukavva bir kutu işinizi görüyor. Bu sizin ilk kitaplığınız. Kitaplarınızı sırtları görünecek şekilde üst üste koyup yerleştiriyorsunuz kutuya. Böylece sıradan bir mukavva kutu bir hazine sandığına dönüşüyor, ona gözünüz gibi bakıyorsunuz.

Üniversite hayatı başlayıp bitiyor. Gönlünüzce takas yapacağınız sahafları, taksitle kitap alabileceğiniz kitabevlerini, yeni kitapları inceleyebileceğiniz büyük kitapçıları, uygun fiyatlı internet kitap satış sitelerini tutkuyla keşfediyorsunuz. Bir işe giriyorsunuz sonra. Yeniden ailenizin

yanındasınız. Harçlıklarınız gibi maaşlarınız da doğal bir akışla aynı yere gidiyor. Kitaplarınız çoğalıyor. Mukavva kutular yetmez oluyor. Hâl böyle olunca evdeki dolaplardan birinin bir iki gözü size ayrılıyor. O gözlerin kapağını açıp kitaplarınızı seyretmek size tarifsiz bir sevinç veriyor. Ama bir süre sonra bu dolap köşeleri de yetmez oluyor. Üstelik abla ve ağabeyleriniz evlenmiş ya da meslek sahibi olmuş, evinizden ayrılmışlar. Yeriniz genişlemiş yani. Bir kitaplık düşü kuruyorsunuz bu sefer. Bir kitaplık ya da duvara sabitlenecek birkaç raf. Elinizden duvara bir şey çakmak ya da bir kitaplık alıp monte etmek gibi işler gelmiyor aslında ama siz bir hevesle çarşıda buluyorsunuz kendinizi. Kucağınızda suntadan birkaç raf olduğu hâlde heyecan içinde otobüs bekliyorsunuz bir süre sonra. Eve gelip odanızın bir duvarına üstün bir gayretle çakıyorsunuz rafları. Kitaplarınızı özene bezene yerleştiriyorsunuz. Kitaplarınızın sayısı hayli mütevazı ama alt alta dizilmiş raflarda öyle güzel duruyorlar ki, inci misali. Seyretmeye doyamıyorsunuz.

Artık ömür boyu sürecek bir alışkanlığınız var: Kitaplığınızı, kitaplarınızı seyretmek. Her bir kitabın alındığı yeri, zamanı düşünmek. Kalkıp tozlarını almak. Yeniden bir düzen vermek. Bir üst üste, bir yan yana koymak. Türüne mi, yayınevine mi, yazarın adına göre mi tasnif etmeli diye düşünmek. Okumayı planladıklarınızı bir yana, yenice okuduklarınızı başka bir yana koymak. Okuduklarınıza bakıp ayrı bir haz; okuyacaklarınıza bakıp ayrı bir heyecan duymak...

“Artık ömür boyu sürecek bir alışkanlığınız var: Kitaplığınızı, kitaplarınızı seyretmek. Her bir kitabın alındığı yeri, zamanı düşünmek. Kalkıp tozlarını almak. Yeniden bir düzen vermek. Bir üst üste, bir yan yana koymak.

Kitaplığınız bir ağaç gibi büyüyor artık. Dallanıp budaklanıyor. Rafların arasına yeni raflar ekleniyor. İmzalı kitaplarınız oluyor. Size hediye edilen kitaplar, baskısı bulunmayan nadir kitaplar, fuarlardan topladığınız kitaplar... Kitaplarınız ve siz. Hayattaki yerinizi buldunuz nihayet. Huzurlusunuz. Ama bu huzur öyle uzun boylu sürmüyor. Bir süre sonra kitaplığınızdaki eksiklikler gözünüze batmaya başlıyor. Şiir kitaplarınız az görünüyor, felsefe kitaplarınız yok gibi, tiyatro metinleri edinmeli misiniz? Sevdiğiniz yazarların külliyatları eksik. Tarih kitaplarınız nakış, psikoloji kitaplarınız fazla mı popüler? Dünya klasiklerine mi ülkenizin klasiklerine mi öncelik vermelisiniz? Kaynak kitaplarınız yetersiz, kaç sözlüğünüz olmalı? Bir kitaplıkta kitaplar neye göre bir araya gelmeli? Şimdiye kadar kitaplığınızı oluştururken hep el yordamıyla ilerlediniz. Gönlünüz hangi yazarın hangi kitabını almak istemişse onu aldınız, o aralar hangi konu ilginizi çekiyorsa onunla ilgili kitaplar edindiniz, okudunuz, tutmak istediğiniz takdirde tuttunuz, elden çıkarmak istediğiniz zaman çıkardınız. Acaba bu böyle devam etmeli mi? Yoksa bir okunması gerekenler, her kitaplıkta olması icap edenler listeniz olmalı mı? Sizin için dünyanın en çetin soruları oluyor bunlar. Hiçbir zaman kesin bir cevap veremiyorsunuz. Bu arada yeni kitaplar almaya elbette devam ediyorsunuz. Ve belki de yazmaya...

Hazır yazmak demişken, bir gün başka bir sayfa açılıyor kitaplığınızda, bambaşka bir sayfa. Yeni bir kitap giriyor hayatınıza. Hiçbir kitaba benzemeyen bir kitap. Sizi mest eden bir kitap. Ayıptır söylemesi sizin kitabınız. O biricik, sevgili, ilk kitabınız. Onun kitaplığınıza gelişi pek merasimli pek mutantan oluyor. Kitabınızı kitaplığınızın neresine, nasıl koyacağınızı şaşırıyorsunuz. Ön kapağı mı görünmeli, sırtı mı? Görünürde tek bir adet mi olmalı, şu köşeciğe

üç beş tane koysanız da olur mu? Sonra bir kitap daha yazıyorsunuz, belki bir kitap daha, bir kitap daha. Bütün kitaplarınız kaleminizden olduğu kadar kitaplığınızdan çıkıyor aslında. Kitaplar kitapları doğuruyor. Bunu düşününce sakinleşiyorsunuz, kitaplarınızı başka yazarların kitaplarının yanına gönül rızasıyla koyuyorsunuz. Coşkunluğunuz makul bir hâl alıyor.

Sonra evleniyorsunuz belki. O vakit kitaplarınız mukavva kutulardan, evdeki dolapların köşelerinden, duvarlara acemice çivilenmiş sunta raflardan çıkıyor. Bir çalışma odanız oluyor hatta. Çalışma masanız... Duvarlar boyunca uzanan, tercihinize göre kapaklı ya da kapaksız kitaplıklarınız... Bu kitaplıkların içinde yalnız sizin değil eşinizin de kitapları var. Çocuklarınız için de kitaplar almaya başlayacaksınız. Sonra onlar seçecekler okuyacakları kitapları. Kitap denizinize yeni nehirler dökülmekte artık, çok daha gümrahtır kitaplığınız.

Yıllar geçiyor değil mi, yaşınız ilerliyor. Bazı geceler uykunuz kaçıyor ya da sabah vakitleri gözünüze uyku girmez oluyor. Elinizde bir fincan kahve kitaplığınızın önünde buluyorsunuz kendinizi. Kitaplarınız, başlarını alıp gitmiş gibi geliyor bazen size. Artık sözünüzün, hükmünüzün geçmediğini düşünüyorsunuz onlara. Benden sonra ne olacak diye kaygılanıyor, hepsini okumaya ömrüm, takatim yetecek mi diye dertleniyorsunuz. Terazinin bir kefesinde tekrar okumak isteğiniz kitaplar birikiyor; bir kefesinde ilk defa okuyacağınız kitaplar. Hangi taraf ağır basıyor, tartamıyorsunuz.

Ama yıllar geçse devran dönse de değişmeyen bir şey var. Kitaplarınızı seyretmeye yaşınız kaç olursa olsun doyamıyorsunuz. Mukavva kutuya nasıl bakmışsanız vakti zamanında, sunta raflara nasıl, şimdi bir oda dolusu kitaba da aynı şekilde bakıyorsunuz: Aidiyetle. Şükranla. Minnetle. Muhabbetle. Sizi çevreleyen, hikâyelerinden ayrılamadığınız bu kitaplarla, kitaplıklarınızla nihayet kendinize ait bir hikâye yazdınız. Bu hikâyede sizin nefesiniz var. Sesiniz ve sessizliğiniz. Sizin yeriniz burası, bu kitaplığın önü, okuduğunuz ve yazdığınız kitapların yanı. Bu sizin hikâyeniz, biricik ve biricikliğiyle öylesine sağaltıcı ki içiniz hamd ile doluyor. Okunacaklar rafından yeni bir kitap seçiyorsunuz, kahveniz hep sıcacık.

HAMİLELİKTE BESLENME

Büşra AKYOL
Diyetisyen

Hamilelik Öncesi Sağlıklı Beslenmenin Önemi

Bebek bakımı bebeğin doğduğu gün değil gebe kalınmadan önce başlayan bir yolculuktur. Bu yüzden gebelik planlanmaya başlandığı süreden itibaren sağlıklı yaşam kurallarına uyulması gerekir. Sağlıklı beslenme, düzenli yürüyüş ya da egzersiz ve düzenli uyku bu anlamda üç önemli unsurdur.

Hamilelikte anne adayı ne tüketiyorsa bebeğin de aynı besinleri tükettiğini söyleyebiliriz. Hatta işin ilginç kısmı bir çalışmaya göre bebek annenin gebe kalmadan üç ay önceki beslenmesinden dahi etkilenebilmektedir. Bu sebeple hamilelik düşünülmeye başlandığı andan itibaren beslenmeye daha fazla dikkat edilmelidir.

Sağlıklı Hamilelik Süreci Nedir?

Çağımızın yaygın hastalıkları anne ve bebek sağlığını da etkilemektedir. Başta obezite, diyabet, hipertansiyon, polikistik over sendromu (PCOS) olmak üzere pek çok hastalığın varlığı, hamilelik sürecinin kalitesini etkiler. Bu sebeple herhangi bir hastalığı olan annenin önce diğer hastalıklarının tedavi sürecine uyması gerekir. Diyetisyen kontrolünde hamilelik dönemine özgü beslenerek, doktor ve fizyoterapist tavsiyelerine uygun gerekli yürüyüş ve egzersizler yaparak, kaliteli uyku ve yüksek seviyede stres yönetimi ile bu süreç sağlıklı geçirilebilir.

Hamilelikte Sağlıklı Beslenme

Hamilelik boyunca anne adayında bebeğin büyümesi ve ihtiyaçlarının karşılandığı ortamdan dolayı ağırlık artışı gözlenir. Ortalama 9-12 kg'lık artış normaldir. Bu miktar, annenin gebe kalmadan önceki vücut ağırlığına göre değişebilmektedir.

Hamileliğin ilk üç ayında beslenme ihtiyaçları belirgin bir artış göstermese de anne adayının sağlığı için yeterli ve dengeli beslenme kurallarına

uymak gerekir. Üçüncü aydan sonra bebeğin gelişimine yönelik beslenmede bir artış söz konusudur.

Bebeğin sağlıklı büyümesi ve gelişmesi için anne adayının gebelik öncesi sürede ve gebelik sürecinde fazla ya da az değil yeterli ve dengeli beslenmesi gerekir.

Hamilelikte Doğru Besin, Doğru Miktar

Süt Grubu: Gebelik süresince günlük üç porsiyon bu gruptan tüketilmelidir. 1 su bardağı süt veya kefir, 4 yemek kaşığı yoğurt ve 2 su bardağı ayran tüketen anne adayı bu gruptan yeterli düzeyde almış olur. Gebelik boyunca en önemli mineral gruplarından olan kalsiyumun bağırsaklardan emilimi iki katına çıkar. Eğer anne adayı süt grubundan yetersiz besleniyorsa yeterli kalsiyumu almıyordur ve besinlerle kalsiyum alamayan bebek, annenin depolarını tüketecektir. Buradaki eksikliğin önemini anlamak için çok doğum yapan ve yetersiz beslenen kadınların erken yaşta dişlerinin döküldüğü veya kemik ağrılarının başladığı örnek verilebilir.

Meyve ve Sebze Grubu: Vitamin, mineral, antioksidan ve posa bakımından zengin bu grup gebelik boyunca günde 5 porsiyon tüketilmelidir. Ne kadar farklı ve renkli meyve, sebze tüketilirse o kadar farklı ve yararlı besin öğesi anneyle bebeğe geçer.

Et Grubu: Hamilelikte günlük 7 porsiyon bu besin grubundan tüketilmelidir. Her gün iyi pişmiş 1 yumurta, 1-2 dilim olgunlaştırılmış peynir, 4 köfte kadar iyi pişmiş et, tavuk veya balık tüketilerek bu gruptan gelen başta protein ve demir olmak üzere gerekli diğer besin öğeleri de sağlanmış olunur.

Tahıl Grubu: Vücut temel enerji kaynağı olarak kullandığı bu grubu hamilelik süresince de her gün düzenli olarak almalıdır. Her ana öğünde 2-3 dilim tam buğday ekmeği veya çavdar ekmeği tüketilmeli ya da ekmek tüketilmediğinde 4-6 yemek kaşığı bulgur pilavı veya esmer makarna tüketilmelidir. Beyaz un ve beyaz undan yapılan tatlılardan, hamur işlerinden, patates kızartmasından olabildiğince uzak durulmalıdır.

Yağ Grubu: Özellikle beyin gelişimi için önemli olan bu grup da günlük yeterli düzeyde alınmalıdır. Her gün 2 ceviz ve 8-10 badem tüketilmeli, yemekler ve salatalar çok yağlı olmayacak şekilde zeytinyağı ile hazırlanmalıdır.

Hamilelikte Besin Güvenliği

- Hamilelik boyunca pastörize edilmemiş peynirler; çiğ süt; çiğ ya da az pişmiş et, tavuk, balık, yumurta ve kabuklu deniz ürünlerinden uzak durulmalı.
- Cıva içeriği yüksek olduğundan dolayı büyük dip balıkları tüketilmemeli.
- Bebeğin ve annenin sağlığı için kısıtlayıcı beslenilmemeli, uzun süre aç kalınmamalı.
- Özellikle ilk üç ayda ve sonrasında da bitki çayları tüketilmemeli.
- Kafein içeren siyah çay, yeşil çay, kahve ve çikolatadan uzak durulmalı. Günlük en fazla bir küçük fincan kahve tüketilmelidir.

MEDENİYET İNŞA EDEN KADINLAR: BACIYÂN-I RÛM

Umut GÜNER

Türk ve İslam tarihi içerisinde meydana gelen siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmelerin hemen hemen her safhasında kadınlarımızın büyük bir katkısı olduğu aşikârdır. Türk tarihinde, var olduğu konum itibarıyla kadınlarımıza her zaman büyük sorumluluklar ve görevler yüklenmiştir. Binlerce yıllık tarihî geleneğimiz ve tecrübemiz göz önünde bulundurulduğunda ise kadınlarımızın ortaya koyduğu değerler, medeniyetimizi inşa eden unsurların başında gelmektedir.

İslamiyet öncesi Türk tarihinde kadınlarımızın ürettiği değerler, İslami dönem ile birlikte daha da gelişerek ve ulvileşerek devam etmiştir. Bilhassa Kur'an-ı Kerim'in kadınlara verdiği değer ile birlikte Hz. Peygamber'in (s.a.s.) söz ve eylemlerinde kadınlar önemli bir yere sahip olmuştur. İslam tarihinin ilk dönemlerinden itibaren kadınlar, hem siyasi hem sosyal hem de ekonomik alanlarda söz sahibi olarak

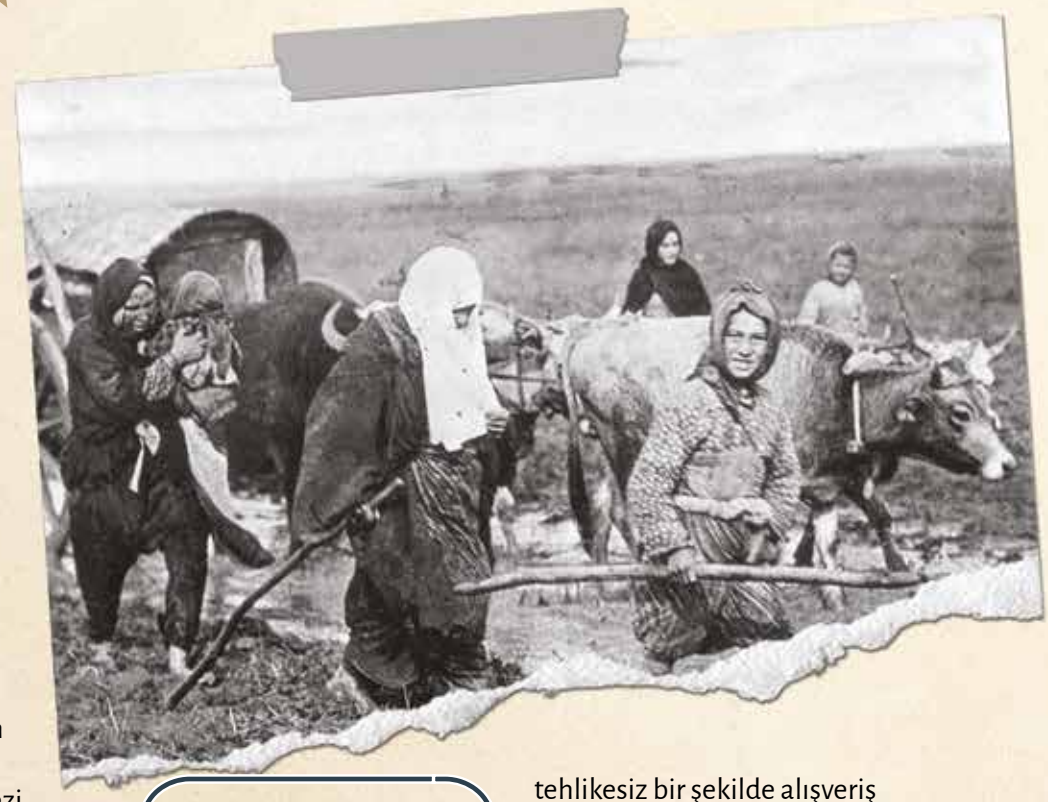

Bacıyân-ı Rûm, Türk ahiliği ve İslam fütüvvet geleneğinin bir uzantısı olarak Anadolu topraklarında kadınların eliyle kurulmuş ve yönetilmiş bir teşkilat olarak varlığını sürdürmüştür.

ön plana çıkmışlardır. Müslüman kadınların Kur'an ve Hz. Peygamber'in uygulaması ile birlikte geliştirdikleri sosyal etkinlik, zamanla daha da ilerleme kaydetmiştir. Özellikle de tarihimizin Anadolu safhasında bu toprakları bize yurt kılan gelişmeler içerisinde en önemli katkı, kadınlarımız ve onların ürettikleri medeniyet inşa eden değerleri ile olmuştur. Bu hususta Selçuklular Dönemi'nde temeli atılan ve Osmanlı Dönemi'nde de varlığını muhtelif alanlarda sürdüren Bacıyân-ı Rûm teşkilatı, insanlık tarihinde eşi benzeri görülmemiş bir destansı hikâye olmuştur. Kadın kardeş anlamına gelen "bacı" kelimesi ile Anadolu anlamına gelen "Rum" sözcüğünden müteşekkil olan Bacıyân-ı Rûm Türk ve İslam tarihinin medeniyet inşa eden en önemli dinamiklerinden biridir.

Bacıyân-ı Rûm, Türk ahiliği ve İslam fütüvvet geleneğinin bir uzantısı olarak Anadolu topraklarında kadınların eliyle kurulmuş ve yönetilmiş bir teşkilat olarak varlığını sürdürmüştür. Bacılar Teşkilatı, esas itibarıyla Ahi teşkilatının kadınlar veya genç kızlar kolu olarak kabul edilebilir. Ahilik teşkilatının önderi ve kurucusu Ahi Evren, Kayseri'de 32 çeşit esnafın içerisinde bulunduğu tarihin en eski ve en önemli çarşılarından birini kurmuştur. Aynı zamanda kadınlar için de Kayseri'de Debbağlar Mahallesi yanında Külahduzar Mahallesi (Örgücüler Mahallesi) kurulduğu, Türkmen kadınlarının bu çarşıda organize edilerek örgücülüğe, dokumacılığa yönlendirildiği bilinmektedir. Böylelikle Anadolu'da ilk defa Kayseri'de başlayarak daha sonraki süreçte diğer il ve ilçelere yayılarak kadınların çalışacağı ve üretim yapabileceği alanlar tesis edilmeye başlanmıştır. Özellikle Ahiler, erkeklerin yapacağı işler yanında kadınların da yapacağı işler ve sanatlar olduğu düşüncesi ile kadınları organize ederek bu teşkilatı oluşturmuşlardır.

Bacıyân-ı Rûm teşkilatının diğer bir önemli özelliği de Anadolu topraklarında yetim veya dul durumda olan kadınları himaye etmek olmuştur. Teşkilat

mensupları, yetim ve dul kadınları da himaye etmiş, onları iş, aş, ev-bark sahibi yapmış, aynı zamanda evlenmelerini de sağlamışlardır.

Bu teşkilatların Kayseri'de kurulmasının siyasi, ekonomik ve sosyal birçok nedeni bulunmaktaydı. Bir dönem Türkiye Selçuklu Devleti'ne başkentlik de yapmış olan Kayseri, o dönem Anadolu'nun ilim, sanat ve ticaret merkezi durumundaydı. Anadolu için erken sayılabilecek bir dönemde Kayseri'de cami ve medreseler inşa edilmiş, ilmî müesseseler kurulmuştu. Ayrıca o dönemde sadece Anadolu'da değil dünyada da büyük bir üne sahip olan "Yabanlu Pazar" denilen pazar yeri de Kayseri'de bulunmaktaydı.

Ahi teşkilatına mensup esnaftan kimseler, sefer zamanı ordunun ihtiyacını karşılamak için sefere çağrılırdı. Şehit, gazi ve sefere katılan kimselerin kadınları, uzun süre yalnız kalırlar ve geçimlerini kendileri sağlamak zorunda olurlardı. Bu vesile ile beldelere "kadınlar pazarı" denilen yerler kurulmuştu. Alıcı ile satıcıların tamamı kadınlardan oluşan bu çarşıya kadınlar, kendi bahçelerinde yetiştirdikleri sebzeleri, süt, yoğurt ve yumurta gibi ürünler başta olmak üzere evlerinde el emeği ve göz nuru olarak yaptıkları eşyaları da getirip satarlardı. Böylelikle kadınların hiçbir zarara uğramadan, rahat ve tehlikesiz bir şekilde alışveriş yapmaları ve ürünlerini satmaları sağlanırdı. Buralara asla erkek satıcı ve alıcılar giremezdi. Bu pazarların önemli olan hususlarından biri ise buralara asla tüccar malı sokulmaması idi. Böylece yerli malların alınıp satılması teşvik edilmiş olunurdu.

> Bacıyân-ı Rûm ruhuna ve felsefesine sahip olan kadınlar, Osmanlı Devleti'nin son yıllarında vermiş olduğu büyük muharebelerde de cephede ve cephe gerisinde faaliyetlerde bulunarak yer almışlardır.

Bacıyân-ı Rûma mensup olan kadınlar sadece örgücülük ve dokumacılık yapmaz muhtelif sanat kollarında da faaliyet yürütürlerdi. Bunun dışında teşkilat mensubu olan kadınların askerî ve dinî eğitim aldıkları da bilinmektedir. Bu teşkilatın eğitim ve öğretim hususunda da aktif rolü bulunuyordu. Askerî eğitimi sadece erkekler yapmaz, bu teşkilata mensup olan kadınlar da binicilik, atçılık, ok ve kılıç kullanma gibi eğitimler görürlerdi. Nitekim 1243 yılında Moğolların Kayseri'yi

muhasarası sırasında Ahi mensupları ile birlikte Bacı teşkilatı mensuplarının da mücadele edip savaştıkları, dönemin tarihî kaynaklarında ifade edilmektedir. Özellikle de Dulkadiroğulları Beyliği'nin kadınlardan oluşan bir Türkmen askerî gücüne sahip olduğu yabancı kaynaklarda dahi ifade edilmiştir.

Bacıların bilinen diğer faaliyetleri ise Ahi tekke ve zaviyelerinde misafir edilenlerin barındırılması ve ağırlanması ile ilgili hizmetleridir. Bu dönemde Ön ve Orta Asya'dan kitleler hâlinde Anadolu'ya gelen Türkmen zümrelerini ağırlamak, onlarla ilgilenmek ve onlara yardımcı olmak büyük bir sorun teşkil etmişti. Bu sebeple bu Türkmen zümrelerin kısa süre de olsa barındırılmaları ve yeni ortama uyum sağlamaları amacı ile Ahi tekke ve zaviyeleri böyle bir hizmet görmekteydi. Özellikle bu dönemde Anadolu'ya gelen seyyah İbn Battuta da Anadolu'nun birçok yöresinde Ahilerin misafirperverliğine şahit olduğunu ifade etmektedir. İbn Battuta'nın bahsettiği bu misafirhanelerde ağırlama ve konaklama işleri Ahiler ile birlikte Bacı teşkilatı mensupları tarafından yapılıyordu.

Tüm bunların haricinde Bacı Teşkilatının dinî ve tasavvufi bir niteliği de bulunmaktaydı. Bacılar dinî ve kültürel faaliyetlerini bir tarikat disiplini ve metodu içerisinde sürdürmekteydiler. Bu teşkilatın kadın manevi önderleri bulunmaktaydı. Teşkilat mensubu kadınlar, kendilerine ait tekke ve zaviyelerde manevi eğitimler alırlar ve İslami ilimler alanında da kendilerini geliştirirlerdi. Bu mekânlarda başta Kur'an olmak üzere İslami ilimler alanına ait dönemin önemli hadis, fıkıh, kelam ve siyer kitapları okunurdu.

Anadolu Bacıları teşkilatının Ahiliğin bir kolu olarak başlattıkları girişimin tohumları büyüyerek ve gelişerek uzun yıllar faaliyet göstermeye devam etti.

Sadece Anadolu topraklarında değil, Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'dan Avrupa'ya doğru başlattıkları kutlu yürüyüşlerinin bir parçası olarak da kadınlar her zaman ön planda olmuşlardır. Balkan topraklarının da Türk ve Müslüman beldesi olarak inşa ve ihya sürecinde kadınlar aktif olarak rol almışlardır.

Nitekim Bacıyân-ı Rûm ruhuna ve felsefesine sahip olan kadınlar, Osmanlı Devleti'nin son yıllarında vermiş olduğu büyük muharebelerde de cephede ve cephe gerisinde faaliyetlerde bulunarak yer almışlardır. Bilhassa Millî Mücadele ve Kurtuluş Savaşı sırasında gösterdikleri büyük fedakârlıklarla da kazanılan büyük zaferlerde en önemli pay sahiplerinden olmuşlardır.

Şule TÜZÜN

yeşil alan

KANAATKÂR BİTKİ: PAŞA KILICI

Paşa kılıcı, kılıç çiçeği olarak bilinen "sansevieria"ların bakımları birçok ev bitkisine göre oldukça kolaydır. Asparagacea familyasından olan bu bitkinin ana vatanı Nijerya ve tropikal Batı Afrika bölgesidir. İki metre boyuna kadar çıkabilen bitkinin bodur olan türleri de vardır. Yaprakları açık yeşil, koyu yeşil, sarı ve beyaz renklere sahiptir. Özel bakıma çok ihtiyacı olmayan bu bitkiyi evinizin her köşesinde değerlendirebilirsiniz. Paşa kılıcı, bulunduğu havayı temizleyen bitkilerin arasında en başta gelir. Uzun yıllar yapılan araştırmalar sonucunda bitkinin, özellikle karbonmonoksit ve azotmonoksit dâhil, havayı kirleten bir çok maddeyi absorbe ettiği belirlenmiştir. Bu nedenle paşa kılıcını sadece süs bitkisi olduğu için değil havasız kapalı ortamlarımızın havasını temizlemeye yardımcı olması için de tercih edebiliriz. Az bakıma ihtiyaç duyan bu bitkiyi evimizin dekorasyonunda rahatlıkla kullanabiliriz.

Sulama ve Gübreleme

Sanseveria bitkisi, suyu ve besinleri bünyesinde depolama özelliğine sahip olduğundan çok fazla suya ihtiyaç duymaz. Haftada 1-2 kez sulanması yeterlidir. Sulama yapılmadan önce toprağın kurumasına izin verilmelidir. Hemen çoğu bitkide olduğu gibi aşırı sulamadan dolayı kök çürükleri oluşabilmektedir. Bu durumlarda sulamaya ara verilmelidir. Bitkinin nem bakımından özel isteği yoktur. Hatta % 60-70 nemli ortamlarda bulunabildiği gibi kuru ortamlarda da bulunabilir. Çok az gübrelemeye ihtiyaç duyan bir bitkidir. Gübreleme işlemine ise mart ve nisan aylarında başlanmalıdır. Bu aylardan sonra ayda bir gübreleme yeterlidir. Kullanılacak olan gübre oranları eşit olmalıdır.

Saksı Değişimi

Sanseveria bitkisinin saksı ve toprağını yılın her ayında değiştirebilirsiniz. Bitkinin sağlıklı büyümesi ve iyi bir gelişim göstermesi için saksı toprağının her yıl değiştirilmesi önemlidir. Aynı saksı içerisinde fazla bitki oluşumunda ise saksı bir boy büyütülmelidir. Kullanılacak karışımın iyi drenaj sağlaması için bir miktar ponza taşı veya sünger taşı kullanılmalıdır. Killi bahçe toprağı, yanmış ahır gübresi, yaprak kompostu, dişli dere kuru karışımı da tercih edebiliriz. Bu şekilde bitkinin rizomları karışım içerisinde kolay gelişim gösterir. Bu gelişmesi sonucu saksıda yaprakların sayıları artar ve saksıya sığmaz hâle bile gelebilirler.

Işık ve Sıcaklık İsteği

Sansevieria, yaz aylarında yüksek sıcaklıklara dayanıklıdır. Gölge alanlarda hayatta kalsa da yeterince gelişme göstermez. Aşırı sıcaklarda yapraklarına su püskürtmek doğru olur. Yaprakları neredeyse tek dikkat çekici yeri olarak bilinen bitkimizi aşırı güneş ışığından koruyarak renk değiştirmesine engel olabiliriz.

Budama ve Çoğaltma

Sansevieria bitkisi budamaya ihtiyaç duymaz. Çoğaltmak için iki yöntemden bahsedebiliriz. Bitkimiz saksı içerisinde gelişimini tamamlamış, saksının içerisi yeterince dolmuşsa ayırma yöntemiyle bitkimizi çoğaltabiliriz. Bitki iki yılını doldurmuşsa ilkbahar ayı en ideal zamandır. Bir diğer çoğaltma yöntemi ise yaprak çelikleriyle yapılır. Yine gelişimini tamamlamış bitkimizin tepe kısmını ve kurumuş bozulmuş yerlerini temizleriz. Ardından bir tahtanın üzerine yatırdığımız yaprağı 5-6 cm uzunluğunda su kaybını önlemek için keskin bir bıçak yardımıyla tek seferde keseriz. Yaprağı aynen saksıdan kopardığımız yönde derin saksının 1-2 cm derinine dikebiliriz. Dikme işleminden sonra üzerini kapatıp birkaç delik yardımıyla havalanmasını sağlamalıyız. Yaklaşık 1-2 ay bekledikten sonra köklenme başarılı bir şekilde meydana gelmiş olur.

MEDİNE'NİN GENÇ ÂLİMİ: EBU SAÎD HUDRÎ

Doç. Dr. Yaşar AKASLAN
Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Allah Resulü'nün hicret ettiği sıralarda Medine'de henüz on yaşlarında bir çocuk vardı. Babası ve annesi, Medine'de İslam davetinin henüz başlarında Müslüman olmuşlardı. İnandıkları dinin gereklerini heyecanla yerine getiren bir ailede doğup büyüyen bu çocuk, Medine'yi teşrif eden Resullüllah'ın (s.a.s.) etrafında pervane olmaya başladı. Kimi zaman babasıyla, kimi zaman yalnız başına Hz. Peygamber'in sohbetine iştirak ederdi. Mescid-i Nebevî'nin inşası sırasında küçük yaşına ve çelimsiz vücuduna bakıldığında kendisinden hiç beklenmeyecek bir güç ve çaba ile taş taşırdı. Öyle bir çocukluk dönemi geçirdi ki kâh Mescid-i Nebevî'nin avlusunda oyun oynar kâh Resulüllah'ın yanı başında büyükler gibi hizmet ederdi.

Bedir Savaşı şartları oluşmuştu. Çocuk, minik bedenine rağmen kocaman yüreğinde hissettiği iman davası uğrunda sınav verecekti. Bunun için uzun zamandır pratik de yapmış; yer yer güreş tutmuş, kılıç ve mızrak kullanmış, ok talimlerinde çoğu kez hedefe isabet ettirmişti. Artık mücadeleye hazırdı. Ancak Resul-ü Ekrem, yaşının küçüklüğü nedeniyle heyecanını en üst düzeyde yaşayan bu minik ama cesur kalbin Bedir'e katılmasına izin vermedi. Hâl böyle olunca umut bir başka bahara kalmıştı.

Bir yılın ardından Medine'de, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) rehberliğinde bu kez Uhud Savaşı için hazırlıklar yapılıyordu. Kahraman çocuk, çok istemesine rağmen yaşının tutmaması sebebiyle Bedir'e katılamamış olmanın da verdiği buruklukla Uhud'a iştirak etmeyi şiddetle arzuluyordu. Kendini savaşa öylesine hazırlamıştı ki aksi bir durumda hayal kırıklığı yaşaması işten bile değildi. Zira aradan geçen bir yıl içinde boyu uzamış, üstelik bir hayli kilo almıştı. Bunların yanı sıra kılıç kalkan kullanarak, ok atarak savaş hazırlıklarını ikmal etmişti. Artık 13 yaşındaydı. Öyle hayaller kuruyordu ki... Savaş meydanında müşriklerin karşısında olanca heybetiyle duracak, kılıcıyla Allah Resulü'nü koruyacaktı. Zira yetiştiği evde ve terbiyesinde önemli yeri bulunan Suffe'de bu inanç ve azim hâkimdi. Önce savaş için hazırlık yapan babasına danıştı. Babasının izninden sonra gözler Resulüllah'taydı. Ancak içinden bir ses, Hz. Peygamber'in yaş kriterini öne sürerek kendisine yine müsaade etmeyeceğini fısıldıyordu. Buna rağmen babasından, savaşa katılması hususunu Allah Resulü'ne açmasını rica etti. Babası evladının elinden tutarak Peygamber Efendimizin huzuruna götürdü. Boyunun uzun görünmesi için ayak parmaklarının üzerinde yükselen ve derin bir nefesle göğsünü ileri doğru çıkaran çocuğu karşısında gören

> Gençleri oldukça önemseyen ve çevresine gençleri hoşnut etmelerini tavsiye eden Ebu Saîd öğrencilerine "Selam olsun size ey Allah Resulü'nün vasiyetleri!" diyerek hitap ederdi.

Resulüllah, beklenildiği gibi yaşının küçüklüğü dolayısıyla savaşa katılma talebini bir kez daha reddetti. Babası yine de ümidini kaybetmeyerek Resul-ü Ekrem'e şu sözlerle ricada bulundu: "Ya Resulallah! Her ne kadar yaşı ufaksa da evladımın kemikleri gayet gelişmiştir. İzin verirseniz bizimle gelsin." (İbn Sa'd, et-Tabakât, 5:351) Ancak sunulan gerekçeler de alınan kararı değiştirmedi. Bu durum üzerine, dokununca ağlayacak hâle gelen çocuğun omuzlarına ellerini koyan Resulüllah, müşfik bir edayla şunları söyledi: "Bak delikanlı! Senin görevin Medine'de kadınları ve çocukları korumak... Sen de gelirsen onlara kim sahip çıkar?" Yeni görevini duyan çocuk bir nebze de olsa rahatlamıştı.

Evladı için üzülse de şehadet vesilesine kavuştuğu için şahsı adına sevince kapılan babası ise Uhud Savaşı'na katıldı. Zorlu muharebenin sonunda artık İslam ordusu Medine'ye dönüyordu. Şehir ahalisi Resulüllah'ı (s.a.s) ve yakınlarını karşılamak üzere yollara dökülmüştü. Savaşa iştirak edemeyen çocuk da annesiyle birlikte Peygamber Efendimizi ve mücahit babasını karşılamak üzere Uhud yolu üzerindeki Kanât Vadisi'nde bekliyordu. Çocuk, bir at üzerinde görünen Hz. Peygamber'e doğru koştu. Dizlerine sarılıp öptüğü Resulüllah atının üzerinden indi. Babasının şehadet haberini bu heyecanlı çocuğa hüzünle ve şu ifadelerle dile getirdi: "Allah, babandan dolayı sana mükâfatını versin!" (İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 5:351)

Babasının Uhud'da şehadetinden sonra maddi durumları daha da zayıflayan yetim çocuk ve annesi çok zor günler yaşadılar. Bu durumu da kimseye açmadılar. Sabrettiler. Ancak ellerinde avuçlarında hiçbir şey kalmamıştı artık. Herhangi bir gelirleri de yoktu. Esasen Medine'de yokluk günleri yaşanıyordu. Bir gün annesi "Yavrum! Resulüllah kendisine başvuranları hiç geri çevirmiyormuş. Mutlaka yiyecek bir şeyler bulup veriyormuş. Sen de git bakalım! Umarım hakkımızda hayırlı olur." diyerek evladını gıda yardımı talep etmek üzere Hz. Peygamber'e göndermek zorunda kaldı. Çocuk utana sıkıla yanına vardığında Allah Resulü'nün şu sözleri söylediğini duydu: "Ey iman edenler! Başkalarından bir şey istemeyin! Allah, iffetli yaşayana ikram eder. Halktan bir şey beklemeden elinde olanla yetineni zengin kılar. Allah'a yemin ederim ki kişiye sabırdan daha üstün ve geniş bir rızık verilmemiştir. Eğer sabra razı değilseniz isteyin, vereyim!" Aslında bazılarının ısrarla Resulüllah'tan bir şeyler istemesi üzere söylenen bu sözlerden sonra delikanlı çok utandı ve sözü üzerine alınarak istemekten vazgeçti. Erzak bekleyen annesine gelip durumu haber verdi. O günden sonra bu yetim delikanlı ve annesi yaşadıkları sürece kimseden bir şey talep etmediler. Bir süre sonra Allah onların rızıklarını öyle genişletti ki çok sayıda bağları ve bahçeleri oldu, ticarette kâr ettiler, zamanla Medine'nin zenginleri arasında sayıldılar (İbnü'l-Cevzî, *Sıfatü's-safve*, 259).

Yaşının küçüklüğü sebebiyle Bedir ve Uhud Savaşlarına katılmasına müsaade edilmeyen, Hz. Peygamber (s.a.s.) ile birlikte ilk defa ancak Benî Mustalik Gazvesi'ne iştirak edebilen bu yetim çocuk Ebu Saîd el-Hudrî'dir. Allah Resulü'nü daha çocukluğunda tanıma imkânı bulan Ebu Saîd, zamanının çoğunu Suffe'de ilim tahsiliyle geçirdi. Resulüllah'ın uygun görmesiyle savaş zamanlarında da küçük yaşlarından beri heyecanını muhafaza ettiği muharebe meydanlarına koştu. Meraklı ve iştiyaklı bu ilim yolcusu, Suffe'nin yetiştirdiği en önemli âlimleri arasına genç yaşında dâhil oldu. Sahâbe-i kirâm, verdiği isabetli ictihadları ve fetvaları sebebiyle onu "Medine Kadısı/Müftüsü" olarak tavsif ettiler.

Gençleri oldukça önemseyen ve çevresine gençleri hoşnut etmelerini tavsiye eden Ebu Saîd öğrencilerine "Selam olsun size ey Allah Resulü'nün vasiyetleri!" diyerek hitap ederdi (Tirmizî, İlim, 4). Ümitvâr olduğu gençlere zaman zaman şunu söylerdi: "Merhaba, ey Resulüllah'ın bize vasiyet ettiği gençler! Şayet Allah Resulü hayatta olsaydı, bulunduğumuz ortamlarda size yer açmamızı ve mübarek sözlerini size öğretmemizi emrederdi.

Zira siz, bizim halefimizsiniz ve bizden sonra bu önemli vazifeyi siz ifa edeceksiniz." (Beyhakî, *Şu'abü'l-İmân*, 2:275)

Ebu Saîd alçakgönüllü biriydi. Başı önde dolaşması, kimseden beklentisi olmaması ve saygı uyandıran vakur tavrı, insanları ona hürmette kusur etmemeye sevk ederdi. O, hüzünlü bir görünüşe sahipti. Neşe içinde eğlenen insanları gördükçe "Eğer ölümü düşünseydiniz tüm lezzetler size tatsız gelirdi ve bulunduğunuz şu hâli derhal terk ederdiniz." derdi. Hamt cümleleri asla dilinden düşmezdi. Her yemekten sonra şu şekilde duada bulunurdu: "Bizi yediren, içiren ve Müslüman olmayı nasip eden Allah'a hamdolsun!" (İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 5:353)

Hz. Ebubekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman dönemlerinde hadis ve fıkıh ilmiyle meşgul olan Ebu Saîd, zamanını eğitim-öğretime ve Medine'nin fetva işlerine tahsis etti. Sohbeti ve dersi esnasında çevresinde oluşan kalabalık gruplara Resul-i Ekrem'den gördüklerini ve öğrendiklerini anlattı, bu kapsamda sorulan sorulara cevap verdi. Binden fazla hadis rivayet etmeleri sebebiyle "muksirûn" diye anılan yedi sahabi arasında yer aldı ve terbiyesinde yetiştiği Hz. Peygamber'den (s.a.s.) 1170 hadis nakletti (ez-Zehebî, Siyeru a'lâmi'n-nübelâ, 3:171). Resulüllah'ın nice güzel hasletini ve sözlerini sonraki nesillere aktaran Ebu Saîd'in, Müslüman'a, etrafında yaşananlara kayıtsız kalmaması gerektiğini vurgulayan şu rivayeti bunlardan biridir: "Sizden kim bir kötülük görürse -seyirci kalmayıp- eliyle düzeltsin! Şayet eliyle değiştirmeye gücü yetmezse, diliyle değiştirsin. Diliyle değiştirmeye de gücü yetmezse, kalbiyle buğzetsin! Bu ise imanın en zayıf derecesidir." (Müslim, İmân, 78)

Ebu Saîd, vefatından kısa süre önce oğlunu Cennetü'l-Bakî'ye götürüp defnedilmek istediği uzak bir köşeyi ona gösterdi. Hasta yatağında ölümünün yaklaştığını hissettiğinde de sahabilerden bir grubu çağırıp şu vasiyette bulundu: "Ebu Saîd'in oğlu asla size galip gelmesin! Vefat ettiğimde, namaz kılarken giydiğim elbiselerle beni kefenleyin! Evde bir kubtiyye/kıtriyye vardır. Beni onunla kefenleyin! Bir ukıyyelik tütsü ağacıyla cenazemi tütsüleyin! Kabrimin üstüne türbe yapmayın! Tabutuma erguvanlarla boyanmış kırmızı kadife koyun! Cenazemin arkasından ateşle yürümeyin! Cenazemi evimden çıkardığınız zaman, sakın ola ağlayan bir kadın cenazemi takip etmesin!"

Daha çocuk yaşta Resulüllah ile tanışma bahtiyarlığına eren, genç yaşında bütün sahabenin sevgisini ve saygısını kazanan, Hz. Peygamber'i (s.a.s.) tanımak isteyenlerin başvuru kaynağı olan, verdiği fetvalarla genç sahabilerin en fakihi olarak "Medine Müftüsü" namıyla şöhret bulan Ebu Saîd el-Hudrî, 74/693-94 senesinde bir cuma günü Medine'de Hakk'a yürüdü. Vasiyeti gereği Cennetü'l-Bakî'deki işaret ettiği yere defnedildi.

Muhammed Kâmil YAYKAN

DOKUNABİLİR MİSİNİZ GÖZYAŞLARIMA?..

Üzüntü, keder, kaygı, korku ve hatta sevinç. Her biri birbirinden farklı, derinlikleri her insanda ayrı. Ama vücudumuzun bir parçası bunca farklılığa hep aynı tepki ile karşılık veriyor. İlginç değil mi? Haydi o zaman iki gözümüzün kıymetlisi gözyaşına daha yakından bakalım.

Gözyaşı, en temel tabiriyle omurgalı canlıların göz boşluğunda bulunan bezlerin salgıladığı tuzlu sıvıdır. Bu salgı, gözün dezenfeksiyonunu, nemli ve temiz kalmasını sağlar. Mütemadiyen devam eden bu döngü ise bize kesintisiz ve berrak bir görüşün kapılarını açar.

Gözümüz, gün içinde sayamayacağımız kadar tehdide maruz kalır. Başlıcalarını toz ve bakterilerin oluşturduğu bu tehditler listesinde temizlik maddeleri, kimyasal ve mekanik atıklar da kendilerine üst sıralarda yer bulurlar. Bunca düşmana gözyaşımız tek başına karşı koyar. Gözümüzü çepeçevre sararak bir koruma kalkanı oluşturur ve düşmanların içeri girmesine mani olur. Gözyaşı içinde glikoz, üre, potasyum, sodyum ve pek çok kimyasal madde yer alır. Aynı zamanda bağışıklık sistemimizin bir parçası olan bu kimyasallar ile gözlerimiz enfeksiyonlara karşı sürekli teyakkuz hâlindedir.

Peki, her gözyaşı aynı mıdır? Cevap net: Hayır! Nasıl mı? Gelin birlikte bakalım.

BİLİYOR MUSUNUZ?

- Bilinen üç tip gözyaşı vardır. Temel gözyaşı, refleks gözyaşı ve duygusal gözyaşı. Temel gözyaşı, sağlıklı bir gözde başta kornea olmak üzere tüm göz enstrümanlarını nemlendirmek ve temizlemek için salgılanan gözyaşıdır.

- Refleks gözyaşı ise adı üzerinde gözün yabancı partiküllere karşı tahriş edilmesine karşı salgılanan gözyaşı çeşididir. Soğan doğrarken yaşaran gözlerimizdeki yakıcı gözyaşı işte tam olarak budur. Kusma, öksürme ve esneme ile birlikte yanaklarımıza dökülen gözyaşı da bu kapsama girer. Refleks gözyaşının asıl görevi gözle temas etmiş olabilecek tahriş edici maddeleri temizlemektir.

- Ağlama olarak adlandırılan üçüncü kategori gözyaşı ise, güçlü duygusal stres, öfke, ıstırap, yas veya fiziksel acı nedeniyle artan gözyaşıdır. Bu gözyaşı, yazının başında belirttiğimiz üzere sadece olumsuz duygularla sınırlı değildir. Gülmekten gözümüzden akan yaşlar da duygusal gözyaşı kategorisi sınıfına girer. Bu tip gözyaşı, diğer gözyaşlarına nazaran daha farklı bir yapıya sahiptir. Duygusal gözyaşında daha fazla protein bazlı hormon ve yağ bulunur. Bu kimyevi bileşim, bir nevi ağrı kesici özelliği de görür. Ağladığımızda açılmamızın sebebi acaba duygusal gözyaşları mıdır?

- Son olarak bu pek kıymetli damlacığın yoksunluğundan bahsedelim. Kuru göz hastalığı olarak da bilinen gözyaşı azlığı, hemen herkesin karşılaşabileceği bir sağlık problemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ortalama bir insan gözü 24 saat içinde 0,75 ila 1,1 gram arasında gözyaşı üretir. Ürettiğimiz gözyaşı bu sınırın altında kalırsa batma, yaşarma, ışığa aşırı hassasiyet, bulanık görme gibi şikayetler meydana gelir. Bu da görme kalitemizi düşürerek günlük işlerimizin aksamasına yol açabilir.

BULMACA

Hazırlayan: **Ali OSMANOĞLU**

29 Ekim
Millî
Bir sure adı / En yüksek askerî rütbe
Mola, teneffüs
Madende saflık derecesi / Bilim
Cet, dede / Tarladaki tahıl
Suudi Arabistan plaka kodu / Dik, yalman

Dili tutulmuş / İlke, nizam
İlgili
Lübnan plaka kodu

Büyük, hacimli / Onay belirten yazılı işaret
Yüce
Fiyatı çok olan / Sodyum simgesi

Seda / Ser, kafa
Alamet / Boş ve yararsız
Bir sure adı, Arap alfabesinde bir harf
"Evet" anlamında bir onay sözü

Milimetre kısaltması / Varsayımsal
Gelenek, görenek
Taş veya mermerden oyma mezar

Çok konuşan / Hisse
Hava ile doldurulan çocuk oyuncağı
Tutma organımız / Özel iklimlendirilmiş sebze meyve yetiştirilen yer

Şehzade eğitmeni
Eski dilde su / İplik
Bir tür kıyafet
Aynı biçimde / Bir sure adı

Kardeş
Arjantin plaka kodu / İğneleme
İyilik, lütuf, kayra

Omuzdan dökülen, geniş, kolsuz giysi

Yere paralel / Sonbahar / Tatlı, hoş
Bir sure adı
İmkân / Saha

Adet / Düşman, hasım
Beyaz
Yemek listesi / Atlı

Ova, düzlük arazi
Cezire
Bakmakla mükellef kimseler / Sıcaklık

Bir sure adı / Kızıl
Kalın ağaç gövdesi / Ay

Derinin sarı renk aldığı bir hastalık belirtisi
Aniden başlayan şiddetli yağmur
Bir bağlaç / Bir meyve

Oruç ayı / Suyla yoğrulmuş un

Satrançta bir taş

Baş derisini kaplayan kıllar
Apaçık / Fakat, lakin

Sevgili; Uçurum
Çölden esen sıcak rüzgâr / Temel içeceğimiz

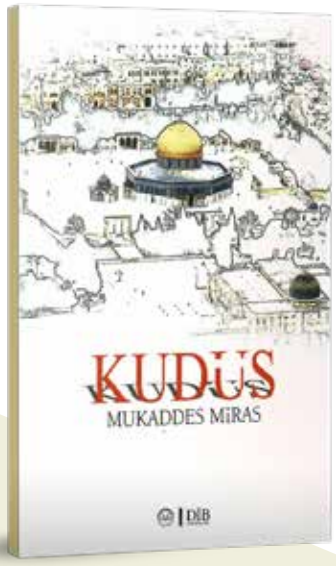
Derece, aşama, evre
Bir hava taşıtı

Bulmacaların çözümlerine karekodu okutarak ya da aşağıdaki linkten ulaşabilirsiniz.
dergi.diyanet.gov.tr

Hale
Bir tarafa eğme / Derinlikler
Havası mutedil olan
Ticari eşya, emtia
Evvel
Kötü, fena
Namaza çağrı, İslam'ın şiarı
İleri sürülen düşünce, iddia, dava
Bir işin yapıldığı an / Bir ünlem
Takım oyunlarında mücadele alanı
Ceriha
3,14…'e tekabül eden sabit sayı
Rebiülevvel ayının 12. gecesi
Ceylan
Gerçekten, gerçek olarak
Su renginde olan, mavi
Havası bol / Ün
Avustralya'nın başkenti
Kuzu sesi
İyi karşıtı, hoşa gitmeyen
Bugünden bir önceki gün
Doğru, gerçek / Bir ilimiz
Şikar
Bir sure adı
Anadolu Ajansı kısaltması
Kendinden çok başkasını düşünen
Bir besin maddesi
Güney Amerika'daki sıradağlar zinciri
Vilayet
Çabuk, acele
Küçük kanal
Büyük erkek kardeş
Kap kacak, mutfak eşyası
Belirgin
Eğilmiş olan / Tasa, kaygı
Yemek / Acıkmış olan
Atın yavrusu
Nar çiçeği rengi̇nde bir süs taşı / Eskişehir'in bir ilçesi
Ölümlü, geçici
Şanlıurfa'nın bir ilçesi / Bir nota
Bir şeyin olmasına çok az kalmak
Her türlü savunma veya saldırı aracı
Güç bir durumdan kurtulmaya uğraşmak
Eski dilde ekmek / Bir baharat
İlçe, kaymakamlık
İsyankâr / Bir binek hayvanı
İlaç, deva
Mükemmel / Sergen
Uzaklık belirten bir söz
Erler / Lahza
Lityum simgesi
Dinin direği sayılan farz ibadet
Geçmiş zaman belirtir
Suçu bağışlama
İkinci tekil şahıs zamiri
Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi

KUDÜS MUKADDES MİRAS

■ Zeynep ÇELİK

Bir şehir, en yüce payeyi ancak ilahi vahyin dilinden alabilir. Kudüs de Mescid-i Aksa'yı bağrında taşımış, ilahi vahiy ile değer bulmuş mübarek mekânlardan biridir. Cenab-ı Hak, Mescid-i Aksa ve çevresini mübarek kılmış, ilahi kelamda Kudüs'ü mukaddes toprak olarak zikretmiştir. Fakat Müslümanların himaye ve yönetiminden çıktıktan sonra Kudüs; acının, kederin, mağduriyetin merkezi hâline gelmiştir. Dinî ve tarihî değeri olan bu kadim şehrin talihi son yüzyılda hiç gülmemiş, toprakları işgal edilmiş, abluka altına alınmış ve sadece insanlar değil şehir de büyük bir haksızlığa uğramıştır. Bugün bile dünyanın gözleri önünde sürüp giden vahşet, Kudüs'ün hâlen daha içimizde kanayan bir yara olduğunu göstermekte. Sadece Müslümanların değil, Hristiyanların ve Yahudilerin de ortak geçmişine ev sahipliği yapan şehir, gelecek kutlu günlerini bekliyor.

Diyanet İşleri Başkanlığı, bu hassasiyetle Kudüs için pek çok özel dosya hazırladı ve birbirinden kıymetli kalemlerin elinden yazılar Diyanet dergilerinde neşredildi. İnsanlığın mukaddes mirası Kudüs için Başkanlığımızın süreli yayınlarından *Diyanet Aylık Dergi*'de yayımlanan makaleler bir araya getirilerek *Kudüs Mukaddes Miras* adıyla kitaplaştırıldı.

Eser, Kudüs'ün tarihini, dinî veçhesini, mabetlerini ve bilhassa yaralarını ortaya koydu.

Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş'ın çerçeve metnini yazdığı eser, 14 makaleden oluşuyor. Erbaş, Hz. İbrahim'den, Hz. Süleyman'a kadar nice peygamberin tevhit mücadelesine şahit olan Kudüs'ün Müslümanlar, Hristiyanlar ve Yahudiler için önemini vurguladı. Müslümanların himayesinde olduğu dönemde şehirde üç dinin de mabetlerinin bir arada bulunduğu ve her dinin müntesiplerinin huzur ve güven içinde yaşadığını vurgulayan Erbaş, son yüzyılda Kudüs'te yaşayan zulümlere dikkat çekti.

Prof. Dr. Ahmet Ağırakça, "Müslümanların İlk Kıblesi Mescid-i Aksa ve Mübarek Şehir: Kudüs" yazısında Kudüs'ün dinî ve tarihî önemine değindi. Prof. Dr. Muammer Erbaş, "İslam Medeniyetinin Başkentleri: Mekke, Medine ve Kudüs" yazısında ilk kıblemiz Kudüs'ün Müslümanlar nezdindeki değerini kaleme aldı. Ahmet Belada, Kudüs'ün tarihî serencamını anlatarak Kudüs'te Yahudi devletine giden yolun taşlarının nasıl döşendiğine atıfta bulundu. Tarihçi Yazar Nermin Taylan, "Müminin Sınav Kâğıdı Kudüs" yazısıyla Müslümanları ezelî imtihanı olan Kudüs meselesini gündeme taşıdı. Dr. Erdal Kılıç Kudüs'te Osmanlının izlerini sürdü.